

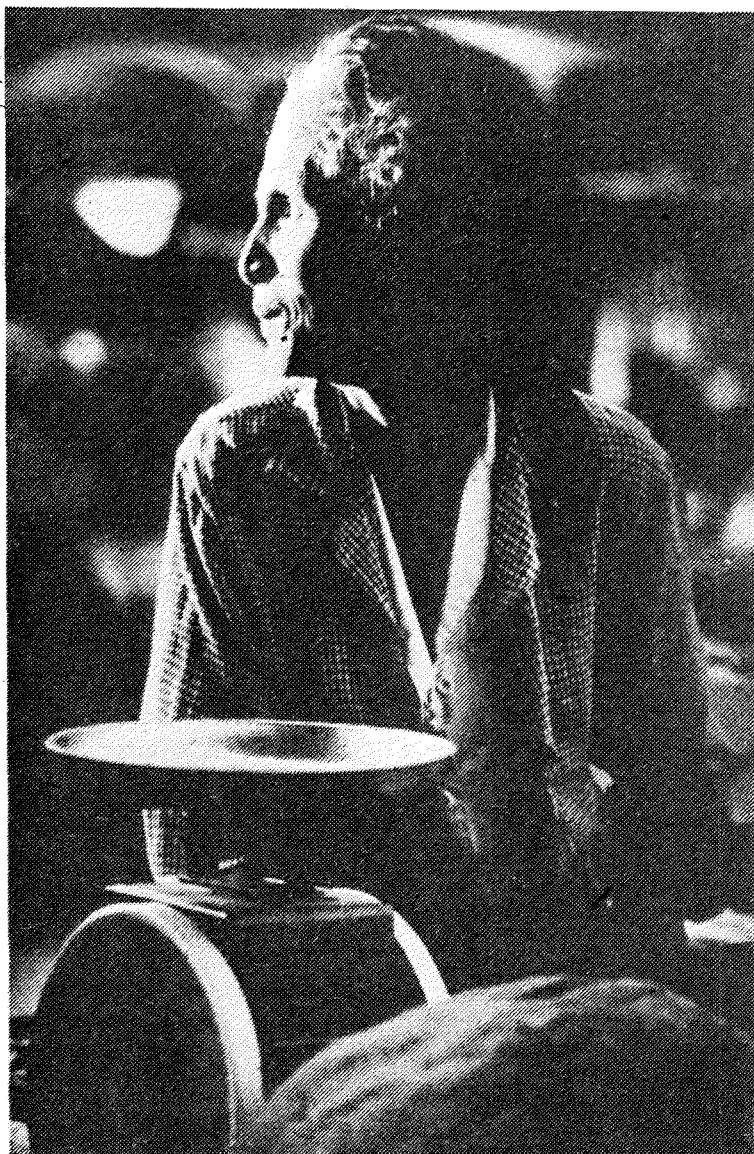
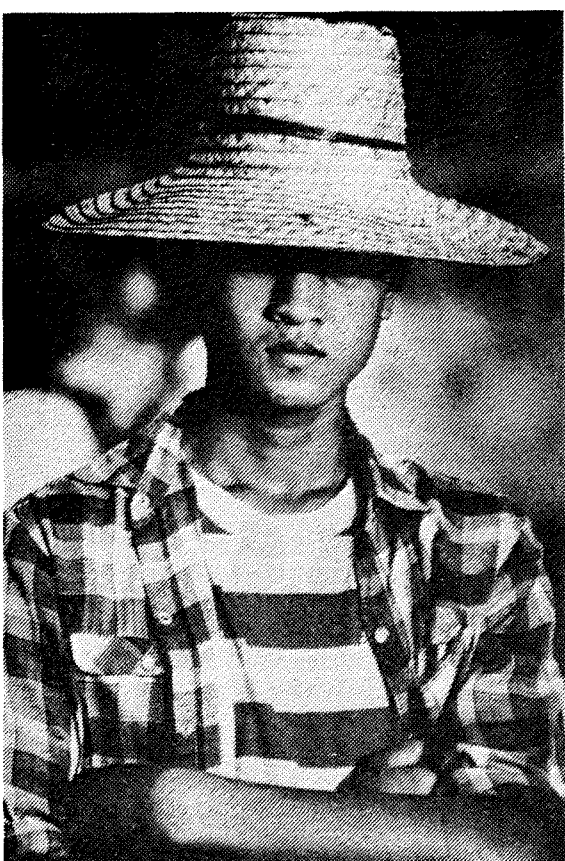
tv-15 naš TOVARIS

Št. 34

28. avgusta 1986

Leto XXIV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Oči prebivalcev tega planeta so zazrte v Harare

Poznavalci mednarodnih razmer in razmerij si obetajo od pogovorov, h katerim bodo v teh dneh zbrani državniki neuvrščene večine človeštva, zgodovinsko odločilna spoznanja in zahteve.

Nekaj teh pogledov smo si sposodili iz fotografske mape, ki jo je Miško Kranjec ml. objavil v zadnji številki revije Borec, portrete zanjo pa je v oko svoje kamere ujel na svoji nedavni daljni poti na Tajskem.

Hura, šola!

V ponedeljek, prvega septembra ob osmih bodo kot na ukaz začele delati naše najpomembnejše tovarne: delavnice učenja. Učenci in učitelji se vračajo k svojemu delu, upajmo vsaj, dodobra spočiti, saj je poletje bilo dolgo in lepo.

Kaj pa šole same? Kako je z njihovimi osnovnimi in obratnimi sredstvi, z reprodukcijskim materialom, z zalogami in akumulacijo, če se poigramo s prispodobami – ali konkretno: v kakšnem stanju so šolski prostori, kaj se dogaja z vsebino in programi, kako je z

učitelji in njihovim nagrajevanjem, kakšno je delovno razporedje?

Odgovore bo dajal začetek šolskega leta.

Vemo, da je bilo ob koncu pomladi v šolah, predvsem srednjih, precej vroče. Kipela so mnoga nezadovoljstva.

Kot kaže, opozorila na kritične razmere v učnih delavnicah tokrat niso ostala brez odmeva. Družbena vest se je odzvala in zastavila nekaj dejanj, ki oznanjajo premike. Čudežev sicer na mah ni mogoče pričakovati, brez rezultatov pa prizadevanja, s kakršnimi smo se pripravljali na letošnji prvi september, najbrž le niso bila.

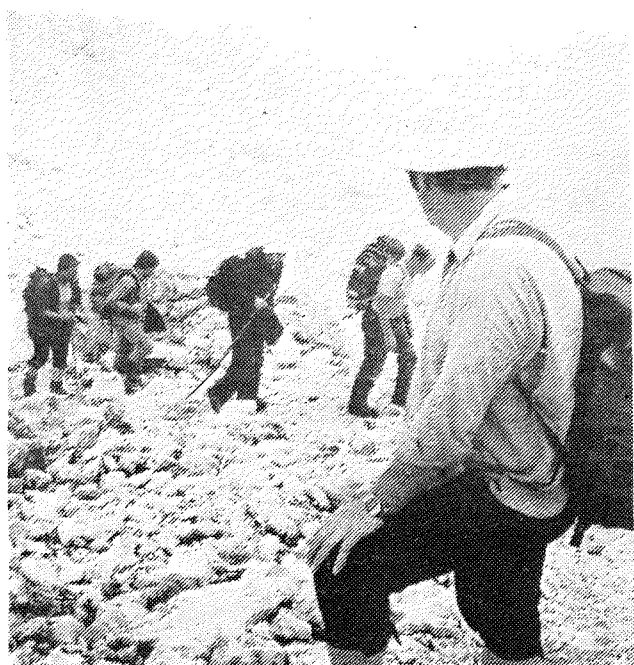
In prav zavoljo njih vzklikamo novemu učnemu letu: dobrodošlo! Vanj vstopamo z obnovljeno voljo.

Moj razred

V našem razredu nas je sedemindvajset. Opisala bom vse. Začela bom pri prvem, ki je napisan v redovalnici, do zadnjega.

Prvi je Dušan. Šola mu ne diši, a vendar je pri pouku tiho, na hodniku pa preglasi vsakega »cucka«. »Svinja«, »prase«, »neolikanec« slišimo zmerjanje, ki je namenjeno Josipu. Že od prvega razreda ga »trpimo«, ker se rad pretepa in govori neumnosti in kletvice. Že nekaj let bi kmalu ponavljal. Učitelji veliko zamenjujejo dvojčka Sandija in Saša. Mi ju ločimo, ker smo že sedmo leto skupaj. Sandi je bolj miren, Sašo je živahen in se rad šali. Sandra zelo zanimata zgodovina in zemljepis. Boban se uči z Džulijo. V šoli ne zna veliko, menda gleda Džulijo, ne pa v knjigo. Aleš je velik in debel, toda mi ga ne zmerjamo, ker smo že navajeni nanj in to tudi ni prijateljsko. Davor je največji fant v razredu. Ko je bil majhen, je bral slabo in besedo za besedo kot robot. Ali je z nami od tretjega razreda. Zelo ga zanima angleščina in zgodovina. Borut mi ni zabaven, ker je »heavy metalec«, ti pa mi niso všeč. Damjan se veliko smeje in govori »vice«. Vsem je v razredu všeč. Rok je svetlolas, manjši sošolec, ki je meni všeč. Vedno teče za Vesno Kralj. Aljoša je naš predsednik in odličnjak, kar pa ne pomeni, da on ne dela norčij. Aleksej je v redovalnici zadnji. On je suh in je lenuh, ker ne piše domačih nalog. Kot dojenček »meče« vse v usta.

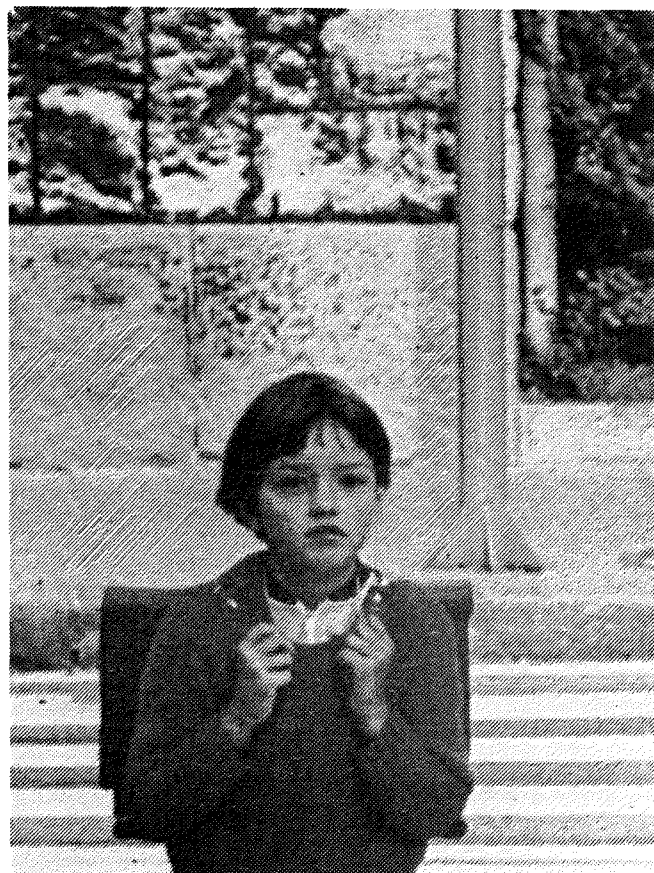
Na vrsti so »babe«, kot nam pravijo fantje. Andreja je bila vsa leta predsednica razreda. Všeč mi je, ker je dobro, pa je tudi lepo temnolasa dekle. Helena je mirna. Večkrat je morala sedeti z Damjanom, da bi ga umirila. Nataša Franca je prišla ki nam v tretjem razredu. »Zobotrebec« ne telovadi že nekaj mesecev zaradi zlatenice. Alma ima tri sestre, ona je najmlajša. Pri pouku se pogovarja z Vesno Harcet. Vesna H. je podobna Almi, obema smrdi šola. Rada se smeje. Vesna Kralj je od mene mlajša dva dni. Meni je všeč, ker ima lepe lase in je dobra prijateljica. Aleksandra je debela in nerodna

V kamnitem naročju gora

Počitniški čas se izteka, vsi se z novimi močmi vračamo k rednemu delu in opravilom. Toda gore še vedno vabijo. Pravijo, da se njim in nam, ki jih imamo radi, obeta lepa zgodnja jesen. V tej zvezi posebno obvestilo:

Letošnji poletni pohod na Porezen, napovedan za 31. avgust, je priložen na 14. september.

pri telovadbi. Ne mara se učiti in to se pozna v redovalnici. Natašo Mihič zanimajo fanti, ki so starejši. Po uspehu je prav dobra. Monika je največja v našem razredu. Ko je ponavljala peti razred, je prišla k nam. Katja je odličnjakinja. Džulija se veliko »reži«. Bila je najmanjša, pa me je na vsem lepem prerasla. Alenka je visoka, črnolasa deklica, ki se uči.

Vsi skupaj smo kot ena družina, kjer smo vsi prijatelji. Rada bi, da se ta družina ne razdere. To leto so šli trije fantje v »a« razred. Ni nam bilo prijetno, ko jih je tovarišica odpeljala. To so Simo, Dragoljub in Aleksej.

Iz Modrega vala, glasila učencev osnovne šole Janko Premrl-Vojko v Kopru

Ob 40. športnem prvenstvu Ljubljanskega armadnega območja

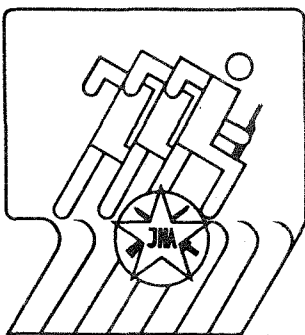
Šport je v tesni povezavi z dobro obrambno pripravljenostjo

Šport v oboroženih silah in s tem tudi v enotah Ljubljanskega armadnega območja ni samo oblika zadovoljevanja športno rekreativnih želja mladega človeka, ampak je ena oblik pridobivanja in krepitve nujnih psihofizičnih lastnosti človeka, torej tudi del naših vsestranskih obrambnih priprav. Sodobna vojna, ki bi potekala na območju Jugoslavije, bi od vseh nas zahtevala izredne psihične in telesne napore in bi pred tako imenovani človeški dejavnik postavljala neprimerno težje in zahtevnejše naloge kot v vseh vojnah doslej.

»Sodoben vojak uporablja motorizirano, oklepna vozila, nekoč težka fizična dela pa danes namesto človeka opravlja sodobna tehnika. Po drugi strani izjemno dinamične bitke,« pravi poveljnik Ljubljanskega armadnega območja generalpodpolkovnik Svetozar Višnjič, »nagle spremembe položaja, hitrost, ki je v nekem trenutku odločilna, in hitro reagiranje zahtevajo visoko telesno in psihično pripravljenost vsakega pripadnika oboroženih sil. Takšno pripravljenost pa najlažje dosežemo z ukvarjanjem s špor-

vojskovanje, da mora biti pripravljen z orožjem braniti socialistično domovino in da mora biti sposoben vse to pokazati na bojišču.

Telesna vzgoja in šport v JLA imata cilj, da kar največ pomagata pri vzgoji in oblikovanju zdravega, vsestransko razvitega človeka – borca, ki bo usposobljen za izvrševanje posebnih nalog v morebitni vojni. Imata tudi namen, da usposobita vojaka za premagovanje naporov vojaške vzgoje in življenja v armadi ter ga sprostita po naporni vadbi s pomočjo aktivnega ukvarjanja s špor-

sti in rodov JLA se poleg splošnih postavljajo tudi posebne naloge. Tako je program prilagojen posebnim potrebam in zahtevam za razvijanje tistih motoričnih sposobnosti in spretnosti, ki so nujne in koristne za posamezno enoto, zvrst in rod.

V enotah vsako leto organizirajo vrsto tekmovanj, na katerih sodelujejo skoraj vsi vojaki in starešine. Enote tekmujejo med seboj na različnih ravneh vse do tekmovanja na ravni armadnih območij. Namen vseh tekmovanj je predvsem množičnost, zato niso redke enote, ki se v celoti prijavijo na tekmovanje v krosu v svoji krajevni skupnosti; takšna tekmovanja so seveda tudi v lastni enoti in garniziji. Vojaške ekipe so tudi reden gost

Vojaki so kot tekmovalci redni gostje na številnih športno-spominskih prireditvah. Med drugim pridejo ekipe JLA vsako leto tudi v Dražgoše.

Šport prispeva, da so pripadniki naše armade dobro telesno pripravljeni za naloge v morebitni vojni in da lažje prenašajo napore urjenja.

tom in redno telesno vadbo. Zaradi tega dajemo v naši armadi tem dejavnostim izjemen pomen. Športna prvenstva nam morajo pokazati raven, ki smo jo dosegli pri krepitvi naših telesnih sposobnosti.

Dobro izurjen in telesno pripravljen

V naših oboroženih silah se premagovanju vseh naporov namenja veliko pozornosti. Znano je reklo, da mora biti sodoben vojak in občan, ki bosta branila svojo domovino v splošni ljudski obrambni vojni, oborožena ne samo z znanjem, ampak tudi z voljo za boj in z močjo oziroma sposobnostjo, da to, kar znata in hočeta, lahko tudi uresniči. Zaradi tega govorimo o enotnosti ciljev sodobne vzgoje, o tem, da mora biti borec oborožen z znanjem in spretnostmi za

tom. Cilji vadbe in športa so predvsem razvijanje in večanje vzdržljivosti, hitrosti, moči in spretnosti ter razvijanja osnovnih motoričnih lastnosti. Način za doseg teh ciljev so gimnastične vaje, premagovanje prostora in ovir, borilni športi, atletika, skoki in meti, plavanje, smučanje in športne igre. Seveda pa svoj delež k dobri telesni pripravljenosti prispevajo tudi postrojevalno urjenje, taktične vaje in podobno.

Program telesne vadbe prilagojen potrebam

V JLA poteka telesna vadba na več načinov. Velika pozornost je namenjena jutranji vadbi, ki je obvezna vsak delovni dan v vseh enotah. Nato so še ure telesnih vaj, športni popoldnevi, dopolnilna vadba, športne dejavnosti in prosti čas. Zaradi posebnosti posameznih zvr-

na množičnih smučarskih tekmovanjih v Dražgošah in drugih spominskorekreativnih prireditvah. Pripadniki JLA tekmujejo med seboj ali z drugimi športniki pozimi ali poleti.

Šport in športna tekmovanja v armadi so prilagojena posebnim potrebam in zahtevam oboroženih sil. Zato se njeni pripadniki ukvarjajo predvsem s tistimi športnimi panogami, ki krepijo psihofizične sposobnosti in spretnosti. To so lastnosti, ki bi omogočale, da tisto, kar znamo in hočemo, lahko uresničimo v obrambni vojni.

Mnogi znani tekmovalci naredili prve športne korake v JLA

Ob tako bogati športni dejavnosti so v naši armadi naredili prve športne korake tudi nekateri naši najbolj znani športniki, predvsem

atleti. Tako se je Peter Šegedin izkazal na enem od mnogih tekmovanj v JLA in po treh letih sistematičnega dela osvojil srebrno medaljo na evropskem prvenstvu. V JLA so »odkrili« tudi Andrijo Ofenhajmerja, Ivana Gubijana, Franja Miheliča, Mirka in Dušana Vujačiča, Mihaela Dimitrijeviča, Draga Štritofa, Marka Račiča, Tomislava Šukerja, Petra Galica, Jožeta Medjimurca, boksarja Pavla Sovljanskega, Milana Galica, Veljka Kegiba in še številne druge.

Korenine v NOB

Začetki športa in športnih tekmovanj v naši armadi pa segajo v narodnoosvobodilni boj. Tovariš Tito je že takrat spoznal pomembnost dobre telesne in psihične pripravljenosti borcev. Na njegovo pobudo so že aprila 1942, še ne leto po začetku vstaje, v Foči pripravili partizansko olimpiado. V ta sklop sodijo tudi smučarska tekmovanja partizanov v Cerknem in atletika v Črnomlju proti koncu vojne.

Takoj po osvoboditvi so v armadi pripravili vrsto tekmovanj. Reprezentance JA so tekmoval v nogometu, atletiki, košarki in odbojki z ekipami republik in pokrajin v prvem povojnem prvenstvu. Avgusta istega leta je bilo v Beogradu veliko športno prvenstvo pripadnikov JLA, na katerem so bili najbolj uspešni tekmovalci tretje armade.

Poleti 1946 so v Beogradu pripravili prvi javni telesnokulturni zbor jugoslovanske armade in mornarice. Na njem je sodelovalo tri tisoč vojakov in starešin. Merili so moči v atletiki, plavanju, premagovanju vojaških ovir, partizanskem maršu, gimnastiki, patroljnemu teku, odbojki, košarki, nogometu, streljanju, šahu, v konjeniških športih in šesteroboju, v katerem je tekmovalo več kot tisoč tekmovalcev. Prvi končni zmagovalci prvenstva JLA leta 1946 je bila ekipa Novega Sada. Kasneje so še štirikrat pripravili popolno tekmovanje. Dvakrat sta slavili ekipi Ljubljane (1947, 1948) in Novi Sad (1949, 1950).

Hkrati s klasičnimi športnimi tekmovanji pa so potekala tudi tekmovanja za športno značko ZREN (Za republiko naprej). Od leta 1945, ko se je tekmovanje začelo in tja do leta 1952, ko je zamrlo, je značko vseh stopenj dobilo 629 pripadnikov armade. V skladu s potrebami vojaškega urejanja se je sčasoma spremenilo število ekip in tekmovalnih panog. Od vseh športnih panog je le kraljica športa atletika edina na vseh prvenstvih. Mnogoboj je na sporedu od leta 1953. Od vseh iger ima rokomet najdaljši staž,

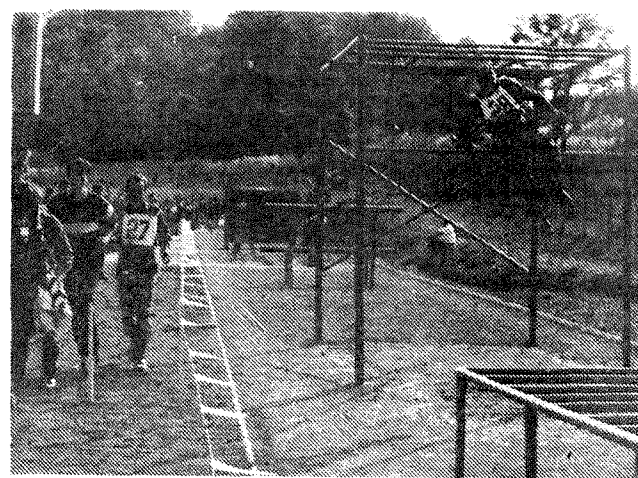

Na športnih prvenstvih se tekmovalci borijo s sekundami, metri, centimetri in krogi. Toda vse to delajo brez lastne koristi, samo za svojo ekipo.

saj je z manjšimi prekinitvami v programu od leta 1958. Od leta 1947 do 1961 so tekmovali tudi v smučanju, vnovič pa so smučarska tekmovanja začeli pripravljati leta 1977.

Od leta 1951 do leta 1954 niso razglasili skupnega

priložnost za zблиževanje mladih v uniformi in brez nje. Hkrati so tudi priložnost, da vojaki iz vseh krajev Jugoslavije spoznajo mestogostitelja, njegovo zgodovino in družbeni razvoj, njegove prebivalce in mladino ter da s seboj odnesejo številne

Med najbolj privlačne in hkrati najbolj naporene panoge sodi vojaški mnogoboj.

zmagovalca, 1955 je bil najboljši Beograd, naslednje leto Vojna mornarica. Naslednjih devet let znova niso razglasili skupnega zmagovalca. Od leta 1966 pa do 1979 je bila med drugim dvakrat skupni zmagovalci tudi ekipa Ljubljane. Leta 1979 je tekmovanje na ravni JLA ugasnilo, kaže pa, da ga bodo v prihodnjih letih znova obudili.

Od leta 1966 do leta 1979 so bila prvenstva JLA v Zagrebu, Sarajevu, Zagrebu in Karlovcu, Šabcu, Nikšiću, Zaječarju in Negotinu, Banja Luki, Ohridu, Mariboru, Splitu in Somboru. Zmagale pa so ekipe Zagreba; dvakrat je bila najboljša ekipa Ljubljane, Beograščani so bili zmagovalci trikrat, štirikrat pa je zmagal Zemun.

Priložnost za krepitev bratstva in enotnosti

Armadna športna prvenstva so že od samega začetka

prijetne spomine. Prvenstva so torej resnično svojevrstna manifestacija bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti in zato ima letošnje štirideseto, jubilejno prvenstvo še večji pomen. Prvenstvo v Ljubljani pa ne bo pomembno samo zaradi naštetega, ampak tudi zaradi precej bolj živahnega utripa.

Prav gotovo se bo na vseh športnih tekmovališčih in stadionu v Šiški zbralo veliko gledalcev, ki bodo spodbujali tekmovalce, da bi dosegli najboljše rezultate. Predvsem pa bodo uživali v pravih športnih bojih, kjer ne bo zakulisnih iger, ki smo jim vedno bolj priča v našem vrhunskem športu. Vojaki in starešine tekmovalci se bodo borili v duhu izvirnih načel amaterizma. Gotovo bodo gledalci posebej toplo pozdravili vojake, tekmovalce, ki so zaradi prvenstva podaljšali služenje vojaškega roka, da bi lahko sodelovali na njem.

Bojan Kuntarič

TEKSTILNA TOVARNA

Motvoz in platno p. o. GROSUPLJE

61290 GROSUPLJE — TABORSKA 34

TELEFON: (061) 771-311
TELEKS: 31498 YU MOTVOZ
TELEGRAM: MOTVOZ GROSUPLJE
ŽELEZNIŠKA POSTAJA: GROSUPLJE
TEKOČI RAČUN: SDK 50130-601-31002

Tovarna pogrebne opreme

61240 Šmarca pri Kamniku,
Trg padlih borcev 3

Telefoni: h. c. 831-607, 831-610, 832-532 ■ direktor: 832-530 ■ komerciala: 831-027 ■ telegram: 31708 Menina Kamnik ■ tek. rač.: 50140-601-32-127

Vedno nove zgodovinske priložnosti

Potem ko je sovjetski voditelj Mihail Gorbačov soglašal z novim srečanjem z ameriškim predsednikom Ronaldom Reaganom, je znova pozval ZDA, naj se priključijo podaljšane-mu sovjetskemu moratoriju nad jedrskimi poskusi ter dejal, da je to »zgodovinska priložnost« – dve super sili bi lahko že do konca letošnjega leta podpisali ustrezen sporazum.

Veliko je že bilo takšnih zgodovinskih priložnosti, o kakršni je govoril sovjetski voditelj, zelo težko pa je priti do zgodovinskih sporazumov, ki si jih vsi tako zelo in iskreno želimo. Tudi tokrat so ZDA zvišala zavrnile ponudbo in odgovorile, da je mogoče obravnavati prepoved jedrskih poskusov samo v okvirih splošne razorožitve. Vsi se sicer zavedajo velikanske nevarnosti jedrskega orožja in se deklarativno vsi zavzemajo za razorožitev. Takoj pa nastane vprašanje, kje začeti?

Sovjetsko podaljšanje moratorija je dobilo podporo Jugoslavije in velike večine neuvršenih držav. Ta sklep bo brez dvoma nova spodbuda mirobiljubnemu svetovnemu protijedrskemu gibanju, pa čeprav je še enkrat razplamtel stare razprave in strasti v zvezi z jedr-

skim orožjem in poskusi z njim, oziroma okoli njegove vloge pri »preprečevanju vojne«. Medtem ko nekateri menijo, da je treba proces razorožitve začeti s prepovedjo jedrskih poskusov, ki so tudi največja neposredna nevarnost, so drugi pripravljeni na to šele kot na zadnji korak na poti k sporazumu o kompleksni razorožitvi. Pravijo, da splošne varnosti ne ogrožajo poskusne eksplozije, temveč nakopičeni arzenali jedrskega orožja, predvsem tistega, ki ga ima nasprotna stran.

Pri nas, v Jugoslaviji, nikoli nismo dvomili o tem, ali je enostranski moratorij samo »gola propaganda«, ali pa dejanski začetek procesa. Vedno smo podpirali vsako pobudo, vsak nov korak ali predlog, pa naj bi prišel s katerekoli strani, če je le lahko koristil pogajanjem in sporazumevanju.

Enakega mnenja so tudi vse neuvrščene države. To je prišlo do izraza že na prvi konferenci neuvršenih v Beogradu pred 25 leti, enaka pripravljenost pa prihaja do izraza tudi danes, neposredno pred osmim vrhom v Harareju. Aprila letos na ministrskem sestanku neuvršenih v New Delhiju so poudarili, da je vsekakor treba

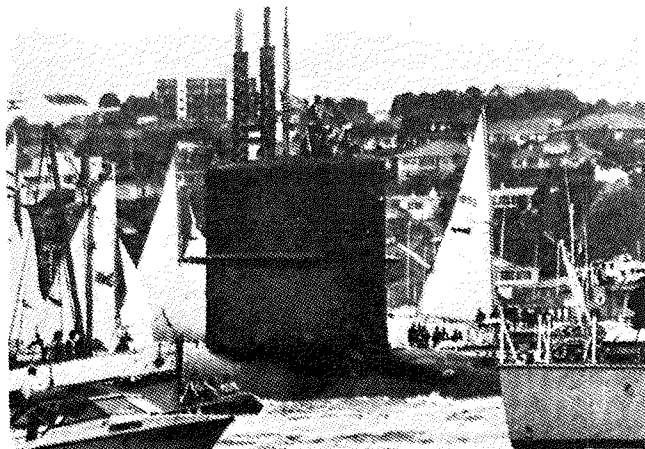
prepovedati preizkušnje vseh vrst jedrskega orožja in v vseh državah. Prepoved poskusov je, kot vemo, dobila prednost tudi na sestanku »šesterice« z vseh celin v Mehiki. Tedaj so prvič govorili o oblikovanju neodvisnega svetovnega sistema »čuječih ušes in oči«, takojmenovanega tretjega očesa in ušesa. Ta sistem bi spreminjal oziroma ugotavljal vse jedrske eksplozije na svetu, neodvisno od ustreznih sistemov super sil ter opozarjal svetovno javnost na dogajanja o katerih velesili poročata samo tedaj, kadar je to v njunem interesu.

Viden prispevek za razvoj te ideje so dali strokovnjaki, politiki in kulturni delavci na sestanku že omenjene »šesterice«. Zelo strokovno so razgledali propagando takojmenovanih jedrskih teologov, kakor jih je imenoval John Galbraight, eden najuglednejših ameriških predstavnikov njihovega znanstvenega vrha in največji nasprotnik Reaganove zamisli, znane kot »vojna zvezd«. Na splošno velja, da je treba imeti za izdelavo splošnega varnostnega sistema zanesljive informacije o orožju. »Takšnih informacij ni«, je dejal ameriški izvedenec dr. Wiesener in opozoril, da »prav tajnost takšnih

informacij omogoča tistim, ki imajo jedrsko orožje, da z njim tudi manipulirajo«.

Nobenega dvoma ni o tem, da velesili skrivata pred svetovno javnostjo mnoga bistvena vprašanja jedrske oborožitve. Dejstvo je, da je ta problem zelo zapleten zaradi kopičenja raznih vrst jedrskega orožja, da je zaradi tega splošna varnost še bolj ogrožena in da je edina resnična dilema – nadaljnja oboroževalna tekma ali pa nadaljnja usmeritev v zmanjšanje in kontrolo vseh vrst jedrskega orožja. Prav tako je jasno, da imajo v tej dilemi pomembno vlogo poskusi z jedrskim orožjem, ki zdaj služijo izključno nadaljnjemu razvoju orožja, predvsem pa za razvoj laserjev za vojno v vesolju.

Prav v tem je tudi bistvo spora med ZDA in SZ v zvezi z jedrskimi poskusi, ne pa v tem, da je varnost ne svetu ne ločljivo povezana z jedrskimi poskusi oziroma, da si je druga stran pridobila prednost v praktični uporabi jedrske tehnologije. Zaradi tega so po splošnem mnenju tudi nevzdržne obtožbe o »goli propagandi« sovjetske strani, ko razglasa enostranski moratorij in

Ker je bila vlada odločno proti, da bi ZDA v novozelandskih pristaniščih in ozemelskih vodah demonstrirale svojo jedrsko moč, so Novo Zelandijo izključili iz pakta ANZUS. Na sliki: nasprotniki jedrskega orožja so 23. marca 1984. takole blokirali ameriško jedrsko podmornico »Queenfish«.

vabi druge jedrske sile, naj se mu pridružijo.

Vendar pa te ugotovitve ne pomenijo, da sta dve vele sili izgubili interes ali celo kompas v svojih pogajanjih in da prej ali kasneje ne bosta začeli razmišljati o kompromisu. Ko bosta tako daleč, si bosta že na jasnem, da je treba oboroževalno tekmo ustaviti. Pri tem imajo bistveno vlogo jedrski poskusi kot sestavni del nadaljnje oboroževalne tekme. Torej ne more biti samo propaganda, gre dejansko za zgodovinsko priložnost.

Za zdaj se v ameriških krogih še ne morejo odločiti. Drugače pa je v ostalem svetu, ki svoje zgodovinske priložnosti ne vidi v vseh smereh in korakih oboroževanja in razoroževanja, temveč tudi v konkretnih dejanjih na poti h končnemu cilju – svetu brez orožja za množično uničevanje. Bolj osamljen, vendar pogumen je bil v tej zvezi zgled Nove Zelandije: v boju proti jedrski nevarnosti je žrtvovala svoje nadaljnje članstvo v paktu ANZUS.

Florjan Laimiš

Spominski dan izgnanstva

Pred 46. leti, 20. avgusta 1940, je v Mehiki umrl za posledicami atentata Lev Trocki, ena najbolj kontroverznih političnih osebnosti 20. stoletja. Bil je tudi eden najpomembnejših sodelavcev v ruskem revolucionarnem delavskem gibanju.

Trocki se je rodil leta 1879. v Ivanovki pri sedanjem Kirovgradu. Njegov družinski priimek je bil Bronštejn. Ze zelo zgodaj se je priključil socialističnemu gibanju, o čimer pričča podatek, da so ga že leta 1898. aretirali zaradi dejavnosti v Južnoruski delavski zvezi.

Leta 1902 mu je uspelo pobegniti iz carističnih zaporov. Umaknil se je v London in se na Leninovo povabilo priključil skupini, ki se je zbirala okrog marksističnega časopisa »Iskra«. Nekaj let za tem je začel Trocki na Dunaju izdajati »Pravdo«, za katero je dejal, da

Lev Davidovič Bronštejn s pridevkom Trocki pred izgnanstvom. Nekaj časa se je nato selil po Evropi, leta 1937, pa se je za stalno naselil v Mehiki.

je to časopis, namenjen delavskim množicam. Po letu 1908 so Pravdo na skrivaj razpečevali tudi po Rusiji.

Ko se je leta 1917. vrnil v domovino, so Trockega izvolili v CK bolševiške partije, nakar je kmalu postal eden najpomembnejših vojaških voditeljev in tvorec Rdeče armade. Ko je vprašal Lenina, kaj je pomembnejše za mlado republiko, ali redna armada, ali pa krajevno formiranje brigad in bataljonov, mu je Lenin ukazal ustvariti redno armado.

Po 10. kongresu partije leta 1921., ko je bil Lenin že zelo bolan, so se začeli hudi spori Trockega s Stalinom. Nista se strinjala v vprašanjih, povezanih s takojmenovano notranjo demokracijo v partiji in tudi ne o bistvenem: ali socialistična revolucija lahko vzdrži in zmaga v eni državi, to je v SZ – kar je zagovarjal Stalin – ali pa je za zmago revolucije potrebna svetovna revolucija, kakor je razmišljal Trocki in pri čemer ga je zgodovina demantirala.

Oktobra 1927. so Trockega kot voditelja »leve opozicije« izključili iz CK, nato pa tudi iz Vsevezne komunistične partije boljševikov. V začetku leta 1928. se je v Odesi vkrcal na ladjo in zapustil domovino.

Ze veliko pred tem je Trocki nekajkrat prišel v spor tudi z Leninom. Mnoge sodbe o osebnosti Leva Trockega se rado sklicujejo na Leninovo mnenje o njem, ki ga je izrazil nekaj pred svojo smrtjo v znamenem Pismu kongresu. Takole je zapisal: »Trocki je verjetno najspodobnejši človek v sedanjem CK, vendar je tudi pretirano samozavesten; opira pa se predvsem na administrativno plat naloge«. Stalina pa je Lenin orisal z najtemnejšimi barvami. V primerjavi s kasnejšimi sovjetskimi uradnimi ocenami, ki so bile sestavljene po Stalinovem diktatu, Lenin nikoli ni imel Trockega za sovražnika socializma ali za izdajalca.

n.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

Beograd: Na začetku tedna je bil na obisku v naši državi nikaragovski predsednik Daniel Ortega. S predsednikom predsedstva Jugoslavije Sinanom Hasanijem je izmenjal mnenja o aktualnih mednarodnih vprašanjih in o dvostranskem sodelovanju med Nikaragvo in Jugoslavijo.

Oslo: V norveškem mestu Brekstadu je bil tradicionalni pohod jugoslovansko-norveškega prijateljstva. Med več kakor tisoč udeleženci je bilo tudi 56 naših državljanov, članov jugoslovansko-norveškega društva. Pohod je še ena potrditev prijateljstva, skovanega med 2. svetovno vojno, ko so Norvežani požrtvovalno reševali Jugoslovane iz bližnjega nacističnega koncentracijskega taborišča.

Mogadiš: Somalija in Etiopija sta izrazili željo, da bi na »afriškem rogu« zavladal mir. Na začetku drugega etiopsko-somaljskega srečanja v Mogadišu je somalijski zunanji minister Rahman Bary dejal, da bo sestanek pripomogel pri odpravljanju velikanskih ovir, ki motijo sodelovanje med državama. Kakor je znano, da sta Etiopija in Somalija prekinili diplomatske odnose leta 1977. zaradi spora o obmejni pokrajini Ogaden.

Colombo: V najnovejšem spopadu med tamilskimi separatisti in vladnimi četami na severu Sri Lanke je izgubilo življenje najmanj 10 ljudi. Tamilci so napadli vojaško taborišče v Jafni na severu države, kar je bil že drugi napad na vojašnico v manj kakor 24 urah. Spopadle pa so se tudi nasprotni sile znotraj samega separatističnega gibanja.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

Berlinski zid

Politična stvarnost, vlita v beton

V zvezi v berlinskem zidom in njegovo petindvajseto obletnico omenjajo neko trditev, ki jo je treba obravnavati z vso resnostjo. Erich Honnecker je zid razglasil, z njim pa se strinjajo mnogi na Zahodu: brez berlinskega zidu politično popušcanje v sedemdesetih letih ne bi bilo mogoče, kajti šele 13. avgust leta 1961 je pojasnil razmerje moči v Evropi in to razmerje tudi utrdil. Če bi hoteli preveriti trdnost tega argumenta, bi bilo treba raziskati

pomen in učinek tega avgustovskega datuma pred 25. leti.

Tisto, kar je bilo za Nemce najbolj črn dan v njihovi vojni zgodovini, je bilo za zunanji svet logično nadaljevanje medsebojnega dogovora sil protihitlerjevske koalicije. Sovjetski partijski voditelj Nikita Hruščov je vzel junija 1961. ameriškega predsednika Johna Kennedyja v precep. Zahteal je rešitev berlinskega vprašanja in »če predsednik Kennedy pri tem misli na voj-

no, je to njegov problem,« je menil Hruščov. Predsednik se je zamislil nad izjavo: »Nočemo vojne, toda vojskovali smo se že«. V govoru po televiziji je napovedal mobilizacijo, vendar pa je ob tem tudi Hruščovu nekaj nakazal. V svojem govoru je Kennedy naredil jasno razliko med Berlinom in zahodnim Berlinom in s tem napovedal, da bi Američani branili samo zahodni Berlin.

Nikita Hruščov je razumel sporočilo. Kennedy je prepustil vzhodni del mesta vzhodu, nato pa se je sovjetski voditelj odločil za zid okoli vzhodnega Berlina. Ko je Kennedy 13. avgusta zvedel, da so ponoči začeli postavljati zid, je reagiral z olajšanjem: »To pomeni, da je Hruščov zagrabil. Nikjer ne gradijo zidu, če nameravajo zasedeti ozemlje, ki je ostalo na drugi strani«. Tako, kakor je Hruščov upošteval Kennedyjevo stališče in pustil zahodni Berlin pri miru, tako je tudi Kennedy spoštoval stališče Hruščova in ne glede na vse proteste omogočil postavitev berlinskega zidu.

Obe velesili sta grozili z vojno, vendar je vsaka dobro pazila, da ni storila ničesar, s čimer bi vojno tvegala. Sporazumeli

sta se tako, kakor se nasploh dogovarjajo pri utrjevanju ravnotežja: vsak je spoštoval zasedbeno področje drugega. Na dan 13. avgusta 1961 je bila razdelitev Nemčije med vzhod in zahod končana do zadnjega metra, nobena stvar poslednj ni bila več sporna.

»Pozor, zdaj zapuščate zahodni Berlin«, je zapisano na uradni tabli, s katere že odpada barva. Na tem kraju že 25 let nihče več ne odhaja iz zahoda. Za opozorilo tablo naredi berlinski zid pred Brandenburškim vrati širok lok. Na vse strani je slišati klavir. Vse do vrha, kjer stoji četververprega, so postavili zidarsko ogrodje. Delavce neke zidarske brigade – na glavah imajo rumene zaščitne čelade – na Brandenburških vratih nekaj obnavljajo.

Z dveh razglednih odrov na zahodni strani berlinskega zidu se usmerja kakšen ducat teledobjektivov k vratom in na delavca: »Sram jih je, saj nas sploh ne pogledajo«, pravi eden od turistov in odmakne kamero od očesa. »Ne bodi trapa«, ga je opomnil spremiljevalec. »Ni jih sram, zatopljeni so v delo, čisto drugače, kakor zidari na naši strani«.

Vnukinja je vprašala deda: »Ali je Hitler postavil berlinski zid?« Preden je ded lahko odgovoril, se je oglašil učitelj, ki je pripeljal k zidu šolarje iz Nürnberga. Pogledal je v priročnik in začel brati: »Potem

ko je poleti 1961. vsak mesec pobegnilo iz sovjetske zasedbene cone Nemčije prek berlinskih sektorskih mej v zahodne sektorje mesta do 30.000 beguncev, so vojaki sovjetske zasedbene cone Nemčije ponoči od 12. na 13. avgust 1961. ločili vzhodni del mesta od treh zahodnih con.«

Učitelj je z roko kazal, do kod so tisto noč prišli sovjetski tanki in kje so čez dan položili bodečo žico, nato pa začeli postavljati berlinski zid. Ker šolarji niso zahtevali dodatnih pojasnil, jim je postregel še z nekaterimi informacijami o tedanjih politikih. Walter Ulbricht je bil zaznamovan kot hudoben, kancler Adenauer je bil zanj dober človek, ameriški predsednik Kennedy zelo dober, tedanji zahodnoberlinski župan Willy Brandt pa »še kar v redu«.

Ko so se slikali in se začeli vračati k parkiranemu avtobusu neke ob Reichstagu, so se srečevali z novimi procesijami turistov, ki so rinili na razgledno ploščad, sami pa so prebirali cvetke, ki so jih neutrudni umetniki s pršilcem pisali po berlinskem zidu: »Hildegard, nihče te ne ljubi bolj, kakor jaz«, »Rusi, pojdite v rit«, »Ti, Chrissie, si tako hladna, kakor tale zid« in podobno.

Oba vzhodnonemška graničarja ne moreta s svoje strani zidu prebirati teh gesel, pogled pa jima lahko uide na reklamo,

ki vabi na razstavo z naslovom »Berlinski zid«. Ta razstava je odprta v muzeju »Hiša ob Checkpoint Charlie«.

Checkpoint Charlie. Prehod skozi berlinski zid za zavezniške na sloviti Friedrichstrasse. Vihrajo zastave ZDA, Velike Britanije in Francije. Pred stavbo je parkiran kombi z rdečim napisom »vojaška policija«. Na odru, ki je postavljen desno ob prehodu, zijajo zahodni turisti čez zid na drugo stran berlinskega zidu. Njim nasproti stoji poslopje časopisne založbe »Neue Zeit«. Za zmreženim oknom sta dva stavca zaposlena pri starem stavnem stroju linotype. Eden od njiju si je vzel prosto, da bo pokadil cigareto. Teleobjektivi merijo vanj, stavec pa je obrnil radovednejšem hrbet in kadil. Na okensko polico je položil škatlico. »Takšnih cigaret pa ni na naši strani, to so Cabinet, je bilo slišati iz skupine radovednežev.

Če pa vzhodnonemški stavec pogleda na zahod, se mu pogled ustavi na mrzli fasadi, na kateri so za človeka veliki napisi, ki v treh jezikih povedo o razstavi. V minulih 25 letih, kolikor že stoji berlinski zid, si je ta muzej menda ogledalo 10 milijonov ljudi. Veterani hladne vojne med vzhodom in zahodom so sestavili zgodovino berlinskega zidu, zdaj pa si na vse kripilje prizadevajo, da bi jo ohranjali pri življenju.

E. F.

Berlinski zid je prerasel v nevarno mejo med dvema gospodarsko-političnima sistemoma. Vsi vedo, da ni edina »stavba« te vrste na svetu, še posebno ne v Evropi in v Sredozemlju, vedo pa tudi, da ga ne bo mogoče podreti prej, dokler se nezaupljivost med vzhodom in zahodom ne bo umaknila prijateljskemu sožitju.

Od pomladi sem se je v uredništvo »nateklo« nekaj pisem, ki jih je podpisanim narekovala osebna prizadetost, preraščajoča v razočaranje, jezo in užaljenost.

Nismo se lotili preverjanja, kaj je v navedbah podpisanih objektivno res in kaj je morda le njihovo lastno razumevanje stvari. Tisti, na katere so naslovljene kritične osti teh zapisov, se bodo na njihovo vsebino najbrž odzvali s protargumenti in dokazali tak ali drugačen svoj prav. Zgoditi se utegne tudi, da nas bo – uredništvo, ki se je odločilo za natis prispelih pisem – doletela kritika s strani kritiziranih, češ: zakaj pred objavo ne preverite, kaj je res in kaj ne. Vnaprej priznamo: imeli bodo prav, če se bodo na objavo teh pisem odzvali s takšno trditvijo.

Toda naš namen je v teh nekaj primerih vendar drugačen. Ni nam do tega, da bi se postavili na stran piscev teh »pritožb«. Kaj je res in kaj ne, naj povedo odgovori, ki bodo sledili in zadeve pojasnili. Naša namera je ta hip, ko se odločamo za objavo prispele pošte, ob teh primerih zgolj in samo pokazati, kakšno je stanje duha med našimi ljudmi, kakšne bolečine in stiske tičijo v njihovi zavesti, kakšna je njihova eksistencialna problematika, ki tiči pod površinsko plastjo sistema in organiziranosti.

Bralce in vse tiste, ki se bodo čutili ob prebiranju teh zapisov apostrofirani, prosimo, da se nad njihovo objavo zamislijo predvsem iz tega zornega kota.

Uredništvo

Spoštovani tovariš urednik!

Že dolgo časa sem vam nameravala napisati pismo in vas prositi, da ga objavite v vašem časopisu. Od konca NOB je minilo že 40 let. V tem času smo skušali obdelati in opisati potek našega boja in vlogu, ki so jo pri tem imeli posamezni tovariši.

Veliko stvari je bilo napisanih, mnogo pohval je bilo izrečenih. In prav je tako. Veliko ljudi je bilo, za katere je prav, da se zapiše in pove, koliko truda so vložili za uspeh NOB.

Žal pa so v zgodovinski obravnavi obdobja med 1940 in 1945 letom ostala nezabeležena dejanja posameznikov, ki so prav gotovo mnogo prispevali. Tak primer je tudi moj in mojega moža. Večkrat je bilo javno govora o dogodkih, kjer sva midva prispevala velik delež, pa sploh nisva bila omenjena.

Moj mož Evgen Poberaj je bil prvoborec. Ko so mu leta 1952 naročili, naj vložijo prošnjo za spomenico je dejal: »Pravi komunist ne prosi. Če mi jo daste, jo bom vzel«. Spomenice mu niso poslali in jo tudi ni imel. Pa bi bilo zelo prav, če bi vsaj posmrtno tovariši prijavili to krivico in jo podelili.

Evgen Poberaj je začel delati za NOB avgusta 1941. Bil je glavni organizator OF v Solkanu, prva dejanja je opravil po nalogu in po

vrnitvi mojega moža sva to delala skupaj. Ko so ga zaprli sem ponovno delala.

Tako sva preživela vojno. Ni čudno, če me sedaj majhno netočnosti v podatkih o tem času in nepravilnosti boljijo. V tovarni Gestol so postavili spomenik Josipu Štruklju, na mlino v Solkanu je bila postavljena posebna spominska plošča, v Pionirski ulici v Solkanu je bila tudi postavljena spominska plošča. Ob slovesnostih je bilo imenovanih mnogo ljudi. O mojem možu in o meni ni bilo rečeno nikoli ničesar, nikoli ni bil opisan v vlogi, ki jo je predvsem Evgen Poberaj imel v NOB za OF v Solkanu. Obstaja le dejstvo, da je bil on prva oseba, ki je v Solkanu organiziral OF.

Zelo bi želela, da bi bilo to priznано. Predvsem v zadnjih letih sem zbrala mnogo gradiva, izjav tovarišev in potrdil o obdobju 1941-1945 – vse v upanju in z željo, da bi s temi podatki in dokazi prispevala k točnemu opisu naše zgodovine. Zato prosim tiste tovariše, ki jo danes opisujejo, da se mi oglašijo. Rada jim bom dala na razpolago gradivo, ki sem ga do sedaj zbrala.

Urednika prosim, da objavi tudi nekaj potrdil s podpismi odgovornih tovarišev, za katero upam, da se bodo posamezniki v njih prepoznali, da jim bo to prijeten spomin in da bodo s tega vidika stopili z mano v stik. Tako bomo lahko skupaj obudili marsikateri pretekli dogodek.

LEOPOLDA POBERAJ

Spoštovani urednik!

Obračam se nate z željo, da objaviš moje pismo, ki je izraz užaljenosti zaradi krivice, katera mi je bila storjena.

K pisanju tega pisma me je spodbudil članek z naslovom: KRIVICA MI JE BILA STORJENA, objavljen 13. 3. 86, podpisan pa je Franc Turk. Njegov primer očitno ni edini, saj tudi sam podobno občutim.

Imam status borca od leta 1941 do 45, ki mi ga je izdala ZZZB Cerknica.

Že 10 dni po kapitulaciji Italije sem bil interniran. Tri mesece so me preganjali in zasliševali po zaporih in pristal sem v Tržaškem zaporu Via Coroneo v samici. V internaciji sem ostal vse do aprila 1942. Po prihodu domov sem bil pod stalnim policijskim nadzorom, vse do kapitulacije Italije.

Po kapitulaciji Italije sem odšel v Dolomitski odred, od koder so me po dveh mesecih zaradi hude bolezni, ki sem jo staknil v hosti, spustili domov. Vse do osvoboditve sem potem aktivno deloval v okviru OF. Zaradi direktive se nisem zaposlil v javnih službah, ampak sem ostal doma in z lastnim delom na domu preživljal sebe in družino. Kot rečeno sem ves čas podpiral in aktivno sodeloval v OF, kar mi je priznано, celo pisno argumentirano. Kljub vsemu pa nikoli nisem prejel nikakršnega priznanja s strani ZZZB, čeprav sem bil v svoji KS predlagan za predsednika (kar pa nisem mogel sprejeti zaradi dejstva, da moje delo med vojno nikoli ni bilo javno pohvaljeno in nagrajeno).

Osebnost menim, da mora predsednik ZZZB imeti avtoriteto, ki si jo pridobi tudi na tak način.

V časopisu TV-15 je zadnje čase objavljeno vrsto partizanskih znakov in medalj 127. Med njimi je tudi znak aktivistov OF, za katerega sem prepričan, da sem si ga v svojem vojnem delovanju zaslužil.

FRANC GABRENJA,
Unec 37, Rakek

Ali smo res enakopravne?!

5. aprila 1986 mi je umrla mama Marija Krznarič iz Skemljeva v krajevni skupnosti Jugorje, udeleženka NOB s priznано dvojno dobo od 1. 10. 1941. Bila je aktivna obveščevalka, zbiralka finančne in materialne pomoči NOV, aktivistka AFŽ in članica rajonskega odbora AFŽ, članica gospodarske komisije med NOB, predsednica KNOO itd. Njeno delo je bilo vidno in zelo aktivno.

Nemalo pa me je presenetilo obvestilo, da je dne 6. aprila na vprašanje, ali se bo ob grobu poslovil tudi KO, ZZZB NOV Jugorje, predsednik Marko Stubljarič, izjavil, da poslovilnega govora ne bo, ker »ženskam se ne govori, so vse enake«.

Tik pred pogrebom sta čast borcev sicer rešila Leopold Klemenčič, ki je poslovilne besede napisal in Anka Sodja, ki jih je prebrala; ob grobu so se izkazali tudi mladi predstavniki krajevne skupnosti, Jugorje – Od smrti moje mame, da proslav dneva žena, ko smo se na

Marija Krznarič

veliko razpisali o enakopravnosti žena in mater pa ni minilo niti mesec dni. O tem smo govorili tudi med NOB, saj smo se vestno borile z ramo ob rami z moškimi!

Pišem vam zato, ker je na območju pod Gorjanci še veliko udeleženk NOB, ki se niso ustrašile nobenega dela za NOV; pri prevozi ranjencev in hrane, obveščanju, prehrani borcev, prekopavanju cest, zbiranju vseh potrebnih dobrin. Na našem območju ni bilo izdajalcev, z njimi smo hitro opravili! Vse te žene so članice organizacije ZZZB NOV in svoje obveznosti opravljajo enakovredno z moškimi!

In sedaj naj bodo vse te požrtvovalne tovarišice diskriminirane! Mar predsednik KO ZZZB NOV ne ve, kaj nam zagotavlja ustava SFRJ?

ZORA MALEJ, roj. KRZNARIČ

★

Urednikov pripis: Ondan smo spotoma obiskali Marka Stubljariča, predsednika borčevske organizacije v Jugorju z vprašanjem, kako in kaj. Povedal je, da je v petih vaseh, kolikor jih je v krajevni skupnosti, v zvezi borcev štirideset članov, od tega deset tistih, ki so bili v enotah in so se borili z orožjem v rokah, in trideset tistih, ki so v narodnoosvobodilnem boju sodelovali kot aktivisti – v glavnem ženske, ki so pomagale partizanom na osvobojenem ozemlju.

V krajevni organizaciji ZB so se še pred časom dogovorili o načinu poslovanja ob smrti naših članov. Borcem pravi predsednik, govori ob grobu sam, ženam, sodelavkam pa njihove tovarišice, obveščevalke.

Tak je dogovor. Ali je pravišen, ne moremo presoditi mi. Naj presoja praksa in vaše mnenje, dragi bralci.

Torej bodi tudi to eno izmed vprašanj za naše odzive na zastavljena boleča vprašanja.

Tovariši!

Ko sem se zgasil v pisarni naše Krajevne organizacije ZB NOV v Boh. Bistrici, sem mimogrede pogledal tudi kartoteke in pred oči so mi prišle tudi kopije odločb o priznavalnih članom ZB. Takoj mi je padlo v oči, da nekateri člani ZB NOV prejemale neupravičeno priznavalnino, ker so v vlogi navedli vse družinske člane, nič pa niso navedli, da so to odrasli otroci s svojimi osebnimi dohodki in niso več odvisni od staršev.

Kako in kdaj so si ti ljudje pridobili potrebna potrdila, ne vem, vem pa, da bi moral pristojen urad v tem primeru Krajevni urad, vedeti in preveriti, kakšna potrdilna izdaja in komu ter kakšnemu namenu služi.

Premoženjsko stanje. Med drugim sem videl, da so ljudje, ki so premožni, imajo svojo posest in oddajajo sobe tujcem.

Kaj se šteje v premoženjsko stanje: ali samo pokojnina in da se vse ostalo zanemari?

Kako lahko peščica ljudi v komisiji, ki odobrava take stvari, nepreverjeno sprejme, da se potem pojavlja upravičena kritika med borci in občani? Med drugim rečeno, tudi člani komisije – nekateri – ali posamezni izkoristijo položaj in si najprvo sebi posteljejo.

Tudi sam sem bil udeleženec NOV in to v 7. SNOUB France Prešeren. Danes sem upokojenec. Z ženo živiva skupaj, ona pa nima pokojnine, ker je vse življenje vzgajala otroke in vnuke, pa vendar me bi bilo sram, da bi moral preživljati življenjsko družico, čeprav je invalidna, (slabo vidi) na račun družbe.

Povsod govorimo o poštenosti, o zdržnosti, hkrati pa sami delamo tako, kot da nam je svoboda priboril nekdo drugi in ne mi. Kako bomo zahtevali poštenost od drugih, ko pa sami ne vemo, kako bi kar največ iztržili od družbe?

Tovariški pozdrav!

JANKO KAVČIČ,
Trg svobode 5,
Bohinjska Bistrica

Poizvedbe

Iščem svojega brata Karlija Rupa, doma iz Cigonice pri Slovenski Bistrici. Bil je borec 2. bataljona Šerčerjeve brigade. Njegov komandant je bil Tone Gregorič-Jakec.

O njem poizvedujem že 41 let, rada pa bi izvedela vsaj za njegov grob. O njegovih zadnjih dnevih mi je znano, da je sodeloval v boju pri Motniku in je bil ranjen v trebuh. Soborci so ga ranjenega prenesli v Tuhinjsko dolino, a je prosil, naj ga milostno ustrelijo. Nihče izmed soborcev tega ni zmogel. Ubili so ga menda Nemci s puškinim kopitom.

Kljub dolгим letom, ki so minila odtlej, prosim domačine Motnika in Tuhinjske doline, naj se mi z morebitnimi podatki oglašijo na naslov **Milica Rup**, poročena Vdovc, **Jesenice**, Tomšičeva 82. Vnaprej hvala.

★

Ob koncu vojne, maja 1945, so me partizani našli in me prinesli v gostilno Spobjan v Turiški vasi pri Slovenj Gradcu. Najbrž so to bili partizani iz enot 4. udarnega korpusa oziroma iz enot, ki so takrat umikajočemu sovražniku preprečevale preboj skozi Hudi luknjo. Takrat naj bi bila stara poldrugo leto in nisem še znala hoditi. Z menoj je bila še neka deklica, stara približno štiri leta. Vedela je, kako nama je ime: jaz sem bila Judita, ona Katica. Govorila je srbohrvaško. Vsa ta leta si dopisujeva.

Če se kdo od preživelih spominja tega dogodka, ga prosim, naj se mi oglasi. Naslov je v uredništvu.

★

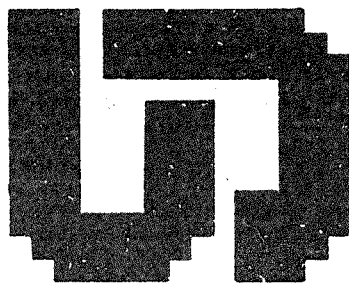
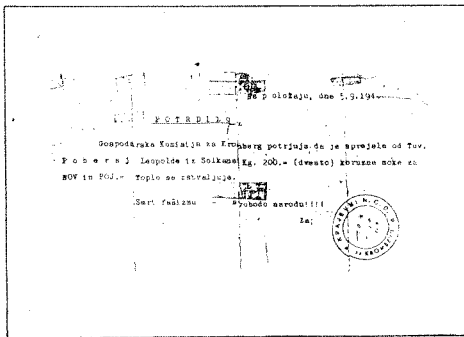
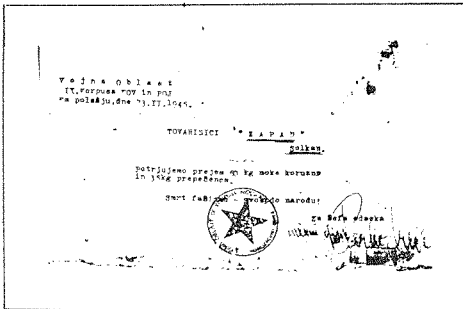
Prosim tovariša Polanca, na se mi oglasi in mi pošlje svoj naslov. Njegovega krstnega imena se več ne spominjamo, doma pa je bil iz okolice Ljutomer. Iz nemške vojske je prebegnil v partizane (leta 1944, v Senju), bil kasneje zajet, a znova pobegnil. Postal je oficir JLA. **Ivan Rižnar, Orehova vas pri Slivnici 47.**

Mlinar Evgen Poberaj

navodilih Matevža Saša in Sturma. Septembra leta 1942 so ga v italijanski kvesturi pretepal. Leta 1943 je bil ponovno zaprt v Coroneu v Trstu, 1944 leta pa interniran v Buchenwald, od koder se je vrnil šele junija meseca 1945, potem ko je v Pragi posredoval za repatriacijo naših internirancev. Od takrat dalje je bil vedno bolan in živčno razrvan.

Ko je Evgen Poberaj 15. septembra leta 1942 šel po nalogu OF v italijanski Batalionno speciale, je naročil, naj se njegovo partizansko ime – Zapad prenese na mene, od takrat sem bila do januarja 1943 v njegovi vlogi in sem opravljala vse kar je on prej opravljal. Sprejemala sem funkcionarje OF, dajala hrano in prenočišče, spremljala do Soče, mlela žito za jatko v Kromberk, Sveti Trojici, odpošiljala moko. Po

UNIVERZALE
DOMŽALE

INDUSTRIJA OBLAČIL n. sol. o.,

Kidričeva 4
Telefon: centrala 721-611
direktor 721-420
komerciala 721-028
Telegram: UNIVERZALE DOMŽALE
Telex: 31604 YU UNIDOM

Ob srečanju nekdanjih »Bosančkov«

Z veseljem sem prebrala vaš članek, z omejenim naslovom. Sem ena izmed pet tisočih otrok »Bosančkov«. V jeseni leta 1945 sem stopila na slovenska tla v Kamniku in ostala v naši dragi Sloveniji, kjer sem pognala svoje korenine.

Najlepše pa bi bilo, da bi nas politične organizacije Bosne in Hercegovine medsebojno povezale. Na ta način bi okrepili tudi bratstvo in enotnost obeh republik., oz. cele naše Jugoslavije. Navsezadnje bi okrepili tudi izročilo NOB, da se ne sme nikoli več ponoviti vojna, v kateri otrok izgubi največ kar ima – svoje starše!

Predlagam uredništvu TV-15, da bi nas skušal najti – nekdanje otroke »Bosančke«, ki so ostali v Sloveniji. Sprva bi organizirali srečanje, kasneje kaj več. Pripravljena sem sodelovati pri tej akciji in pri akciji srečanja vseh »Bosančkov«.

Lucija Zupan

Proč z mahinacijami!

Oglašam se glede članka v sobotni prilogi Dela O skrbi za borce. Stane Kotnik in Janko Heberle sta se razpisala o »stalni in veliki skrbi« za borce NOV. Pozabila sta povedati le to, da po štiridesetih letih mirnega razvoja družbe se šele sedaj spomnijo, da obstajajo tudi oni drugi borci, ki nimajo »statusa borca« in živijo na robu eksistenčnega minimuma, ker jim družba ni plačala minulo delo – pravično! V to kategorijo upokojencev ne spadajo samo borci, temveč tudi ostali upokojenci, ki so celo svojo delovno dobo pošteno in uspešno delali, sedaj pa so prisiljeni beračiti miloščino od neizprosni birokratov! Ali smo res samo mi, nezaščiteni, dolžni nositi breme »stabilizacije« in ne tudi oni, ki so to našo družbo pripeljali na rob propada? Bogataši in zaščiteni nam ustvarjajo in izdajajo »pravila igre« oziroma Zakone, ki usmerjajo tudi »samoupravne dogovore«, ki vsi govore v interesu zaščitenih in niti eden od teh mnogih pravil ni v korist poštenega dela in minulega dela! Spominjam se časov med vojno, ko smo borci in oficirji imeli vsaj svojo hrano, kar kaže na to, da so že tedaj bile velike razlike med borci! Ti privilegiji so se stopnjevali po vojni do nemogočih meja! Tako so premnogi postali superbogataši, največkrat ne zaradi rezultatov dela, temveč zlorabe privilegijev in manipulacije organov in organizacij v družbi. Mnogi in premnogi so bili plačani, kot da bi ustvarili pri nam standard Kuvaitčanov in gospodstvo brez milijard dolarjev dolga! Tako jim ni bilo dovolj, da so neupravičeno visoko »kasirali«, ko so bili še »aktivni«, temveč so ustvarili zakone tako, da se še v pokoju bogatijo in zopet – brez dela in rezultatov dela, ker se jim zelo pogosto povišuje pokojnina v odstotkih.

Pa še nekaj moram povedati: če občanu nekaj pripada po Zakonu, zakaj mora pisati prošnje in klečeplaziti pred vsemogočino birokratizacijo, kakor da ona to daje milščino iz svojega žepa?! To je boleče, poniževalno, človeka nedostojno norčevanje ali balkansko nasilje! Podobno se godi, ko pride državljani beračiti na PIZ »varnostni dodatek«, ko pravijo da bi res pripadal varstveni dodatek, če bi pokojnina ne presegala minimalne pokojnine! Ali pa na Stanovanjski za participacijo stanoarine. Pravijo, res vam pripada participacija, če bi imeli manjše stanovanje! Tako ti na »lep« način povedo, naj se pobereš iz stanovanja (v geto), v katerem prebivaš več kot polovico življenja in na katerega je človek navezan tudi emotivno, je del mene! Tedaj se obrneš za 180 74a in odideš, saj se ne moreš upreti vsemogočnemu členu Zakona! To je ozakonjeno nasilje! Za grešnike se vedno tudi v vsemogočnemu zakonu najdejo luknje! Nezaščitenim pa zabetonirajo še eventualno čisto majhno luknjico!

Socializem je zelo lepa reč, manjka pa mu samo malenkost – kodeks obnašanja, ki bi ga ozakonili in dosledno izvajali! Tako pa se

množijo krivice, zlorabe, ki jih nihče ne preganja, ker jih večinoma delajo zaščiteni veljaki, samovolja, nemoralno hlastanje po dobrinah tudi preko trupel! Ali bodo mladi kadri pobiljšali nemogoče stanje? Žal so tudi med mladimi taki, ki slepo sledijo svojim učiteljem v vseh ozirih. No, mogoče jih bodo sami mladi izločili iz svojih vrst – saj hočejo in hočemo pošteno in humano družbo – mar ne.

Mihael Slivar

Kje je enakopravnost?

O enakopravnosti se pri nas mnogo govori, a se ne uresničuje. Poznamo več oblik enakopravnosti; tista med moškimi in ženskami v združenem delu se še nekako ujema, saj ima vsak delavec pri ustvarjanju enake dolžnosti. Dolžnosti ima, za pravice ne bi mogel trditi, zlasti pri prejemanju mesečnega dohodka ne. Vsekakor je prevelika razlika med višjimi in nižjimi. Ali nismo vsi ljudje, ali nimamo vsi enake pravice do življenja? Zakaj nekateri grabijo milijarde, drugi pa se prebijajo skozi življenje z minimalnimi osebnimi dohodki? V narodnoosvobodilnem boju se je govorilo, da bomo po končani vojni vsi enakopravni in da ne bo več izkoriščanja človeka. Ne vem, kaj naj danes na to rečem, zdi se mi, da tu nekaj ne »klapa«: ni več bratstva, ni več tistega tovarštva, ki nam je bil svetel vzor med narodno revolucijo, ko smo bili enotni, da smo premagali nečloveške napore. Danes je nastal drugi svet, drugi misleči ljudje, vsak glede la nase, pozablja se na ideale, priborjene v narodnoosvobodilnem boju.

Sprašujem se, kam vodi naša sedanja pot. Kje je tovarštvo, kje je sloga, kje bratstvo, ki se je rodilo in spoštovalo med narodnoosvobodilno vojno? Res, težki so bili časi, ki so jih preživljali borci v narodni revoluciji, v boju za svoj obstoj, v boju za pravičnost in enakopravnost. Na vse to se danes skoraj pozablja; še so ljudje, ki cenijo pridobitve narodnoosvobodilne vojne, tudi med mladimi, a teh je bore malo. Veliko je takih, ki jim je za žrtve, ki so dali življenja za to, kar danes imamo, za svobodo, kaj malo mar. Eno pa se je treba zavedati: če ne bi bilo partizanov, ki so šli v boj pod vodstvom komunistične partije, v boj proti okupatorju za osvoboditev domovine, ne bi bilo naše domovine. Cenimo svobodo, cenimo naš družbeni red, v tem družbenem redu pa mora vsekakor obvladati enakopravnost, pa naj si bo kar koli. Nisem pisatelj ali kak novinar, pač pa preprost človek, borec NOV in borec za človeške pravice, za katere je dalo življenje mnogo borcev.

Pišem pač to, kar čutim, spoštujem in cenim svojo domovino, za katero sem v narodnoosvobodilni borbi prispeval svoj delež, na katerega sem še danes ponosen. Šel sem v boj za domovino, za našo prelepo, meni ljubljeno Slovenijo, pripravljen sem bil dati tudi življenje, kakor ga je dalo mnogo borcev in zavednih ljudi. Iz tega stališča pa me moti, zakaj se danes po toliko letih končanega boja ne uresničujejo besede, ki so nam jih obljubljali in zatrjevali med narodnoosvobodilno borbo takratni voditelji – besede o enakopravnosti, ki so danes nerazumljive. Iz tega gledišča menim, da med nekdanjimi borci, ki nas je že malo, ni več enakopravnosti pri pokojninah. Po statutu komunistične partije, ki ga je pisal in izdal Lenin, katerega sem nešteto krat prebral še kot solar v stari Jugoslaviji, je te razlike med pokojninami ni. Leninov nauk je bil proti sebičnosti, proti bogatenju, – temeljil je le na bratski enakopravnosti in delavski pravičnosti. Danes pa so samo sestanki, seje, kongresi in še kaj podobnega. Vprašam, komu vse to koristi, po mojem nikomur, to je le zamujanje delovnega časa, kar slabi naš življenjski standard in našo stabilnost. Še marsikaj bi rad napisal, kar ni v prid naši skupnosti, pa bom rajši ohranil zase, saj je danes mnenje preprostega borca glas brez vrednosti. Upam pa, da se bo našel še kdo, morda tudi med preživeli borci, ki je istega mnenja. Danes se po svetu dogajajo razne nevšečnosti, vojne, spori med narodi, zato morami biti pripravljeni, da mi, Jugoslavlani, ohranimo to, kar smo si pridobili v štiriletnem krvavem boju za svobodo.

Dominik Baš

Kako so ukinili moje vosovstvo

Včasih objavite v časopisu tudi kakšne partizanske težave bralcev. Rad bi opisal še svoje.

Med drugim sem bil v NOV tudi vosovec. V VOS so me vključili na Primorskem jeseni 1943, kjer sem bil v okrožni komisiji VOS za mesto Gorico, takrat ustanovljeni pod načelstvom Stojana Plahute-Stjenka ter opravljal različne dolžnosti, varnostnika, obveščevalca, nadomeščal člana OK ter končno tudi načelnika OK ob njegovem začasnem odhodu vse tja do ukinitve VOS OF, ki je bila na Goriškem zelo pozno spomladi 1944. Takrat so nastali obveščevalni oddelki izpostave ONZ, katere vodja sem potem postal. Zaradi tega sem bil leta 1976 pri ustanavljanju odborov VOS OF nekdanjih partizanov – pripadnikov VOS vabljen, najh izpolnim evidenčni karton in naj se udeležim posvetovanja VOS OF – NZ ob 35-letnici ustanovitve te organizacije, naslednje leto pa seje tedaj še skupnega odbora VOS za Primorsko. Temu je sledilo poleg ostalih vabilo na prvi zbor skupnosti borcev VOS OF za severno Primorsko v Biljah 1. 1981, kjer je bila istočasno otvoritev spomenika pripadniku VOS OF za mesto Gorico varnostniku in narodnemu heroju Carju. Nato so sledila obvestila in vabila k zborom in proslavam, zahvalni in anketnimi listi ter položnice za plačilo prispevka. Plačeval sem prispevek ter se po svojih možnostih udeleževal proslav in zborov, razen tistega v Tacnu, kamor nisem bil vabljen. Medtem sem 1. 1983 dobil tudi vpršalnik za življenjepis ter zahtevek za fotografijo preko organa UJV v Ljubljani za »mnografijo VOS OF«, kar sem oboje izpolnil oz. dostavil. Kljub objavljeni monografiji in tam priobčenemu mojemu življenjepis in fotografiji knjige nisem dobil kot ostali vosovci. Prišla je še položnica za denarni prispevek za 1. 1984, kar sem poravnal, nato pa še v istem letu vabilo odbora skupnosti borcev VOS OF za Severno Primorsko na srečanje ob 60-letnici. Te se zaradi odhoda v zdravilišče nisem mogel udeležiti. Opravičil sem se ter poslal ostalim jubilentom čestitke.

Potem pa nič več! Vse do danes!

Moje vosovstvo so torej »ukinili.« Upam le, da za primorsko vodstvo nekdanjih borcev VOS OF ne veljajo več »posebna pooblastila«, ki jih je SNOS na svojem drugem zasedanju februarja 1944 ukinil z VOS-om vred. Zraven je seveda šlo še za leto dni priznane pokojninske dobe. Še sreča, da sem delal nekaj let več, sicer bi moral poskrbeti še za ponovno zaposlitev.

Moje izključitve nisem posebej reklamiral, ker sem le upal, da se bo odbor kaj oglasil z obvestili. S pismeno reklamacijo pa sem imel tudi slabe izkušnje že s sestankom v Tacnu, ko kljub pisanju nekdanjemu predsedniku in odboru nisem zaslužil niti pisemske znamke in papirja, telefonskega pogovora ali ustnega pojasnila!

Take so torej moje »partizanske« težave. Mogoče bi njihova objava v časopisu TV-15 spodbudila odbor borčevske skupnosti k pravičnejšem odnosu do njenega člana.

Zdenko Zavadlav

Še enkrat o Banjolah

V TV-15 Naš tovariš sem prebral članek Tončke Abinove z naslovom »Banjole prvega maja«. Tudi sam sem bil v Banjolah, pa bi rad zapisal svoje vtise. Pohvalil bi celoten kolektiv počitniškega doma; posebno upravnika, pa tudi nekatere občinske odbore ZZB, ki so se povezali z delovnimi kolektivi in tako zagotovili svojim najboljšim delavcem brezplačen desetdnevni oddih.

Naj povem še nekaj o prijaznih delavcih v recepciji in njihovi vedno hitri intervenciji. Prvi dan, ko smo prišli v dom, je padla starejša tovarišica na stopnicah tako, da si je zlomila nogo. Hitra intervencija je zagotovila, da so tovariši iz puljske zdravstvene ustanove prišli zelo v kratkem času in jo z rešilec odpeljali v bolnico, upravnika pa je prevzel v varstvo njegovo tri leta staro vnukinjo. Zatem sem bil priča, ko se je v bazenu skoraj utopil starejši tovariš. Tudi tokrat je prišlo do hitre intervencije s pomočjo tovarišice, ki dela pri urejanju bazena. Z rešilec so ga odpeljali v puljsko bolnico. Tudi tretjič sem bil priča hitri intervenciji rešilne službe iz Pulja, ko je neka tovarišica padla v kopalnici in se udarila z glavo ob rob banje. Omenil bi še kuharje in strežne delavce, ki so tudi dali vse od sebe, da je bila hrana odlična in postrežba hitra.

Te vtise sem napisal zato, da bi tudi v posezoni napolnili naš dom – dom borcev z gosti, ki se prijetno počutijo v njem. Mislim, da se ob zadnji ceni ne smemo odpovedati počitku, saj smo ga vsako leto bolj potrebni; tudi dobri delavci iz neposredne proizvodnje so si zaslužili 10 dnevne počitnice. Res, da naše pokojnine in plače ne rastejo tako, kot rastejo cene, toda prijetne počitnice so nam potrebne, še posebno, če jih preživimo v Banjolah.

Alfonz Avbelj

Letos v Strunjanu

Trpek občutek... Letos sem bila v zdravilišču VVI v Strunjanu. Vem, da je to zdaj oddano Krki. Vendar pa: Ali ne bi bilo možno, da ostane vsaj nekaj našega? Vsaj nekaj bungalovov?

Vračala sem se iz trgovine (piti pivo v hotelu je pač luksuz za borce s kmečko pokojnino). Imam priznan status borca iz leta 1942. Tudi pokojnina pokojnega moža je bila dvojno štetja, od leta 1941.

Dohitel me je par... mož in žena iz okolice Novega mesta. Slišala sem njun pogovor, ki me je žalil: Vsak drugi je tukaj borec. Kaj nima pravice? Ali ni bilo to nekoč zgrajeno z našimi prispevki in za borce in invalide?

Vidite: ranjena sem bila med napadom, ko so partizani bili pri nas sedem dni. Bili so izdani. Dekle, ki mi je takrat nudilo pomoč, sedaj noče vedeti za tisto njeno delo. V vas in okolico so prišli ljudje iz drugih krajev. Norčujejo se iz tistih, ki omenjajo moj dogodek. Nikoli nisem zahtevala zase nobenih materialnih koristi. Zato me žalijo taki pogovori in ponižanja.

V zdravilišču pa močno pohvalim strežno osebje, kuhinjo, čeprav sem slišala tudi tu pripombe: To smo jedli takoj po vojni. Zdaj pa tega nočem! Dobro kuhajo... Če pa so nekateri jedli dobro takoj po vojni, potem pač od vsega začetka ni pravega reda. Sama sem gojila živali, pa nisem smela jesti tako dobro, kot jem zdaj v tem zdravilišču. Ali se nihče ne spominja obveznih oddaj? Kmet je bil vedno najbolj potrpežljiv. Ne sme prigovarjati, čeprav je mnogokrat prizadet.

Pohvalim tudi potrpežljive ljudi v recepciji. Vredni so vse hvale. Recepcija, kuhinja in natakarji so odlični. Še imenitnejše jedi bi seveda bile še boljše, a to ni potrebno. Zakaj neki, saj domači radi jemo vsakdanje jedi. To naj bi bilo za tuje goste, če je res treba.

Nam kmetom borcem s plitvimi žepi tudi ni potrebno sobarice; če si ne moremo sami pospraviti sobe, nismo vredni nič. Sobarice naj bi bile po sobah ljudi, ki se zdijo sami sebi več vredni in nočejo pospraviti za sabo. Tako bi bilo lahko manj uslužbencev in tudi bi bilo možno, da bi prišli tja tudi kmetje.

P. S. Tudi hotelski kombi je predrag, dvajset starih tisočakov. Če to ni predrago, je pa ves ostali promet prepreceni. Seštejte kilometre in ugotovite, koliko bi stala vožnja do Ljubljane!

Marija Nemanič

Dolfe, nikar ne kritiziraj!

Ondan si bil deležen ostre kritike. Malo je manjkalo, pa bi ti zdrsnilo z jezika: Tovariši, Jugoslavija bo vsak čas od kraja »spufala«: dobila bo varuha od zahoda ali pa od vzhoda. Poglejte, kako živimo! Še psu ne bi privoščil.

No, tvoja kritika je bila sestavljena iz drugih besed, ki pa so dale isti pomen. In to pred nekaj desetnimi krajanov. Končno se je našel človek, ki ti je v obraz zabrusil.

Tovariš Dolfe, nikar takih besed. Ti si bil skrivač in ne partizan. Socializem ti je nasul zvrhano košaro dobrot. Izšolal si se na stroške države. Da si dobil tebi primeren stolček (fotelj) si stopil v partijo, dobival si različna posojila, morda jih še dobivaš, iz fotelja skoraj trideset let ne sedeš na trd stol. Zdaj, ko imaš čez glavo vseh dobrin, si partijo zapustil. Zakaj ne zapustiš še ZB? Hočeš, da ti pred vsemi povem? Zaradi osebnih koristi!

Tovariš Dolfe, to se je zgodilo po dobrih štiridesetih letih. Krajani, občani ti pač zamerijo, kar že leta zgolj kritiziraš, družbi ne storiš v dobro niti toliko, kolikor je za nohtom črne-ga. Od nje pa si dobil ogromno.

Spomini ne zbledijo. Ljudje te poznajo. Po štirih desetletjih še mnogi predobro pomnijo, kako spretno si se izmikal brigadam. Leto dni si bil klub najlepšim letom terenec. Ko so borci na Dolenjskem bili zadovoljni z enim samim krompirčkom, si ti imel pred seboj zajeto porcijo telečje pečenke.

Svojci padlih, ki si jih ti mobiliziral, povedo, da si bil krut in neizprosen. Šli bi tako ali tako, tudi brez nepotrebnih groženj. Verjetno si se hotel izkazati, kako pogumen borec si. Vidiš, to so tvoji stari grehi.

Mar ne vidiš okoli sebe težke vojne invalide, ki jih ni malo? Ti pa si čil in zdrav. Dobro veš, v kakšnih težavah je naša domovina in da se milijoni delovnih ljudi trudi, da bi splavali iz dolgov. Kar malo čez tvoj polakirani prag poglej, k sosedu, ki je poldrugo leto prebil v brigadi, bil trikrat ranjen. Ker nekaj let po osvoboditvi ni bil zaposlen, manjkajo mu leta, delovna leta. Pa jih bo prislužil, zagotovo jih bo. Pa ne kritizira za vsakim vogalom, tako kot ti. Najmanj pa na sestankih. Dela v organizacijah in društvih. Kje pa ti?

Tovariš Dolfe, če ne nosiš v sebi ničesar drugega kot zgolj kritiko, ne hodi na sestanke, seje, konference, ostani raje doma. Zlekni se v fotelj in – oprost! izrazu – bulji v ekran barvnega televizorja.

Oprost! tovariš Dolfe, to sem zapisal v ime-nu krajanov tvoje KS, ki pa sicer ne spada pod občino Zalec.

Drago Kumer

TOZD Proizvodnja bivalnih enot
TOZD Proizvodnja nadgradenj
TOZD Transport
TOZD Avto trgovina – servisi

– projektiranje, proizvodnja in montaža standardnih in razstavljenih bivalnih enot, bungalovov in počitniških hišic, namenjenih za samozadostna naselja, gradbišča in turistična naselja, upravne objekte, trgovine, restavracije, recepcije, garderobe, otroške vrtnice, laboratorije...
– izdelava specialnih nadgradenj na vseh vrstah vozil, varnostnih traktorskih kabin in mini turističnih avtobusov TAM
– servisi na tovornih vozilih, traktorjih in kmetijskih strojih
– prodaja traktorjev in kmetijske mehanizacije
– prevozi doma in v tujini z lastnim voznim parkom

PROIZVODNO TRANSPORTNO PODJETJE
AUTORADGONA
GORNJA RADGONA

Ljutomerska c. 26
h. c. (069) 74-511
telex: 35-236 YU AR

Predsednik mestne organizacije ZZB NOV Maribor Jože Berce Letošnje delo

Predsednik mestnega odbora ZZB NOV Maribor Jože Berce, generalmajor v pokoj, je za TV-15 spregovoril o nalogah, ki jih bo borčevska organizacija v Mariboru uresničila v letošnjem letu. Dejal je, da si bodo borci skupaj z drugimi družbeno-političnimi dejavniki, predvsem pa pod idejnim vodstvom ZK, prizadevali za dosledno uresničevanje in spoštovanje določil ustave, ki vsebuje vse bistvene opredelitve in temelje socialistične samoupravne demokracije, smeri nadaljnjega razvoja samoupravnih demokratičnih družbenoekonomskih in političnih odnosov ter perspektive razvoja političnega sistema.

Borci bodo nasprotovali vsem težnjam, ki so v nasprotju z neposredno demokracijo in samoupravnim položajem delavcev, delovnih ljudi in občanov, kakor tudi odvečni administraciji. V vseh okoljih, kjer borci še lahko vplivajo, se bodo zavzemali, da bodo mladi, posebej še strokovno usposobljeni ljudje, dobili delo, da ne bodo brezposelni in da bodo prišli do polnega izraza njihova nadarjenost, delovna sposobnost ter samoupravljaljska in politična tvornost.

Tudi v prihodnje si bo organizacija ZZB v Mariboru prizadevala za sprotno seznanjanje članstva in organizacij z aktualnimi družbenoekonomskimi, političnimi, idejnimi in drugimi vpraša-

nji, pomembnimi za krepitev družbene, politične, idejne in akcijske enotnosti socialističnih sil.

Dejavnost na področju uveljavljanja in razvijanja revolucionarnih izročil ter moralnih vrednot NOB bodo v okviru fronte socialističnih sil v prihodnje še bolj prilagodili sedanjemu času.

Hkrati pa bo treba opustiti preživele, manifestativne oblike in to dejavnost po vsebini in oblikah usmeriti na bolj angažiran vsakodnevni boj za premagovanje obstoječega stanja v družbi. Z zgodovinskimi in etničnimi vrednotami preteklih generacij bodo še naprej nenehno in načrtno seznanjali sedanje in prihodnje rodove ter spodbujali mlade, da jih bodo kritično in ustvarjalno vgrajevali v svoj vrednotni sistem.

Prek sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih izročil pri MK SZDL Maribor ter odbora podpisnikov družbenega dogovora o varstvu, urejanju, vzdrževanju in postavitvi spomenikov, spominskih plošč, grobišč in grobov borcev NOV in drugih borcev ter drugih obeležij NOV in socialistične revolucije v Mariboru bodo borci sodelovali pri uresničevanju novih načrtovanih spominskih obeležij in podpirali vsa prizadevanja za dokončno ureditev spominskega obeležja na Osankarici. Zavzemali se bodo tudi za uresničitev sklepa o izboljšanju po-

gojev za delovanje Muzeja narodne osvoboditve Maribor, za gradnjo dodatnih ali novih prostorov, saj se bodo le tako ustvarjeni pogoji za postavitev nove, sodobne in vsebinsko bogate stalne razstave za obdobje od leta 1918 sem in za opravljanje drugih pomembnih nalog. Spremljali in usmerjali bodo dejavnost domaćinskih odborov in pododborov enot NOV in POS, ki imajo svoj domicil v Mariboru, da bodo še bolj aktivni v prenašanju izročil NOB in revolucije na mladi rod. Podpirali in vzpodbujali bodo zbiranje, urejanje in kritično obdelavo spominskega gradiva kot podlago za izdajanje zbornikov, monografij in drugih del o naši revolucionarni preteklosti. Na podlagi zbranih podatkov bodo uredili dokumentacijo o udeležencih NOV in fašističnega nasilja, da bi Almannah udeležencev NOV in fašističnega nasilja z območja mesta Maribor v letih 1941-45 končali v letu 1987. Tudi v prihodnje si bodo prizadevali, da bo moški pevski zbor Partizan iz Maribora, ki že več kot 20 let opravlja svojo programsko nalogo in goji ter ohranja revolucionarno, predvsem pa partizansko pesem, imel boljše pogoje dela.

V prihodnje bodo mariborski borci po besedah Jožeta Bereta usmerili svojo aktivnost v zagotavljanje socialne varnosti borcev NOV, vojaških invalidov in družin padlih borcev NOV in za uresničevanje že sprejetih usmeritev, ki bodo tem kategorijam zagotavljale večjo socialno varnost. Posebno skrb bodo

namenili zagotavljanju kakovostnih ortopedskih pripomočkov za vojaške invalide, ustreznejši določitvi rokov trajanja le-teh ter krjši čakalni dobi za nabavo. Vso skrb bodo tudi v prihodnje posvečali nadaljnjemu razvoju dispanzerja za borce ter prek njega skrbeli za redne preglede in potrebno zdravljenje borcev in vojaških invalidov. Zavzemali se bodo, da bi zdravljenje omogočili vsakemu upravičencu, ki ga z medicinskega stališča nujno potrebuje. Skrbeli bodo tudi za ostarele in bolne udeležence NOB na domu in v domovih za starejše občane, kjer naj humano in družabno okolje prispeva k dobremu počutju in tovariški toplini. Spremljali bodo tudi uresničevanje družbenega dogovora o priznavalninah in skrbeli za enotne kriterije na območju mesta Maribor ter za razdelitev sosedske pomoči občinskim odborom ZB po enotnih merilih. Posebno skrb bodo namenjali sprejemanju samoupravnih aktov samoupravne stanovanjske skupnosti ter zagotovitvi denarja za urejanje stanovanjskih problemov borcev. Ob koncu je predsednik MO ZZB NOV Maribor Jože Berce dejal, da se bodo borci vključevali v vse aktivnosti na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite in da bodo usklajevali naloge na območju mesta. Sodelovali bodo tudi pri stvarni oceni varnostnih razmer in pri usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice.

M. K.

Partizanski znaki in medalje Kokrški odred

Odbor skupnosti borcev Kokrškega odreda se je 1985 odločil, da bodo ob 45. obletnici vstaje vsem borkam in borcev odreda podelili spominske medalje. Za oblikovanje spominske medalje je bilo sklenjeno, da mora biti vsem razumljiva, enostavna, modernega videza, s simboli odreda s Storiščem, Kokro, Kališčem in Drago. Na drugi strani pozlačene medalje, ki naj visi na traku s slovensko trobojnico, naj bo vgrvirano ime in priimek nosilca medalje.

Kokrški odred je bil ustanovljen 18. junija 1942 na Kališču pod Storiščem. Sestavljala sta ga dva bataljona, Kamniški in Kokrški, z okoli 160 borci. Deloval je na levem bregu Save, na območju pod Karavankami in Kamniškimi Alpami. Po mnogih vojaških uspehih odreda so prav njegovi borci bili med tistimi, ki so skupaj z domačimi onstran Karavank prilegale prve iskre upora na Koroškem. Po težkih in krvavih bitkah je bil odred konec 1942 ukinjen. Drugi sestav odreda je bil obnovljen 27. avgusta 1944 v Dragi pri Begunjah. Imel je tri bataljone in juriško četo, skupaj okoli 600 borcev, 9 kurirskih postaj, 7 obveščevalnih točk, 6 delavnic, 3 sanitetne ustanove, tehniko, radijsko oddajno postajo in še vrsto drugih pomembnih služb. Svojo uspešno bojno pot je Kokrški odred kronal dne 4. maja 1945 z osvoboditvijo 623 zapornikov iz Begunj in ko je kot prva enota Jugoslovanske armade maja 1945 prispel v Celovec.

Osnovne ideje za znak Kokrškega odreda, iz katere izhaja spominska medalja, je predlagal Franc Štefe-Miško, znani oblikovalec Štefan Urbanec-Štefko (oba sta borce odreda) pa je idejo izpopolnil in izdelal šest osnutkov. Odbor skupnosti je enoglasno sprejel osnutek: osrednji lik predstavlja Storišče, z malo zvezdo na Kališču, z datumom ustanovitve 18. 6. 1942, iz katere vzplamtli velika nesimetrična zvezda upora, vstaje in boja s kraki, ki segajo proti Kamniku, Kranju,

Trzinu, Jesenicam in Radovljici. Na spodnjem robu je stilizirana Kokra, levo pa izstopa napis Draga 27. 8. 1944, ko je bil Kokrški odred obnovljen. Na hrbtni strani medalje v sredini izstopa zvezda ob robu pa napis: Medalja borcev Kokrškega odreda. Ob robu spodaj je vgrvirana iniciala imena in celoten priimek nosilca; zato je spominska medalja unikat in izred-

no dragocen spomin za vsakega borca Kokrškega odreda. Posebej so izdelane spominske plakete (povečana oblika medalje z istim motivom, vložene v rdeče šatulje). Podeljene so partizanskim enotam, nosilcem imena, domaćinim odborom, ZZB NOV, enotam JLA in drugim ustanovam, ki tesno sodelujejo z odborom skupnosti Kokrškega odreda.

Kovinsko pasarstvo Silvo Cankar iz Ljubljane je izdelalo kvalitetno izdelalo in graviralo 800 pozlačenih medalj in 100 spominskih plaket. So v reljefni izvedbi in dajejo videz visoke vrednosti.

Spominske medalje in spominske plakete so bile podeljene borkam in borcev ter nekaterim ustanovam ob pomenovanju karavle po Kokrškem odredu dne 22. julija 1986 na Ankovi planini na Zgornjem Jezerskem.

Miloš Rutar

IZDELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Komisija za internirance in zapornike

Kadrovska sestava novoizvoljene komisije za internirance in zapornike pri občinskem odboru ZZB NOV Radovljica, se tudi v novem mandatsnem obdobju ni bistveno spremenila. To naj bi bilo tudi priznanje njenemu dosedanjemu delu. Za predsednico komisije so znova izvolili Manco Filipič.

Zaradi pomanjkljivih seznamov internirancev, zapornikov in pregnancev ter velike umrljivosti v zadnjih letih so sklenili, da bodo prek krajevnih organizacij čimprej organizirali popis preživelih. Kako zahtevno delo jih čaka, pove podatek, da je okupator z območja radovljiške občine med vojno interniral v nacistična koncentracijska taborišča 436 oseb, v italijanskih taboriščih je bilo 54 internirancev. V Srbijo so nasilno preselili 115 oseb, v nemško pregnanstvo pa je bilo poslanih še 328 prebivalcev občine Radovljica. Skozi gestapovske zapore v Begunjah pa je šlo 105 zapornikov.

Ker je vse manj preživelih prič skušajo v komisiji kar se da natančno ugotoviti, kje so vse bili radovljiški interniranci. Ta podatek bo bržčas dragocen tudi za pisce kronike o deležu prebivalcev radovljiške občine v boju za svobodo.

Jošt Rojce

Zabeleženi spomin

Ocena dela za minulo obdobje, ki ga je podalo predsedstvo okrožnega odbora medvojnih aktivistov OF Barje - Kolpa, prča, da so si močno prizadevali pri zbiranju zgodovinskega gradiva in pisanju lokalnih kronik iz časa NOB. Na pobudo tega odbora so se začeli v Kočevju pripravljati na izdajo knjige »Kočevska v NOB«. Podobno publikacijo urejajo tudi v Ribnici. Tovariš Mikulič, član odbora medvojnih aktivistov, je zbral obsežno gradivo o delovanju prebivalcev Loškega potoka v času NOB. Zelo uspešni so pri pisanju krajevnih kronik in ljubljanski občini Vič-Rudnik, kjer so že izdali več publikacij. V pripravi na bližnje praznovanje 400-letnice smrti Primoža Trubarja bodo sklepali o izdaji zbornika o zgodovini Velikih Lašč in okolice.

Viktor Dragoš

Ob 45-letnici pregnanstva v Srbijo

Medobčinski svet SZDL za ljubljansko regijo je skupaj s koordinacijskim odborom za organizacijo vlaka »Bratstvo in enotnost« organiziral srečanje med nekdanjimi pregnanci v Srbiji, ob 45-letnici pregnanstva.

Tovariško srečanje je bilo v domu JLA v Ljubljani. Obujali smo spomine na tiste surove čase, ko so nas okupatorji pregnali iz naših domov tam daleč v neznanu, v Srbijo. Domačini v Srbiji so nas prisrčno in toplo sprejeli. Že takrat so se stakale prijateljske vezi. Tam daleč pod planinami Jelico, Ovčarom in Kablarom se je rodilo vse, kar je temelj naše državne ureditve. Tam, v oddaljenih vasicah in zaselkih, ob zahodni Moravi in njenih bistrjih in čistih pritokih, ki še danes objokujejo mrtve in napajajo žive.

Spominjam se tistih dni, kakor bi bilo danes. Stara mama, baka Lila, kakor so ji rekli, me je prisrčno sprejela z besedami: »Kar bomo imeli mi, to boš imela tudi ti. Pred tabo ne bomo ničesar skrivali.« Tako je bilo povsod. Predobri domačini so imeli odprto srce za vse pregnance, iz vseh krajev naše okupirane domovine. Za vse tiste, ki nas je v te čudovite kraje zanesla zla usoda. Prišli so iz Makedonije, Kosova, Bosne, Vojvodine, Hrvaške, od povsod.

Marsikaj smo se pogovorili ob srečanju in tudi razmišljali, kako bomo drugo leto sprejeli prijatelje iz Srbije, ko bodo z vlakom »Bratstvo in enotnost« prišli k nam.

Vsi se bomo borili za ohranitev miru in svobode, ki sta največji dobrini človeštva.

Danica Zidarič

V Kočevju: aktivi komunistov pri občinskem odboru ZZB

V prizadevanju, da bi se borci NOV, ki so člani Zveze komunistov, v prihodnje še bolj vključili v družbenopolitično življenje, sta se predsedstvo občinskega komiteja ZKS in občinski odbor ZZB NOV Kočevje odločila, da bosta ustanovila pri občinski organizaciji ZZB NOV aktiv komunistov. Na uvodnem sestanku so sprejeli okvirni program dela in nalog tega aktiva, v katerega naj bi bilo vključeno nekaj nad 200 članov borčevske organizacije.

Udeležence tega sestanka je predstavnik Komiteja za družbeni razvoj SO Kočevje seznanil s poslovanjem organizacij združenega dela za obdobje januar-junij 1986. Podatki o razporejanju dohodka in čistega dohodka kažejo, da se je v primerjavi s istim obdobjem minulega leta namenilo za financiranje skupnih družbenih potreb 130 odstotkov več, za financiranje splošno družbenih potreb pa celo 221 odstotkov. Ti podatki kažejo, da se plansko sprejeta resolucija ne izvaja in da se odločno premalo nameni denarja za razvoj gospodarstva. Pri obravnavanju teh in ostalih vprašanj so navzoči sklenili, da je potrebno posvetiti več skrbi kadrovskim vprašanjem. Podatki o zaposlenih kažejo, da od celotnega števila zaposlenih v občini nima 50 odstotkov nobenega poklica. Slab je odnos do domačih šolanih kadrov. To pa povzroča, da se ti po končanem šolanju zaposlujejo v drugih krajih. Priporočili so, da pristojni organi, posebno pa delegati občinske skupščine, o teh pereh vprašanjih kritično razpravljajo in ustrezno ukrepajo.

Viktor Dragoš

Maistrovi borci na avstrijskem Koroškem

Pred nedavnim so bili Maistrovi borci na svojem izletu v avstrijski Koroški. S Kokaljem avtobusom smo se odpravili iz Celja preko mejnega prehoda Holmec skozi Pliberk v Železno Kaplo. V Reberci pred Železno Kaplo smo si ogledali mešano avstrijsko-jugoslovansko podjetje Tovarno celuloze, nato pa nadaljevali pot v Železno Kaplo, kjer smo na pokopališču pri spomeniku nacističnim žrtvam položili venec. Zanimivo je, da je tu, v neposredni bližini spomenika, lepo ograjen prostor z grobovi hrvaških ustašev, ki so padli v bojih leta 1945. Tudi ta pojav je značilen za razmere v sosednji državi.

Ob vrnitvi smo se ustavili na dobrem kosilu v Šentanelu nad Prevaljam pri kmetu Kajzerju, po domače pri Lužniku, ki ima vzorno urejen kmečki turizem.

Ervin Mejak

IZDELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Volonterski razlagalci

Pri občinskem odboru ZZB NOV Maribor-Rotovž v zadnjem času pri ohranjanju in razvijanju revolucionarnih tradicij dosegli lepe uspehe. V tovrstno izobraževanje so zajeli v šolskih letih 1983/84 triindvajset, 1984/85 trideset, 1985/86 že 45 odstotkov vseh učencev srednjega izobraževanja. Samo v tem šolskem letu so imeli na enajstih srednjih šolah in v dveh domovih za učence, kolikor jih je v občini Maribor-Rotovž, 116 razlag in to 4.558 učencem. Razlagalci so zato porabili 203 šolske ure. Zanimanje za to izpopolnjevanje pa še vedno raste.

V okviru občinske komisije za negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij, ki jo vodi Vladimir Kosi, so pred tremi leti ustanovili aktiv razlagalcev in mentorjev. Sestavljajo ga ugledni borci in sodelavci narodnoosvobodilnega boja, ki imajo pedagoške sposobnosti. V aktivu, katerega številčnost povečujejo, je trenutno 32 razlagalcev.

Da šolskih učnih programov, ki so že tako in tako natrpani z drugo snovjo, ne bi obremenjevali še z dodatnimi temami, jih razlagalci podajajo kot dopolnitev pri predmetih: samoupravljanje s temelji marksizma, zgodovina, obramba in zaščita ter v okviru obrambnih dnevo v naravi.

Ne gre za vsiljevanje in ne za klasična predavanja, ampak za razlago posameznih dogajanj, v katerih je razlagalec neposredna priča. To tudi ni njegova dokončna ocena, ampak pripoved, kako jih je doživljal. Razlage so postale tako zanimive, da šolska ura večkrat ne zadošča.

Na prvem mestu so razlage, ki zadevajo NOB na mariborskem območju, v okviru obo-rožene vstaje na Štajerskem. O tem je bilo doslej podanih 40 tem. Sledijo razlage o zaporih in koncentracijskih taboriščih. Ob tem se učenci sprašujejo, kako to, da so posamezni tabo-

riščniki lahko sploh preživeli, ko pa so v njih morali preživljati take strahote in takšno množično pobijanje ter umiranje. Zanimali so se tudi za dogajanje med NOB v Jugoslaviji, zlasti za bitki na Sutjeski in Neretvi.

Med razlagalci so tudi mentorji, ki so zadolženi za posamezne šole in imajo z njimi najtesnejše stike. Mentorji in razlagalci se večkrat med letom sestanejo, povabijo predstavnika zavoda za šolstvo in

Francka Varl-Purkelj

kritično ocenjujejo svoje delo.

Razlagalce vabijo tudi na druge šole. Tako so bili letos na naravoslovni, lesarski in kovinarski šoli v občini Maribor-Tabor. Imeli so 8 razlag s 16-imi urami, bili pa so tudi na posameznih osnovnih šolah v občinah Maribor-Rotovž in Maribor-Tabor.

Razlagalci in mentorji svoje delo opravljajo volontersko.

Vse to delo vodi poštvovalno Francka Varl-Purkelj. Če ne bi bilo tako dobre organizacije, pristnega sodelovanja šol, pripravljenosti zavoda za šolstvo in prizadevnosti samih razlagalcev, vsega tega ne bi bili dosegli. Tako pa lahko utemeljeno govorimo o veliki skrbi za prenašanje izročil NOB na mlade v tej občini.

Drago Miklavc

Pestra jesen v organizacijah

Tri glavna področja dela

Poletna vročina se počasi umika bolj zmernim temperaturam, s tem pa postaja vse bolj živahno na vseh področjih našega življenja. Tako so začeli s svojo dejavnostjo v krajevnih, občinskih, republiški in zvezni konferenci zveze rezervnih vojaških starešin.

V Sloveniji bi lahko dejavnost ZRVS razdelili na tri pomembna in obširna področja.

V občinah, ki so gostile delegacije republiških in pokrajinskih konferenc ZRVS na 16. srečanju rezervnih vojaških starešin, pripravljajo temeljite analize. Prve ocene pa že kažejo, da je bilo srečanje zelo uspešno, in da so bili gostje zelo zadovoljni z bivanjem v naši republiki. O tem pričajo tudi številna pisma, ki jih dobiva republiška konferenca ZRVS. V njih posamezne republiške in pokrajinske konference, delegacije in posamezniki izražajo svojo navdušenost nad organizacijo in gostoljubnim sprejemom. Zelo pomembna pa je njihova ugotovitev, da je bilo srečanje pripravljeno v delovnem duhu. Gostitelji iz slovenskih občin pa zatrjujejo, da so se precej naučili tudi od svojih gostov. Njihove izkušnje pri delu organizacij ZRVS v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela so prav gotovo dragocene tudi za naše delo na tem področju.

Posebno pa so bili vsi gostje prijetno presenečeni nad pestro informativno dejavnostjo ZRVS Slovenije. Obe glasili, tako TV-15 Naš tovariš kot revija Naša obramba, ki je ob srečanju izdala izredno številko, sta se zelo potrudila, da sta gostom celovito predstavila našo republiko. Za kako pomembno delo gre, priča tudi podatek, da so izredno številko Naše obrambe, ki je bila tiskana v

srbobhrvaščini, poslali na vse srednje vojaške šole in vojaške akademije, kjer bo dragocen pripomoček pri poučevanju obrambnega in samozaščitnega sistema v naši republiki. Dragocena pa bo tudi vsem prihodnjim mladim vojaškim starešinam, ki bodo prišli službovat v Slovenijo. Izredno številko so dobile tudi vse šole rezervnih oficirjev.

V republiški konferenci ZRVS Slovenije pa se pospešeno pripravljajo na volilno programsko konferenco, ki bo konec septembra. Pripravljajo temeljito analizo štiriletnega dela in usmeritve za srednjeročno obdobje od 1986 do 1990. Prav gotovo bodo delegati in gostje na konferenci spregovorili tudi o srečanju ZRVS Jugoslavije in ga ocenili s svojega stališča.

Pomembne vloge pa čakajo vse organizacije ZRVS v Sloveniji na področju usposabljanja članstva, saj se bo oktobra začel nov cikel. Zato bo republiška konferenca ZRVS tudi letos pripravila seminar za vse tiste, ki v občinskih konferencah vodijo usposabljanja. Podoben seminar pa bo tudi za predsednike občinskih komisij za idejnopolitično in vojaško strokovno usposabljanje. Pri idejnopolitičnem usposabljanju je glavna naloga uresničevanje kongresnih dokumentov s področja splošne

ljudske obrambe in družbene samozaščite, s posebnim poudarkom na nalogah zveze rezervnih vojaških starešin. Pri vojaško strokovnem usposabljanju pa bo težiščna naloga v proučevanju organizacije in nalog zaledne oskrbe v splošni ljudski obrambni vojni in ureditev ozemlja za potrebe oboroženega boja in drugih oblik odpora. Prav tako se bodo rezervni vojaški starejšine udeležili vseh obrambnih in samozaščitnih akcij, ki jih bodo pripravili v krajevnih skupnostih in tozidih kot udeleženci, največkrat pa kot organizatorji.

Živahno pa je tudi že v zvezni konferenci ZRVS Jugoslavije. V začetku prihodnjega meseca se bodo sestale vse komisije in drugi organi. Tudi oni bodo obravnavali osnutke poročil o minulem štiriletnem delu in smernicah za prihodnje obdobje, ki jih bo obravnavala in tudi sprejela zvezna konferenca ZRVS, ki se bo sešla konec novembra letos. V zvezno konferenco pa že prihajajo tudi mnenja republiških in pokrajinskih konferenc ZRVS o prihodnjem predsedniku ZK ZRVS Jugoslavije Vasi Radiću, ki so zelo ugodna. Kot vse kaže, bodo v prihodnje nekoliko spremenili statut, in sicer naj bi vpeljali funkcijo podpredsednika ZK ZRVS. Tako naj bi bil vsak prihodnji predsednik najprej podpredsednik, da bi se seznanil z delovanjem organizacije in njeno sestavo. To bi prav gotovo prispevalo k učinkovitejšemu delu.

Bojan Kuntarič

Kakšna je vloga ZRVS?

Naloge so trajne

V nekaterih okoljih še vedno prevladuje zmotno mnenje, da so za obrambno in samozaščitno usposabljanje v krajevnih skupnostih in temeljnih organizacijah združenega dela odgovorni samo organi za SLO in DS. V resnici ima pomembno vlogo na tem področju ZRVS, ki jih mora uresničevati v vsakdanjem življenju.

Kakšen je položaj na tem področju v Mariboru, se je s predsednikom tamkajšnje mestne konference ZRVS Ivom Gradiškom pogovarjal Marjan Kos.

»V večini primerov so rezervni vojaški starejšine nosilci obrambnih in samozaščitnih nalog v krajevnih skupnostih in tozidih. Tako prispevajo h krepitvi in razvijanju zasnove SLO in DS. Vsekakor je pozitivno, da več kot osemdeset odstotkov naših članov aktivno sodeluje v raznih organih in komisijah, ki se ukvarjajo s SLO in DS. V krajevnih skupnostih in tozidih so se v zadnjem času uveljavile nekatere oblike usposabljanja ljudi za obrambo in zaščito, ki so postale vsakoletne in se jih občani radi udeležujejo.«

Kakšne akcije pa so to?

»Gre za obrambne dneve, različna tekmovanja in pohode, v katerih sodelujejo rezervni vojaški starejšine, mladina, pripadniki narodne in civilne zaščite in drugi. Znani so tudi primeri v akciji NNNP, v katerih so sodelovali tisoči delovnih ljudi in občanov. Rezervni vojaški starejšine pa so nosilci in organizatorji teh dejavnosti.«

Zapleten gospodarski in politični položaj zahteva posebno pozornost na vseh področjih življenja. Na katere probleme pri družbeni samozaščiti posebej opozarjate svoje člane?

»Pozorni morajo biti predvsem na različna sovražna dejanja. Ta se kažejo v sovražnih geslih, v negiranju bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti in v poskusih prikazovanja ogroženosti Slovenije v jugoslovanski socialistični skupnosti. Ni treba posebej opozarjati, da so takšni

pojavi škodljivi za našo varnost. Pri nas smo se že navadili na razne izpade in na njih ne odgovorimo takoj. Opozarjamo tudi na številne slabosti, ki negativno vplivajo na razpoloženje ljudi in se kažejo zlasti v nespoštovanju ustave in zakonitosti, v slabem varovanju družbenega premoženja, pri skromni požarni varnosti, v zaščiti človekovega okolja, prometni varnosti in drugje.«

Kako v ZRVS pripravljate člane za naloge na področju družbene samozaščite?

»Zveza rezervnih vojaških starešin je v zadnjih letih zelo izboljšala usposabljanje svojih članov za te naloge. Tako smo obdelovali razne teme, kot so na primer varnostni položaj v Sloveniji, oblike delovanja sovražnikovih sil in naše zaščitno delovanje, družbena samozaščita v krajevnih skupnostih in tozidih, oblike, metode in sredstva sovražnega psihološko-propagandnega delovanja, načela varnostnega organiziranja in načini preprečevanja sovražnikovega delovanja, oblike in način delovanja notranjega in zunanega sovražnika v miru, vojni ter v izrednih razmerah in podobno.«

V svetu in pri nas so vse bolj popularna različna mirovna gibanja. Kako vi gledate na njih?

»Danes se pojavljajo razna alternativna mirovna gibanja, ki se zavzemajo, na primer, za ukinitev 133. člena kazenskega zakonika, za spravo s kvizlingi in posku-

šajo prikazati obrambno usposabljanje za militarizacijo družbe. Nismo proti mirovnim gibanjem, vendar smo za to, da delujejo znotraj samoupravnega sistema in ne zunaj njega. Odločno smo proti rušenju naše obrambne in samozaščitne pripravljenosti in se bomo uprli vsem poskusom, da bi jo oslabil. Organizacije ZRVS bodo tudi v prihodnje namenjale veliko pozornosti spremljanju in ocenjevanju politično-varnostnega položaja. Poskušali bomo še izboljšati idejnopolitično in strokovno usposabljanje članov in načrtovanje pri praktičnem uresničevanju ukrepov pri družbeni samozaščiti.«

Do zdaj sva govorila predvsem o družbeni samozaščiti. Katere pa so še druge naloge, ki kažejo širok frontni značaj ZRVS?

»Veliko odgovornosti imamo pri negovanju in razvijanju tradicij NOB in pri njihovem prenašanju na mlade. Tudi v prihodnje bo treba več storiti za usmerjanje mladih v vojaške šole in obrambne poklice. V sodelovanju s štabi TO, organi za notranje zadeve in organi za ljudsko obrambo je ZRVS neposredni izvajalec in organizator usposabljanja pripadnikov narodne zaščite in drugih za primer vojne.«

V večini organizacij ZRVS niso zadovoljni z udeležbo članov na usposabljanjih. Kako je pri vas?

»Tudi v Mariboru nismo zadovoljni z udeležbo rezervnih vojaških starešin na idejnih in splošno vojaških usposabljanjih, ki je še vedno premajhna. Zadnja leta smo veliko vložili v posodobitev usposabljanja in ugotavljamo, da se nam udeležba rahlo povečuje. To je znamenje, da smo na pravi poti.«

IZ DEJAVNOSTI ZRVS V OBČINI NOVO MESTO

Zaključeno usposabljanje

Kot večina občinskih konferenc ZRVS v naši republiki je tudi novomeška izvedla svoj program usposabljanja za leto 1986. Z udeležbo niso povsem zadovoljni, saj menijo, da bi se moralo usposabljanje udeležiti vsaj 85 odstotkov članov. Na vseh oblikah usposabljanja pa udeležba ni večja od 60 odstotkov. Resnici na voljo pa obstajajo KO ZRVS, ki imajo več let 95 odstotno udeležbo.

Zaključnega preverjanja znanja se je udeležilo 84 odstotkov vseh vabljenih. Na podlagi opravljenih pogovorov po KO in dokumentiranih opravičil je za september, ko bodo imeli preverjanje znanja za zamudnike, ostalo še 123 RVS, ki se bodo morali še dodatno potruditi, da opravijo svojo obveznost. S preverjanjem znanja za zamudnike bo OK

Člani krajevnice konference ZRVS Šentjernej med ogledom protiletalskega topa. (Foto: Slavko Dokl)

ZRVS Novo mesto tudi zaključila program usposabljanja za leto 1986. Oktobra bo vsakoletno občinsko orientacijsko tekmovanje RVS, mladine in krajanov za pokal 15. udarne divizije.

Potrdilo pomembnosti ZRVS

O 16. srečanju ZRVS »Bratstvo-Enotnost« 86 je bilo veliko napisanega in tudi povedanega. OK ZRVS Novo mesto izraža vso pohvalo in tovariško priznanje vsem DO Dolenjske in Bele Krajine, ki so sodelovali pri izvedbi te tako pomembne družbene in politične akcije. Občina Novo mesto je gostila delegacijo Kosova in zanimiv je podatek, da je bila za osemdeset odstotkov gostov to prvi obisk v SR Sloveniji. Zato je bilo organizatorjem ne samo finančna, temveč tudi moralno-politična pomoč dolenjskega združe-

IZ DEJAVNOSTI ZRVS V OBČINI NOVO MESTO

Delegacija ZRVS Kosova med ogledom proizvodnje v Novolesu. (Foto: J. Pavlin)

nega dela, DPO in DPS, v veliko pomoč. Omogočila je pravočasne priprave in brezhibno izvedbo tega pomembnega srečanja. Še enkrat se je pokazalo, da so združeni sposobni izpeljati kakršnokoli akcijo, ki Dolenjce pokaže kot sposobne organizatorje in dobre gostitelje. Posebna priznanja za pomoč in sodelovanje pri izvedbi 16 srečanja so prejeli: Tovarna zdravil Krka, GIP Pionir, Iskra s Cikave, Dana iz Mirne, PŠTO Dolenjske, UNZ Novo mesto, skupščina občine Novo mesto, folklorna skupina Kres in kmetijska šola Grm.

Pionirska strelska tekmovanja v Ločni...

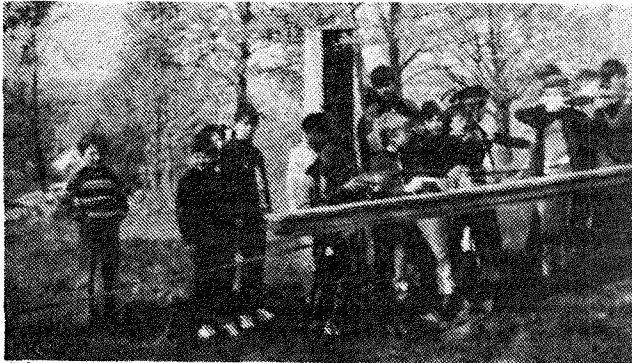

Po tekmovanju so najboljšim podelili priznanja. (Foto: J. Fabjan)

IZ DEJAVNOSTI ZRVS V OBČINI NOVO MESTO

KO ZRVS Ločna – Mačkovec se že vrsto let trudi, da med mladimi razvija občutek in tudi razširja obrambno in samozaščitno kulturo. Program prejšnjega predsedstva uspešno nadaljuje sedanje, tako da k svojim dejavnostim vabi mladi rod. Njihove izkušnje govore, da so mladi pripravljeni sodelovati, če se jim ponudi pester program, ki ga tudi pomagajo pripraviti. Za mlade iz svoje KS so pripravili strelsko tekmovanje in orientacijski pohod ter pravo »vojaško« malico.

... in Uršnih selih

Pionirji na ognjeni črti. (Foto: Pavle Golob)

KO ZRVS Uršna sela je ena od najboljših v občini Novo mesto. So nosilci zastavice za najboljšo KO ter vrste drugih priznanj. Ne spijo na lovoričah, nasprotno, nenehno so aktivni. Za vse, strelskih veščin vajene in željne krajane, so izvedli strelsko tekmovanje z PAP-om za pokal KS. Za svoj podmladek, o katerem venomer skrbijo, pa so v teh poletnih dneh pripravili tekmovanje zračno puško. Darila in nagrade je prispevala občinska Zveza prijateljev mladine, puške in ostalo pa ZRVS.

Na posebno željo pionirjev KS bodo tekmovanje morali ponoviti.

Strelska tekmovanja RVS, mladine in krajanov so v naši občini imeli še KO ZRVS; Birčna vas, Mali Slatnik, Otočec, Šmarjeta, Škocjan, Podgrad; Žužemberk, Drska, Šentjernej, Stopiče in Straža. Ta oblika usposabljanja se je pokazala kot zelo dobra in obiskana. Težave nastanejo pri financiranju. Zaradi izredno dragega streliva bo OK ZRVS Novo mesto, na veliko žalost RVS in mladine, moralo nekoliko zmanjšati program za naslednje leto.

Branko Đukić

IZ DEJAVNOSTI ZRVS V OBČINI NOVO MESTO

IZ DEJAVNOSTI ZRVS V OBČINI NOVO MESTO

IZ DEJAVNOSTI ZRVS V OBČINI NOVO MESTO

Četrtega septembra se bodo v Tovarni usnja v Mokronogu spominjali uspešne stavke pred petdesetimi leti

Revolucionarni val

Pred prvo svetovno vojno in med obema vojnoma je bilo v vseh treh dolinah občine Trebnje zelo malo industrije in tudi dokaj skromna obrtna dejavnost. Delovale so le manjše opekarne, žage in obrtne delavnice. Nekoliko večjega pomena za tisti čas so bili rudniki premoga v Gorenji vasi pri Mirni, Parketarna v Trebnjem in Pilarna na Mirni. Začetki tovarne usnja segajo daleč naprej. Leta 1828 je začel prednik nekdanjega lastnika Franca Penceta z večjo usnjarsko obrtjo, ki je leta 1900 že imela industrijski značaj.

Večina prebivalstva se je

ukvarjala s kmetijstvom in priložnostnim sezonskim delom (hlapci, dekle, kajžari). Pretežni del najbolj plodne zemlje in boljših gozdov so imeli v posesti avstrijski (nemški) plemiči okoli svojih graščin in cerkev. Tako ta čas po industrijskem proletariatu v teh krajih ne moremo govoriti.

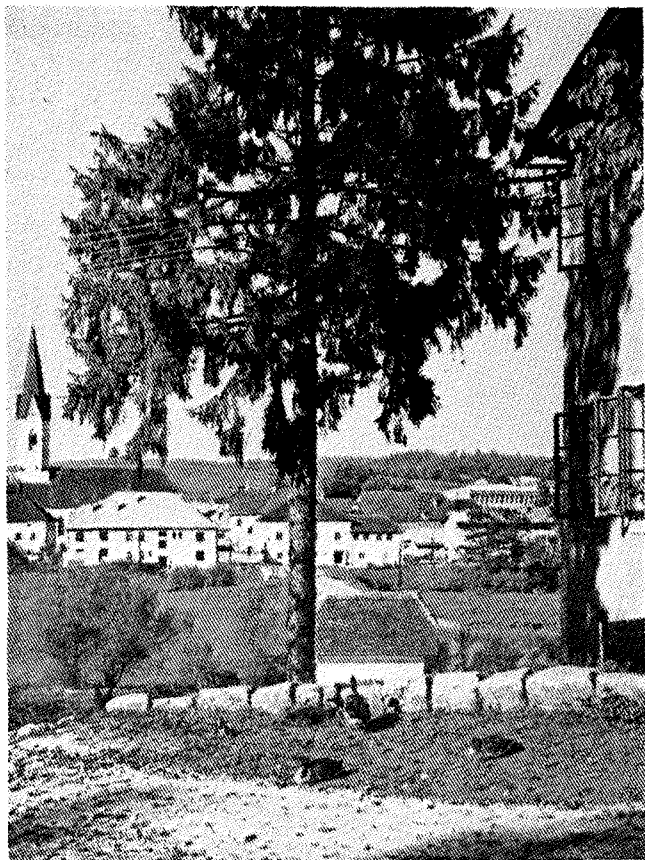
Po koncu prve svetovne vojne sta bila v Trebnjem in Mokronogu ustanovljena narodna sveta s temeljno nalogo, da zberejo čim več prostovoljcev in jih pošljejo v boje na severni meji proti Avstrijcem (general Mai-

ster). Po nepopolnih podatkih je odšlo na bojišče približno 120 prostovoljcev.

Po prvi svetovni vojni je tudi del tega prebivalstva začel revolucionarni val pod vplivom oktobrske revolucije in dogodkov v Jugoslaviji. Rudarji Sentjanža-Krmelja in Mirne so se pridružili veliki stavki, ki se je začela 17. decembra 1920 v zasavskih rudnikih in se je uspešno končala 11. januarja 1921; dosegli so povišanje mezd od 30-50 odstotkov. Po nepopolnih podatkih se je iz mirnske doline stavke udeležilo okrog 50 rudarjev.

Obrt in industrija med obema vojnoma

Tudi v kraljevini Jugoslaviji je bila industrija slabo razvita. Znani so naslednji obrti: tovarna usnja v Mokronogu, parketarna in parna žaga v Trebnjem ustanovljena 1894, opekarne na Blatu, Hudejem in v Prelesju, obrat pridelovanja krede na Mirni, rudnik v Gorenji vasi pri Mirni in v Mokronogu, dva valjčna mlini v Dobrnič in na Dolenjem Podborštu. Pilarna na Mirni je bila za tiste čase zelo sodoben obrat, v katerem je delalo 12 visokokvalificiranih delavcev; od tega 10 avstrijskih strokovnjakov (Nemcev) za kaljenje pil. Ko so Avstrijci odšli, je pilarna propadla, saj niso hoteli naučiti naših delavcev strokovnega dela. Nadaljnje so še obratovali: na Mirni tovarna krede, barvil, parna žaga, emajliranih peči, napisnih tabel, strojno mizarstvo in mlekarne. V teh obratih so zaposlovali malo delavcev – od 5 do 20. Zato o industriji ne moremo govoriti. Seveda so delovale tudi druge obratne delavnice, kot so krojaške, čevlarske, mizarke, kleparske in podobne.

Središče občine – Trebnje

Tovarna usnja v Mokronogu

Le-ta začela obratovati leta 1928 kot obrtna delavnica, ki se je zelo hitro razvijala v industrijski objekt. Njen prvi lastnik je bil Franc Penca in je pod njegovim vodenjem že leta 1930 postala delniška družba. Naslednji lastnik Savel Kalin je obrat precej razširil in povečal proizvodne zmogljivosti. K tovarni je pripadala tudi parna žaga. V celotnem obratu – v tovarni – je bilo leta 1937 zaposlenih 100 delavcev in 6 nameščenec. Do druge svetovne vojne so proizvodne zmogljivosti tovarne zelo povečali in proizvodni proces deloma posodobili tako, da je bilo tik pred vojno zaposlenih okoli 400 delavcev in nameščenec, ki so delali v dveh izmenah. Med vojno so leta 1943 Nemci tovarno bombardirali in jo skoraj do tal porušili.

Delavsko gibanje

Revolucionarni dogodki v Jugoslaviji in odmev oktobrske revolucije so takoj po vojni zelo malo segli in vplivali v teh krajih. Omenimo le narodna sveta v Trebnjem in Mokronogu ter sodelovanje mirenških rudarjev v splošni rudarski stavki 1920-1921.

Čeprav so bile socialne razmere kmečkega življa izredno težke, ni bilo ta čas v teh krajih nobenih revolucionarnih akcij, kot so bile na primer v Ložu, Vinici, Snežniku, Žužemberku, Igu, Semiču, Dolenjskih toplicah, Sentjerneju, okolici Kočevja in v mnogih drugih kmečkih krajih.

Znano je le, da je na Veseli gori pri Sentrupertu množica kmetov 12. marca 1919 trgovcu Ivanu Šmalcu iz Mirne prevrnila voz s klobuki,

ker jim ni hotel prodajati po stari ceni. Navzoči orožniki mu niso mogli nič pomagati – in ostal je brez denarja in klobukov.

Zaradi revščine in nemo-gočih življenjskih razmer se je do leta 1938 veliko ljudi odselilo v Severno in Južno Ameriko, Belgijo in Francijo; po letu 1938 pa v Nemčijo. Prazne ali pa brez zdravih delovnih rok so ostajale cele domačije.

Do leta 1923/24 delavstvo v tovarni usnja in drugih obratih ni bilo organizirano. Šele ustanovitev Neodvisne delavske stranke Jugoslavije (13. in 14. januarja 1923 v Beogradu), kot legalne organizacije pod vodstvom in vplivom ilegalne KPJ, je prvi znan odziv. V tovarni usnja so delavce z njo seznanili in organizirali tudi kasneje znani voditelj Ivan Tratar, Anton Finc in Ferdo Šetrajčič. Ti prvi voditelji mirenških delavcev so večkrat organizirali razne proteste, demonstracije in stavke v tovarni.

Stavka v tovarni usnja leta 1936 in organiziranje delavstva

Delavci so bili zelo slabo plačani glede na sorodne stroke. Pogoji dela so bili tudi slabi. Pred kemikalijami, veliko vročino ali mrazom in nezdramim zrakom so bili zelo malo ali pa nič zaščiteni. Mezde kvalificiranih delavcev so znašale od 2,75 do 3,50 din na uro. Še veliko slabše so bili plačani nekvalificirani delavci in sicer od 1,25 do 2,00 din na uro. Na zahteve delavcev za zvišanje mezd ni bilo nobenega pozitivnega odgovora. Vsaka zahteva je bila odklonjena. Zato so delavci v poletju 1936 začeli stavkati. Organizirali so stavekovni odbor šestih članov, ki so ga vodili predsednik Ivan Tratar, socialist in nekdanji rudar Anton Finc in Ferdo Šetrajčič. Delavci so zasedli tovarno, toda okrepljena enota žandarjev jih je kmalu pregnala s tovarniškega dvorišča. Stavkajoči so s svojimi zahtevami uspeli, saj jim je lastnik tovarne že naslednji dan povečal mezde do 20 odstotkov (leto 1936 je v zna-

menju velikih stavk tekstilnih in gradbenih delavcev po vsej Sloveniji).

Zanimivo je bilo zelo intenzivno politično delovanje stavekovnega odbora. Z delavci so delali ter razpravljali individualno in jih prepričevali o nujni potrebi za enotno delavsko organizacijo, ker bodo le tako uspešno uveljavljali svoje socialne in druge delavske pravice. Z napornim prepričevalnim delom je stavekajočemu odboru uspelo organizirati okrog 30 delavcev v Neodvisno delavsko stranko Jugoslavije pod vplivom KPJ.

Do ustanovitve komunistične stranke pa v tovarni po stavki ni prišlo, ampak šele tik pred drugo svetovno vojno. Do leta 1936 delavci v tovarni usnja tudi sindikalno niso bili organizirani, čeprav so komunisti in drugi napredni delavci to poskušali. Ob stavki so sicer nekateri delavci kazali željo za sindikalno organizacijo in so se pozneje povezali z naprednimi razrednimi sindikati v Ljubljani ter organizirali pripravljalni sestanek na Logu pri Mokronogu. Ustanovitev sindikalne organizacije pa je preprečil lastnik tovarne, ki je takoj po tem sestanku odpustil vse delavce, ki so se sestanka udeležili. To so bili Ivan Tratar, Anton Finc, Slavko Levstik, Ciril Brzin in Ferdo Šetrajčič. Vsem drugim pa je zagrozil, da jih čaka podobna usoda, če bi storili kaj podobnega. Da je preslepil nekatere delavce, je v sporazumu z oblastjo sam ustanovil nekakšno delavsko stranko.

V tovarni je delovalo tudi Društvo prijateljev Sovjetske zveze, ki so ga ustanovili simpatizerji in člani komunistične stranke. Med ustanovitelji sta bila tudi Ferdo Šetrajčič in Janez Obid. Društva prijateljev SZ so organizirali tudi po vaseh, zlasti med pripadniki zveze kmečkih fantov in deklet ter redkimi izobraženci. Pred drugo svetovno vojno pa so v trebanjski občini že delovali ugledni komunisti, ki so že v letu 1941 organizirali upor proti okupatorju.

Zdravko Troha

Jože Lemut-Saša, prvi partizanski komandant na Primorskem

3

Aprila 1942 je bil Saša na Sveti gori pri Gorici na konferenci komunistične partije za Slovensko Primorje, na kateri je poročal o stanju partizanskih enot na Primorskem. Nekaj dni po tej konferenci je na Nanosu okoli 2000 vojakov italijanske vojske obklopile in z naskokom napadli dve partizanski četi z okoli 50 borcev, ki sta takrat delovali na Primorskem. Italijani so hoteli partizane uničiti, kar pa jim ni uspelo. Partizanski borci so iz najsilnejše bitke izšli še bolj prekaljeni in odločni za nadaljevanje boja in akcij. Po bojih na Nanosu je Saša odpotoval v ljubljansko pokrajino, od koder se je vrnil s sekretarjem PK KPS Tomom Brejcem-Pavletom. Ko je potem julija 1942 šel na glavni štab slovenskih partizanskih čet, se je vrnil z navodili o pripravi na ustanovitev Prvega primorskega partizanskega bataljona.

Italijanska vojska raznih rodov in različnih barv, od sivozelenih do črnih, ki so jih nosili ponoreli fašistični volkovi, je zelo odločno napadala partizane. Italijanski vojaki so bili izvežbani in z vsem srcem zapriseženi fašizmu, zato so se zagrizeno bojevali. Zaradi tega tudi toliko žrtev med partizani na Nanosu – 5 padlih in 11 ujetih, od katerih je eden kmalu umrl, ostali pa so bili v Rimu obsojeni na smrt in ustreljeni. Nanoška bitka je bila moreča in ljudje Primorske so bili v skrbeh za usodo partizanov na Nanosu. Bila pa je tudi posledica še hitrejšega razvoja partizanstva. Mile Špacapan-Igor, ki je s svojo četo prišel na Primorsko okoli 27. marca 1942 in jo vodil v bojih na Nanosu, se je iz tega boja s svojo skupino partizanov prebil in prispel po tako imenovani sredčavenski poti v bližino svojega rojstnega kraja na Vitovlje nad Ozeljanom. Tu je vstopilo v partizane veliko mladincev. V Igorjev logor pri Vitovljah nad Ozeljanom je kasneje 3.

avgusta 1942 prišla enota 26 partizanov iz gornje Vipavske in med njimi tudi Jože Lemut-Saša.

Bil je zgled soborcem

Saša je bil dosleden komunist, izredno požrtvovalen, nesebičen, brez karierističnih ambicij, preprost in pošten, pravičen do vseh, skromen in tovariški, vztrajen in odločen v pravičnem boju za socialno in narodno osvoboditev. Prav zaradi takih lastnosti in obnašanja je bil za vsakogar prepričljiv in priljubljen. Nujnost neizprosne boja za osvoboditev je pojasnjeval nevsiljivo, pa vendar uspešno. Saša ni maral sektaštva, malodušja, oportunizma. Posebno pozornost je posvečal mladim, ki niso niti še dorasli za vojsko, so pa v velikem številu prostovoljno vstopali med partizane. Saševa velika zasluga je, da se je prebivalstvo na Primorskem, posebej na Vipavskem in Goriškem, tako množično, s simpatijo in vnemo opredeljevalo za NOB, za OF, in da so tovariši in tovarišice, še posebej mladi, množično vstopali v partizane.

Ob ustanovitvi Prvega primorskega partizanskega bataljona Simon Gregorčič je bil v njegovem sestavu na zbornem mestu najmlajši partizan, sedemnajstletni Ciril Pelicon-Rado, ki je vstopil v partizane že poleti 1942, za OF pa je organizirano delal že leta 1941. Po ustanovitvi tega bataljona pa so prišli v njegovo sestavo še mlajši prostovoljci Zoran Špacapan-Izidor, Cvetko Špacapan-Svetan in Milan Špacapan-Turko, vsi trije iz Ozeljana. Svetan in Turko sta padla v borbi s sovražnikom že 1942. leta. Do takih mladih fantov je bil Saša izjemno ljubezniv in jih imel neizmerno rad. Saša je bil posebej uspešen pri organizaciji OF na terenu in pri pridobivanju ljudi za NOB. S

posebnim posluhom je ocenjeval akcije partizanskih enot. Znal je oceniti uspešnost in odmev akcij v partizanskih enotah, med ljudmi na terenu in odmev v sovražnikovih vrstah. Že 1941 je bil eden najvidnejših in priljubljenih organizatorjev OF na Primorskem. Po aretaciji Oskarja Kovačiča v Trstu je novi sekretar Tomo Brejc-Pavle organiziral nov PK KPS za Primorsko, katerega član je bil tudi Saša.

Ustanovitev bataljona – Saša prvi komandant

Politično in partizansko vodstvo na Primorskem, v katerem je tudi Saša, ki ga je pooblastilo Glavno poveljstvo slovenskih partizan-

skih čet, da bi reorganiziral partizanske enote na Primorskem, je sklenilo ustanoviti bataljon. Kot dan ustanovitve je določilo 10. avgust 1942. Tako je bilo tedaj na Vodica pri Vitovljah nad Ozeljanom na Goriškem v Vipavski dolini, oblikovan Prvi primorski partizanski bataljon, ki je bil poimenovan po Simonu Gregorčiču. V sestavi tega bataljona so bile vključene vse partizanske enote in skupine, ki so delovale na Primorskem vse tja do Slovenske Benečije. **Prvi komandant te bataljona je postal Jože Lemut-Saša, ki je tistega slovenskega dne ob njegovi ustanovitvi, bataljonu prvi in prvič komandoval in sprejel raport komandirjev čet.** Njegov namestnik je postal Mile Špacapan-Igor, komisar bataljona pa Martin Greif-Rudi.

Usodni dan

17. avgusta 1942 se je na Bonetovšču na Damberju v Kromberku v hiši Riharda Boneta na seji, ki je trajal cel dan do noči, sestel PK KPS za Primorsko. Rihardov sin Robet Bone je imel takrat komaj deset let, a tega dne ni pozabil. V kuhinji je bil, ko so bili tovariši v sobi in z njimi tudi njegov oče Rihard. Robert ni vedel, o čem se v sobi tovariši pogovarjajo in kakšen sestanek pravzaprav imajo. Vedel pa je, da so to partizani, ki se borijo proti Italijanom. Kako ne bi tega vedel, saj je očetu pogosto že prej za te borce pomagal pripravljati naboje za puške in drugo strelivo, ki ga je bilo toč veliko tudi še iz prve svetovne vojne. Ko so zvečer po končanem sestanku tovariši prišli iz sobe v kuhinjo, jim je Rihard ponudil pijačo, ki pa so jo odklonili. Radi pa bi se odžejali z vodo. Ker v hiši ni bilo sveže vode, je Rihard poslal sina Roberta k studencu pod hišo. Tovarišem se je mudilo in so odšli, še preden se je Robert vrnil. Saša in Tomo sta prišla mimo studenca, ko je mali Robert še nataknil v steklenico vodo. Robert jima je takoj ponudil vodo. Saša in Tomo sta se odžejala in nadaljevala pot po potoku proti Kromberku. Še preden je Robert prišel domov, samo par minut zatem, ko sta Saša in Tomo odšla, je slišal v bližini strel in nič več. Kake pol ure potem pa so obvestili Riharda, da je Saša padel. Robertova mama se je ob Saševi smrti

Spominsko obležje na Bonetovšču v Kromberku, kjer je 17. avgusta 1942 padel Jože Lemut-Saša, prvi komandant prvega primorskega partizanskega bataljona Simon Gregorčič

Spomini

Janoš

Pravzaprav so si vsi partizanski življenjepisi v bistvu podobni. Tudi Anton Žlindra-Janoš se je rodil v 'skromnih razmerah revne ljubljanske družine. Trpeča mladost, prezir in zaničevanje so v Janošu porajali uporniški duh.

Izučil se je za mehanika in takoj ob začetku vojne znal poiskati svoje pravo mesto v osvobodilni fronti. Ko so mu okupatorji leta 1942 aretirali brata, je odšel med partizane. Bil je borec v večih eno-

mandanta Staneta... Bil je tudi med prvimi partizanskimi oficirji in je napredoval v čin podporočnika.

Na začetku štiriinštiridesetega ga je glavni štab partizanskih enot poslal za komandanta prvega bataljona Kozjanskega odreda. Bilo mu je komaj dvajset let! Bil je mlad in bojevit. Pod njegovim vodstvom so borci »podkurili« prenekatero sovražnikovo postojanko na Kozjanskem. Govorilo se je: »To je bil spet Janoš s svojimi borci...« Sovražnik je na njegovo glavo razpisal nagrado, medtem ko je Kozjanski poročevalec 1944. poročal, da Janoš s svojimi borci fašistom ne da miru ne ponoči, ne ponoči. Vedno je bil z borci, tudi takrat, ko so v najtežjih pogojih tudi po večkrat bredli čez Savinjo, Savo in Krko, da bi prišli do orožja v Beli krajini. Že na rojstni dan Kozjanskega odreda, dne 27. aprila 1944, je Janoševa skupina prinesla v odred angleško strojno Vickers, šest lahkih strojnic in dvanajst brzostrelk. Prenekateri kmečka mati se še dobro spominja komandanta Janoša... In spominjajo se ga tudi soborci, prijatelji. Prav te dni minevajo tri leta od njegove smrti.

Tanjaša

Anton Žlindra-Janoš

tah, med drugim tudi šercerjevec, pa v glavnem štabu NOV in POS kot kurir ko-

primanjkovalo. Krapež je še vedno opravljal svoj poklic, a tudi njemu je zmanjkovalo dela. Da bi lažje preživel svojo družino, je redil ovce in koze. Pri italijanskih oblasteh ni bil zaželen, ker ni bil vpisan v fašistično stranko in tako zanj ni bilo dela. Poleti ko ni bilo dela za čevljarški poklic, je tudi kuhal oglje.

Prišla je druga svetovna vojna. Janez je bil trdno prepričan, da jo bo izgubila Italija, saj tudi prve svetovne vojne ni dobila pošteno.

Ko so se pojavili prvi partizani, je bil takoj na njihovi strani jim pomagal. V italijansko vojsko so bili vpoklicani trije njegovi sinovi. Ob razpadu Italije sta se dva sinova vrnila domov, tretji pa je bil na Siciliji ujet in kot anglo-ameriški ujetnik odpeljan v Afriko. Tam se je med prvimi prostovoljno javil v Tretjo prekomorsko brigado in se boril vse do zmage. Tudi ostala dva sinova sta po razpadu Italije stopila v partizane in se borila za svobodo.

Janez je aktivno deloval. Ker je bil čevljar, je popravljajl čevlje do nemške ofenzive, ki se je začela oktobra 1944. leta. 10. in 11. oktobra so požgali na Gori več hiš, med njimi tudi Suštarjevo. Ostal je z družino brez strehe nad glavo in praznih rok. Ostala mu je samo krava, ker se je pasla. Isti dan so požgali Nemci hišo in gospodarstvo poslopje pri Česniku.

Tudi tam je ostalo sedem glav živine, ker so bile na paši.

Bližala se je zima. Bilj so brez sena, vendar so se s Česnikovi dogovorili, da prebijejo zimo v njihovi »štali«, kjer je bilo nekaj krme. Tako se je Suštar odločil in se s svojo kravo in Česnikovo živino preselil v Podgoro.

Ko je bilo lepo vreme, je pasel živino. Tudi tam je sodeloval z NOV. K njemu so hodili kurirji, partizani in tam prenočevali. Vsa obvestila in pošto je dobival, ko so mu hčerke nosile hrano.

Ivan Krapež je bil aktiven vse do 9. februarja 1945, ko so ga zajeli in ubili Nemci. Bili so obveščeni, da Janez dela in pomaga partizanom in da se partizani shajajo pri njem.

Bilo je v popoldanskih urah, ko so Nemci obkolili »štalo«. Prijeli so njega in tri partizane, »štalo« zažgali. Odpeljali so jih h Slokarjem v gostilno Čibej. Tam so jih dlje časa zasiljevali in nazadnje obsodili na smrt z ustrelitvijo. Okrog 18. ure isti dan so odpeljali njega in tri partizane nazaj proti Česnikovi »štali« in jih 700 m stran v skritem kraju ustrelili v glavo z brzostrelko. Po 14. dneh so domačini našli vse štiri mrtve.

Pokojni Janez je bil prenešen na Otlico in pokopan na pokopališču 23. februarja 1945.

Avzug Vidmar

mulo z mulovodcem in še dva tovariša. Na muli smo zagledali zobozdravstveni vrtni stroj na nožni pogon. Kaj kmalu smo ugotovili, da je to zobozdravstvena ekipa, ki obiskuje partizanske enote in skuša pomagati borcem. Ta ekipa se ni mnogo obotavljala, začela je ordinirati kar pred hišo. Vrtali so, izdirali pokvarjene zobe, tisto, kar se je dalo ob materialu, ki so ga imeli na razpolago. Res, pomagali so vsem, ki so se prijavili, tudi meni. Mnogi smo bili rešeni bolečin, gnilih zob. Dva tovariša sta se bala teh posegov zobozdravnika, pa sta trpela vse do naslednjega obiska te ekipe.

Tudi obiski ekipe so bili dobrodošli za vse. Nismo pričakovali ne vem kakšnih zobotehničnih posegov, saj zato ni bilo niti časa, niti materiala. Hvaležni smo bili, če nas je rešil gnilega zoba, ker je bolel in kljuval do mozga. Pri manjših tavarah pa je uspešno deloval tudi zobotehnični sveder na nožni pogon. Vseeno je ekipa kljub pomanjkanju materiala

tudi »betonirala« manjše luknjice. Ne morem pozabiti na tovariško in strokovno pomoč Nacetu Pervanje (sedaj živi v Bovcu). Ko sem bral prispevke, ki opisujejo zobozdravstveno službo v NOV, nisem zasledil njegovega imena. Kaj res tako hitro pozabljam zaslužne ljudi, tiste, ki so nam, borcem, pomagali, da smo prebrodili tudi tovrstne bolezni, bolečine in tegobe ter se še z večjo vnmemo posvetili boju?

Do sedaj nisem zasledil nobenega prispevka o tovarišu Nacetu Pervanju in njegovem zobozdravstvenem delu v NOV. Menim, da bi bilo prav, da spoznamo njegove zasluge.

Kakor sem zvedel od nekaterih tovarišev, je tov. Nace Pervanja deloval kot zobozdravstveni delavec že v Gradnikovi brigadi pred kapitulacijo Italije. Tedaj je uspešno deloval tudi kot bolničar ter se loteval tudi lajših operacijskih posegov pri poškodbah odstrelnega in drugega orožja.

Milodar Vilar

Jože Stepančič 1910–1943

Rodil se je v Temnici pri Novi Gorici kot kmečki sin. Njegova življenjska pot ni bila lahka. Po razpadu Avstroogrške monarhije je Gorica pripadla Italiji. Za zavedne Slovence in vso Primorsko so se začeli težki časi. Občutil je veliko narodno krivico.

Odločil se je, da bo ilegalno zbežal v Jugoslavijo, v Ljubljano. Iskal je zaposlitev, a je ni dobil. Spoznal je družico in se z njo poročil. Žena je delala v Tobačni tovarni v Ljubljani. Ko so Italijani zasedli Jugoslavijo in Ljubljano, so ga oblasti vpoklicale v italijansko vojsko. Jože ni dolgo premišljeval – odločil se je in vključil v OF. Bil je v ilegali in čakal na vezo za odhod v partizane.

V partizane je odšel decembra meseca 1941. V Ljubljani, na Viču je pustil ženo Mici in hčerki Vido in Marico. Italijani so ženo Mici aretirali, in jo odpeljali v ljubljanske zapore, jo mučili in pretepali, da bi priznala, kje ima moža. Kljub mučenju in pretepanju ni klonila,

nobenega ni izdala. Otroci so tedaj živeli kot ilegalčki pri skrbnih prijateljih.

Jože se je boril v raznih partizanskih enotah. Padel je kot borec NOV v Špeharjih pri Črnomlju. Tam je tudi pokopan. Boj, za katerega se je boril z nadčloveško voljo, pa je obródl sadove.

Soboreci

Pot Ivana Krapeža

Ivan Krapež, rojen novembra 1880, je izhajal iz delavske družine. Ko je končal štiri razrede osnovne šole, kjer je takrat poučeval vaški župnik, se je šel učiti obrti k domačemu čevljarju. Ko se je izučil, je opravljal svoj poklic, hodil je po hišah, popravljajl čevlje in delal tudi nove. Če mu je ostalo kaj časa, je pomagal očetu na majhni kmetiji, saj je imel veliko veselje do živali. Prišla je prva svetovna vojna. Bil je vpoklican v vojsko. Tri leta je bil na bojišču, največ

na Tirolskem. Veliko je prestal: pomanjkanje hrane in obleke, težke boje in mraz.

Ko je razpadla Avstroogrška monarhija, se je vrnil domov ves razočaran. Zakaj se je boril? Italijani so zasedli naše kraje in ljudje so čutili, da to ni pravično.

Ivan Krapež je vseskozi sovražil italijansko oblast in Italijane, še posebno, ko je prišel na oblast fašizem.

Ivan (ali Janez) si je ustvaril družino. Prišli so otroci – deset. Med italijansko okupacijo ni bilo dela. Vsega je

Zdravil nas je tovariš Nace

Nedavno sem v TV-15 bral prispevek o zobozdravstveni službi v NOV. Mislim, da se o tej dejavnosti v času NOB o partizanskih enotah zelo malo piše in sploh ne. Tisti borci, ki pa so bili deležni zobozdravstvene pomoči vedo, kaj je to pomenilo v tistih težkih časih. Vsekakor so bolečine v zobovju bile ena od tegob, ki so marsikaterga pripeljale na rob vzdržljivosti. Nikoli ne bom pozabil bolečin zaradi pokvarjenih zob, ko ni bilo aspirina ali drugih potrebnih zdravil za

lajšanje bolečin. Spominjam se tovarišev, ki so vsi otekli, zaviti v šal, stopali v koloni, prinašali bolečine in vseeno vestno izpolnjevali svoje naloge. Spominjam se, da je nekaterim uspelo nekako izbrskati zobno škrbino iz čeljusti, toda z velikimi bolečinami, krvavenjem in nevarnostjo okužbe.

Bili smo prijetno presenečeni na jesen 1943. leta, ko smo zagledali pred kmečko stavbo, kjer je bil štab 3. bataljona brigade Janka Premrla-Vojka, čudno skupino: natovorjeno

tako prestrašila, da je za posledicami oslepeła in se zdravila v bolnici v Trstu, Vipavi in Ljubljani. Umrla je na operaciji. Robertov oče Richard pa je padel v partizanih aprila 1943. Tako je bilo življenje malega Roberta med vojno viroh. Danes je na vse to ponosen in skrbno hrani Saševo fotografijo in se Saše spominja kot prijaznega in resnega moža in tovariša.

Ko sta Saša in Tomo potovala proti Kromberku, sta med potjo na Bonetovšču srečala neko osebo. Saša je proti njej nameril pištolo in zaukazal »Stoj!« Zaustravljeni je bil lovski čuvaj Andrej Komerl, ki je bil tu v zasedi. Proti Saši in Tomu je meril s puško in ko je Saša zaklical stoj, je že ustrelil. Zadel je Saša, ki se je mrtev zgrudil na tla, Komerl pa je zbežal. Ko so bili fašisti in karabinjerji v Solkanu o tem obveščeni, so takoj pohiteli v akcijo, da bi izsledili še Toma Brejca, kar pa jim seveda ni uspelo. Ob tem dogodku ni nihče nikogar izdal in se zato Italijani niso nad nikomer maščevali. Zato z gotovostjo trdimo, da so bili ljudje enotni in da so trdno stali ob partizanskih borbah, v katerih so videli rešitev izpod dolgoletnega fašističnega jarma.

Še mrtvemu niso dali miru

Mrtvega Saša so Italijani potem odpeljali v Solkan in od tod na pokopališče v Gorico. Svojo »prezvišeno kulturo«, so povampirjeni fašisti pokazali tudi tokrat, ko so z že pokojnim Sašem nečastno in nizkotno ravnali, ga več dni razkazovali – tudi na Travniku v Gorici, in tako ustrahovali pošten slovenski živelj in mu grozili z uničenjem. V poročilu bojovniške fašistične zveze v Gorici iz 18. avgusta 1942 je med drugim navedeno, da pri mrtvemu niso našli nobenih dokumentov na podlagi katerih bi ga mogli identificirati. Našli pa so dokumente poveljstva partizanov, sliko neke ženske Slovenke, pisma, 3.572 lir, zavojček za prvo pomoč, več naslovov, med temi dveh žensk iz Vipave, in dnevnik, v katerem je bil opisan napad partizanov 21. julija 1942 na italijanski vojaški kamion na Nanosu, kjer sta bila ubita dva oficirja, en podoficir in šest italijanskih vojakov, kar da je dokaz o Saševi pripadnosti partizanski bandi. Dokument poveljstva

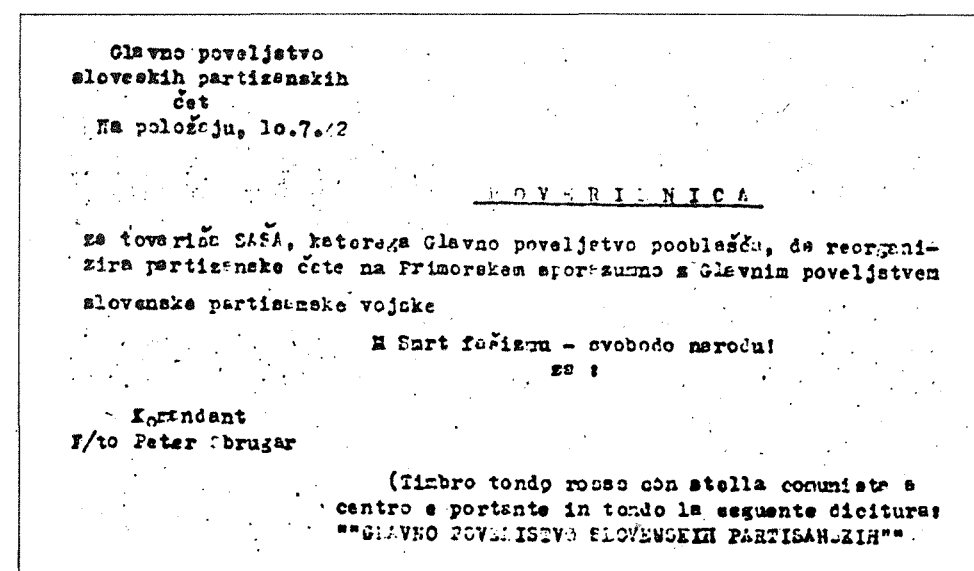
partizanov je bila poverilnica od 10. julija 1942 s katero je Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet pooblastilo Jožeta Lemuta Sašo, da sporazumno s tem poveljstvom reorganizira partizanske enote na Primorskem. To poverilnico je imel Saša pri sebi in se je glasila samo na ilegalno ime Saša.

Boj se je nadaljeval

Saša je končal svojo življenjsko pot sredi bojev za svobodo, ko je bil temu boju najbolj potreben kot izkušen in sposoben organizator in vodja. Ni mu bilo dano, da bi dočakal svobodo v kateri mi živimo že nad 40 let in za katero se je Saša tako vztrajno izpožrtvovalno boril. Omahnil je v smrt pod strelom lovskega čuvaja Andreja Komela. Na Bonetovšču, kjer je padel, stoji zdaj kamnita gmota, spominsko obeležje, ki nas tiho spominja na padlega revolucionarja, komunisto, organizatorja in borca NOB, na prvega partizanskega komandanta na Primorskem, na tovariša Saša, in opozarja, kako kruta je vojna in kako dragocene so pridobitve NOB – svoboda, za kar so umirali naši najboljši sinovi. Po Saši se imenu-

Hiša na Vodica (po domače na Lazu pod Javornikom. Spredaj gospodar Franc Likar in njegova žena Amalija. V tej hiši je pri Likarjevi družini Saša hranil smuč, ko je kot aktivist in organizator v zimi 1941/1942 prihajal na Primorsko.

Eden izmed mnogih ohranjenih dokumentov – poverilnica o imenovanju

je tudi Osnovna šola Col, na kar so učenci ponosni in presrečni.

Po Saševi smrti je postal komandant bataljona Martin Greif-Rudi, komisar pa Mile Spacapan-Igor.

Njegovi domači

Za NOB je sodelovala cela Saševa družina. Brat Leopold je bil leta 1941 prostovoljec v bivši jugoslovanski vojski z željo, da bi branil domovino pred napadom. Ko so se prostovoljci z vlakom peljali iz Ljubljane proti Zagrebu, je Leopold opazil, da z vojsko nekaj ni v redu. Na mostu čez Savo je skočil v Savo z drvečega vlaka, pobegnil in se iz Karlovca vrnil v Ljubljano. 1941 so ga v Vipavi Italijani aretirali in odpeljali v poseben bataljon italijanske vojske v Italijo, ker je bil italijanski državlján. Iz Italije je pripotoval v Francijo, od koder se je vrnil šele po končani vojni. Umrl je v nesreči v

gozdu na Koroškem. Saševa mama Marija, rojena 1893, je bila v začetku 1943, na enem večjih procesov pred italijanskim sodiščem v Ljubljani, obsojena na enajst let zapor. Zaprtja je bila v Ljubljani, v Benetkah, v Kopru in v Peruggi v Italiji do 1944. Tedaj so jo Nemci skupaj z drugimi zaporniki od tod odpeljali proti Ljubljani. Nekje pri Postojni je skočila z vlaka, pobegnila in ilegalno prišla v Dolgo poljano pri Vipavi. Kljub slabemu zdravju je potem nadaljevala delo za NOB. Za posledicami pretepanja in mučenja v zaporu je že 1945 umrla. Zanimivo je, da so se kar trije Lemutovi rešili s skoki z vlaka: Saša, brat Leopold in mati Marija.

Zdaj živi v Ajdovščini še Saševa sestra Draga Bačar, ki je še zmeraj aktivna družbenopolitična delavka. Otroke in mladino ima rada, tako, kot jih je imel njen brat Saša.

Lojze Kristančič-Minko

Jarenina, trdna postojanka našega boja ob severni meji

Ob letošnjem dnevu borca je bila v Jarenini velika občinska proslava za občino Maribor – Pesnica. Ob tej priložnosti so Jareninčani proslavili tudi dograditev vodovoda in prizidka k osnovni šoli, ki so jo slovesno imenovali po padlem okrožnem sekretarju SKOJ Marjanu Bantanu-Stojanu.

Krajevna skupnost Jarenina je v zahodnih Slovenskih goricah. V njej živi okoli 1540 ljudi, Jareninčani pa so znani po tem, da so se že nekoč v ranjki Avstro-Ogrski odločno upirali narodnostnemu pritisku s severa. Organizirali da so kulturno-prosvetno delo, imeli so dobro založeno slovensko knjižnico, pevski zbor in dramsko skupino, ki je uprizarjala slovenske igre. Tukaj so bile tudi trdne in zavedne slovenske kmetije, ki so tvorile hrbtenico slovenstva ob naši severni meji.

Zato ni nič čudnega, da je na območju Jarenine narodnoosvobodilni boj slonel v glavnem na plečih kmečkega prebivalstva.

Ko so v Jarenini 5. aprila 1943 ustanovili krajevni odbor OF, je njegov prvi sekretar postal srednji posestnik Mirko Kolarič-Kmet. Na jareninskem območju pa so bili v NOB že leta 1943 kot postojanke OF vključeni še mnogi kmetje in drugi: Šabedrovi, Plohovi, Elznikovi, Jurančičevi, Pahernikovi, Črnkovi, Šumenjakovi, Vengerjevi, Pezdickovi, Očerlovci, Potrčevi, Donkovi, Zupaničevi in Kesakovi. V Jarenini je že poleti 1943. delovala dobro organizirana tehnika. Jarenina je torej prispevala velik delež v boju proti okupatorju.

V tem boju sta odločno sodelovala tudi Mirko Kolarič-Kmet in Marjan Bantan-Stojan, ki ju prikazujeta v svojih prispevkih Dušan Spindler-Kovač, okrožni sekretar mariborskega okrožja od septembra 1943 do maja 1944, ter Vojko Lovše-Rak, član krajevnega odbora OF Jarenina in kasneje član okrožnega odbora OF Slovenske gorice.

Maistrov borec Mirko Kolarič je bil udeleženec NOB

Poleti 1943 me je aktivist OF na jareninsko-jakobskem območju Vojko Lovše-Rak pripeljal h kmetu Mirku Kolariču v Vukovski dol. Predstavil mi ga je kot sekretarja krajevnega odbora OF Jarenina. Poslej sem se na postojanki OF pri Mirku Kolariču vse do maja 1944, ko sem odšel na Dolenjsko, ustavljal pogosto in sem dober spoznal, kako je ta kmečka družina ob naši severni meji zavedna in odločna za boj proti okupatorju.

Pred nekaj dnevi sva s prijateljem Lovšetom po dolgih letih zopet obiskala domačijo Kolaričevih v Vukovskem dolu, kjer se sedaj pravi pri Ivančičevih. Bilo je prirčno srečanje in izvedela sva marsikaj zanimivega, kar je vredno zapisati.

Mirko Kolarič se je rodil 19. 2. 1893 v Jastrebih na Kogu blizu Ormoža. Na srednje veliki kmetiji je bilo več otrok. Nedaleč stran so živeli kmetje Kerenčiči. Trije brat-

je Kolariči so bili v prvi svetovni vojni vpoklicani v avstroogrsko vojsko. Mlajši brat Franc je padel na solunski fronti, starejši brat Jože pa je bil solunski borec do bil visoko odlikovanje Karadordjevo zvezdo. Kljub težkim vojnim preizkušnjam se je Mirko Kolarič odzval pozivu generala Rudolfa Maistra in je postal tudi njegov borec.

Po prvi svetovni vojni se je Mirko Kolarič poročil z domačinko iz Vitana Magdaleno Trop. Prišli so otroci: Mimika, Marta, Vera, Draga in Dušan. Leta 1932 je kupil v Vukovskem dolu št. 1 srednje veliko kmetijo in je tu začel nanovo gospodariti. Bil je preudaren kmet, ki so ga po poštenosti poznali daleč naokoli. »Če je to rekel Kolarič, potem bo že držalo!«, tako so ljudje mislili o tem kremenitem poštenjaku.

Pa je prišla okupacija in Mirko Kolarič je odšel 6. aprila 1941 med prostovolj-

ce, čeprav je doma ostala kmetija. Prijavil se je v slovenskobistriški vojašnici, kjer pa je bila vojska v razsulu. Po enem tednu se je vrnil v Vukovski dol. Toda kmalu so ga Nemci zaprli in domači so bili pet tednov pripravljani na izselitev. Vendar so Nemci Mirka Kolariča iz mariborske Meljske kasarne izpustili in se je vrnil domov.

Potem je večkrat obiskal svoje prijatelje Kerenčičeve iz Pesnice. Srečal se je tudi z Jožetom, organizatorjem OF v Slovenskih goricah. Od njega je izvedel o organiziranju Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Že proti koncu leta 1941 je prišel v službo na občino Jarenina Vojko Lovše, ki ga je Jože Kerenčič zadolžil za organiziranje OF na tem območju. Kmalu sta Mirko Kolarič in Vojko Lovše navezala stike in začela sta snovati organizirani odpor proti okupatorju. Pritegnila sta nekaj zanesljivih ljudi na ob-

čini (Jožeta Šketo, Ivana Babnika in Marico Košutnik) in pridobila sta nekoliko kmečkih postojank. Pri Kolaričevih v Vukovskem dolu, pri Julki Zupanič v Jarenini, pri Justu Črnku v Jareninskem dolu in še ponekod so bili prvi sestanki OF. Organizacija se je širila in zato so 6. aprila 1943 pri Črnkovih ustanovili krajevni odbor OF v Jarenini. Njegov sekretar je postal kmet Mirko Kolarič (ki je dobil ilegalno ime Kmet), člani pa so bili Ivan Babnik, Karl Siladji, Vojko Lovše in Jože Šketo. Prve postojanke OF so bile pri Julki Zupanič, pri Kolaričevih, Črnkovih, Plohovih, Pahernikovih in Šabedrovih. Pri Justu Črnku je bila poleti 1943 ustanovljena tehnika, od koder so šli na teren številni ilegalni tiski, celo v Maribor.

Silno je prizadelo Kolaričeve, ko so na začetku 1942. leta izvedeli, da so v koncentracijskem taborišču Auschwitz ubili nekdanjega solunskega borca Jožeta Kolariča in njegovega sina Branka. Vendar pa so Kolaričevi vztrajali v organiziranju odpora proti okupatorju.

Mirko Kolarič-Kmet je bil ves prevzet od organiziranega dela za OF. Se posebej ga je spodbudilo to, da je bil novembra 1943 sprejet za člana Okrožnega odbora OF Maribor. Tudi vsa njegova družina je bila aktivna. Hčerka Draga je odšla marca 1943 na Gorenjsko in je na območju Gorje-Bled delala kot aktivistka OF. Sin Dušan se je vključil junija 1943 v partizansko enoto na Gorenjskem. Hčerka Marta se je kot bolničarka zaposlila v zdravilišču Topolšica, kjer je bila vključena v OF. Hčerka Mimika-Mojca je od jeseni 1943 bila kurirka OK KPS Maribor za Gorenjsko, kamor je vodila skupine novincev, Vera pa je delala kot kurirka in aktivistka OF na jareninskem terenu. Kolaričeva mati je kot dobrodušna gospodinja skupaj s hčerkami skrbeli, da so se terenski aktivisti (kot okrožni sekretar sem jih pogosto obiskoval tudi jaz) kar najbolj varno počutili pod njihovo streho.

Toda konec februarja 1944 je treščilo tudi v njihovo hišo: gestapovci do odpeljali Mirka Kolariča in njegovega

invalidnega nečaka Mirka v taborišče Sterntal. Takrat je namesto Kolariča postal sekretar krajevnega odbora OF v Jarenini Vojko Lovše-Rak.

Maja 1944 je dobila mati Magdalena Kolarič poziv, naj pride na občino v Jarenino. Tam jo je spraševal sam Steindl za sina Dušana. Pa mu je odločno odvrnila: »Vam sem ga poslala in mi vi povejte, kje je!« (Ko so bili junija 1943 poslani iz Maribora fantje v nemško vojsko na Koroško, se je sin Dušan spotoma skrnil in se nato prebil do kraja Gorje-Bled, kjer je s pomočjo sestre Drage prišel v Prešernovo brigado.) Ko je odhajala z občine, je Vojko Lovše opozoril Kolaričevo, naj hitro vse tri odidejo z doma. Mati se je podvzela kar po bližnjicah proti domu. Res sta se Mimika in Vera

ji pomagale, da se je telesno kmalu popravila. Nato je ostala Kolaričeva na varnem pri kmetici Mariji Stropnik, kjer je bila partizanska postojanka.

Kolaričevi hčerki Mimika in Vera sta se skrivali pri Trojnerjevih še tri tedne. V tistem času so neznanci odnesli z domačije Kolaričevih vse, tudi posteljnino in podobno. Prve dni junija 1944 se je zbralo na stalah pri Pahernikovih v Vajgno blizu Jarenine okoli 40 fantov in deklet, med njimi pa sta bili tudi Mimika in Vera Kolarič. Večina jih je odšla v Lackov odred na Kozjak, tako tudi Vera, medtem ko so Mimiko-Mojco poslali za organiziranje OF na ljutomerski teren.

Mirko Kolarič-Kmet je po begu iz taborišča Sterntal v Priekijo, kjer se je v glavnem zadrževal pri svoji sestri Teresiji Zabavnik v Jastrebih. Ko je hotel oditi v partizane, mu je partijski funkcionar Vladko Majhen to odsvetoval, češ da je že prestar. Tako je ostal Kolarič do konca vojne na terenu okoli Koga pri Ormožu.

Po osvoboditvi se je prvi vrnil na svojo domačijo v Vukovskem dolu. Toda svojo hišo je našel zasedeno. Ni imel ne žlice in ne vilice. Takratna gospodinja mu ni hotela dati niti jesti. Pa so se vrnili še drugi Kolaričevi in pri sosedih so dobili nekaj pohištva, posteljnino, živil in pribora. Začeti so morali vse znova. Toda vsa težka doživetja jim niso vzela poguma in zaupanja v lepši jutrišnji dan. Zagnano so se vrgli v delo za obnovo domačije in domovine nasploh.

Zaradi prestanih muk v času okupacije je Magdalena Kolarič močno zbolela in je umrla že leta 1949, Mirko Kolarič-Kmet, ki je prestal kot vojak prvo svetovno vojno, kot Maistrov borec borbe za našo severno mejo ter končno kot udeleženec NOB zapore in taborišče, pa je pobrala bolezen 1957. leta, starša komaj 64 let.

Magdalena in Mirko Kolarič sta svetla lika borcev za osvoboditev, njun zaveden rod pa je še dandanašnji trdna postojanka slovenstva ob naši severni meji.

Dušan Spindler-Kovač

Mirko Kolarič-Kmet (1893-1957)

ra nemudoma skrili v bližnji gozd in potem pri kmetu Trojnerju v Jakobskem dolu. Mati pa se je odločila in šla v taborišče Sterntal možu Mirku povedati, naj nič ne hodi domov. Ko se je vrnila se je kuriske obveščevalne poti, se je srečala s hčerkami, ki sta seveda mlo zajokali. Toda mati ju je odločno boderila: »Deca, ne se jokati!« Potem je Vojko Lovše odpeljal mater Magdaleno Kolaričevo na kolesu do svojih staršev v Radvanje pri Mariboru. Tam je ostala 14 dni, nakar je odšla s skupino čez Pohorje. Vsa bolna je prišla v Topolšico, kjer je dobila varno zavetje pri hčerki Marti. Zadelo jo je kap in je bila celo brez zavesti (v starosti 50 let), toda šolske sestre so

Padel je junak Marjan Bantan-Stojan

Marjana Bantana sem spoznal, ko ga je njegova mati, učiteljica v Špitaliču pri Slov. Konjicah, jeseni leta 1936 pripeljala kot desetletnega fantiča v mariborski Učiteljski dom, kjer je bil upravitelj moj oče. Plahega, drobnega dečka je mati vpisala na klasično gimnazijo.

Marjan se je v domu kmalu vživel. Tu je našel svojega sošolca Bogdana Stoparja in še dosti vrstnikov. Za te mlade dijakke so skrbeli vzgojitelji, med katerimi so bili znani komunisti Silvira Tomasini, Oskar Šavli, prof. Pavlica in drugi, ki niso mogli dobiti zaposlitve na šolah.

V takem domačem okolju je živel, delal in rastel Marjan. Rad je šahiral in bral. Vstopil je v skavtsko organizacijo in je postal dober skavt. Sprejet je bil tudi v SKOJ. V gimnaziji je bil vedno med prav dobrimi in odličnimi dijaki.

Ko so Nemci napadli Jugoslavijo, so vsi gojenci zapustili Učiteljski dom; tako tudi Marjan, ki se je vrnil k materi v Špitalič. Tam se je moral zaposliti pri kmetih, kajti mati je ostala začasno brez službe. Sam Marjan je o tem zapisal: »Bil sem prisiljen iti delat h kmetom, kjer sem se spoznal s kmečkim delom. Delal sem po 16-18 ur na dan, zaslužil hrano in nekaj denarja. Pri tem pa

sem dobil težko srčno napako. Potem je mati dobila enotno podporo in sem delo pustil ter se bolj posvetil OF. Dne 13. oktobra 1941 pa so me Nemci zaprli. Toda zaradi pomanjkanja dokazov in mojega dobrega govora so me po štirih mesecih 12. februarja 1942 izpustili. Ko sem prišel iz zapore, je mati že imela službo v Mariboru in sem se preselil k njej. Kmalu sem našel tovariša Jakca (Bertl Filipič iz Maribora, op. V. L.), ki mi je povedal, da je organizacija razbita in da ni mogoče vzpostaviti nikakršnih stikov.

Marjan Bantan-Stojan (1926-1944)

S tovaršem Jakcem sem ostal v stalni zvezi.

Marjan se je vpisal v tako imenovano Tegetthoffovo gimnazijo na današnjem Leninovem trgu. Ko sem ga spomladi 1942 srečal pred realko, je pristopil k meni in se potopil, da mu je hudo, ker mora nositi »hajot« uniformo. Potožil sem ga, da so pač izjemne razmere in da ni pomembno, kakšen si videti na zunaj, temveč kaj čutiš v srcu. Hvaležno mi je stisnil roko in potem se dolgo nisva videla.

Prof. dr. Angelos Baš, ki je bil z Marjanom na isti gimnaziji, je v zapisu o njem med drugimi povedal tudi tole: »V šolskem letu 1942/43 sva se dokaj zblížala, saj sva bila v zaporednih razredih. Ker se je medtem dodobra naučil nemščine, je študij zlahka zmagoval in bil eden najboljših v svojem razredu.« ... me je Bantan povezal z delom mladinske organizacije. Ko je bil ta korak storjen, pa je Bantan prepuštil delo z mano oz. mojo vlogo v mladinski organizaciji Stanetu Potrču-Iztoku. Z Bantanom sva poslej predvsem le še razpravljala o temeljnih vprašanjih dialektičnega in historičnega materializma in pa o osnovnih postavkah NOB. V teh pogovorih se je pokazal Bantan kot razmeroma zelo razgledan (tedaj je bil star 17 let) in po svo-

jem mišljenju zelo logičen. Ves čas okupacije in v prvi dobi po osvoboditvi nisem srečal mladega človeka, ki bi bil tako razgledan v marksizmu in ki bi marksizem tako zelo razumel, kot je bil to Bantan.

Iz avtobiografije Marjana Bantana in iz dela Milice Ostrovske »kljub vsemu odpor« je jasno razvidno, da se je z razmahom NOB na mariborskem območju jeseni 1943 silno povečala tudi organizacijska aktivnost tega mladega skojevca. Postal je član Okrožnega komiteja KPS, kajti decembra 1943 so ga sprejeli v Partijo. Povezoval je mariborsko in okoliško mladino v odpor proti okupatorju, delal je noč in dan, saj je popolnoma prešel v ilegalo. Postal je sekretar Okrožnega komiteja SKOJ za mariborsko okrožje.

Toda marca 1944 je Marjan Bantan-Stojan zbolel in Mica Rokova ga je v Rogozi sprejela na zdravljenje. Prišla sta dr. Cundrič in dr. Bedjanič, ki sta ugotovila paratifikus. Tri tedne je Mica Rokova bedela nad njeno streho še Vito in Zvonka, kajti bil je v življenjski nevarnosti. Potem so ga skupaj z Zvonko premestili v stanovanje lekarnarja Straucha na Tržaški cesti.

Konec marca sem dobil od OK KPS naročilo, naj za oba

na jareninskem območju pri skrbim varni zatočišči pri kmetih, tako da bi si zdravstveno opomogla. Res sem oskrbel za Zvonko novo domovanje pri Šumenjakovih sredi Jarenine, za Stojana pa pri kmetu Šabedru na Gačniku. Tam so ga lepo negovali in Šabedrova je skrbela zanj kot za svojega sina. Jaz sem iz Jarenine pogosto hodil k njemu na Gačnik. Ker je bil Stojan zelo slab, sem mu na pisalnem stroju pisal poročila in tudi njegovo avtobiografijo.

Ko si je telesno opomogel, je že maja zopet hodil po terenu in pridobival domačije za OF. Nosil je klobuk, kajti zaradi paratifikusa je izgubil svoje lepe lase. Junija 1944 je šel že na Pohorje, kjer je bila konferenca okrožnih aktivistov. Z Ivanom Šabedrom sta dosti hodila po terenu in pridobivala domačine za OF. Stojan pa je se-

veda bil že toliko močan, da je tudi sam posegal s svojim organizacijskim delom daleč naokoli. Pripravljal se je, da bo prve dni avgusta zopet šel na konferenco na Pohorje. Zavedal se je, da ga kot člana OK KPS in sekretarja OK SKOJ po smrti Ilje, Joca, Jakca in Jake, članov okrožnega in mestnega komiteja KPS Maribor čakajo še večje in odgovornejše naloge.

Tako je silno optimistično razpoložen v mesečni noči z 2. na 3. avgust 1944 šel skupaj z Ivanom Šabedrom na svojo zadnjo aktivistično pot. Iz zasede so zažvižgale krogle. Ivan Šabeder se je težko ranjen rešil in z Maribora sem mu pripeljal dr. Cundriča, da mu je odstranil 18 kroglinih drobcev. Junjski Stojan pa je padel smrtno zadet.

Vojko Lovše-Rak

kemična industrija

p. o.
61262 dol pri ljubljani

telefon: n. c. (061) 647-020
prodaja: (061) 312-115, 315-525,
647-036
telex: 31-580 YU jubidol
tekoči račun: 50102-601-20220 SDK
Ljubljana
železniška postaja: Ljubljana Moste

Prevelika radovednost

Kanonada

Ko smo pomladi leta 1944 obkolili sovražnikovo postojanko Grosuplje, je bila prva četa drugega bataljona 12. udarne brigade na položaju in v okolici gradu-razvalin Boštanj, oddaljenih kakšna dva in pol kilometra od bodoče žice in sovražnikovih utrd. Bil sem četni kurir pod poveljstvom komandirja Janeza. Bil je teden pred veliko nočjo. Sovražnik, ki je bil močno zabarikadiran ni delal ta teden nobenih izpadov, pa tudi mi v postojanki ga nismo napadali. Videti je bilo, da smo mi pričakovali njegov napad, on pa je pričakoval naš. Tako smo bili eni in drugi pripravljeni bolj na obrambo kot na napad. Le sovražnikov topič, ki so ga imeli v Grosuplju, se je redno oglašal ter nam vsak dan poslal po par granat. Padale so okrog gradu, tu in tam pa tudi na sam grad. Komandir Janez in komisar Joca sta se ob tej kanonadi vedno na moč zabavala, smejala in norčevala. Pravila sta, da je to »najmodernejši« top, kar jih sovražnik premore, da je brez udarne ige in zato vsakokrat kadar želijo ustreliti, udarijo s kladivom po zapiracu in tako granatice odletava-vo zdaj sem zdaj tja. Ta velika, odgovorna in častna naloga (udarjanje s kladivom po topiču) je bila zaupana domačim izdajalcem-belogardistom, ki jih takrat v Grosuplju ni manjkalo. Tako se je vsak dan na ta račun zabavala in smejala cela četa. Za eksplozije granat, ki so eksplodirale na gradu se borci še zmenili niso. Nekega dopoldneva se je neposredno po kanonadi oglasil v četi bataljonski obveščevalec Stane. Komandirju Janezu je zaupal, da mu ostali komandirji čet v bataljonu zavidajo vsakodnevno zabavo s kanonado. V nadaljnjem pogovoru je obveščevalec Stane potožil, da mu postaja dolgočasno, ker nima pravega dela in poprosil komandirja čete Janeza, naj mu da spremstvo, da bi šel malo pogledat proti Grosupljem.

Komandir se je rahlo nasmehnil in dejal: »jaz ti že dam spremstvo, toda ali ni malce nevarno kar sredi belega dne?« »Nevarnost sploh ne pride v poštev« mu je odgovoril obveščevalec. »Saj se sploh ne upajo iz svojega brloga.« »Vzemi kurirja Vilija, on je mlad in brihten« je dejal Janez. Obveščevalec me je pogledal od glave do pete, nekaj časa strmel vame kot da me ocenjuje videla sva se privikrat, nato pa me je vprašal: bi šel, se ne bojiš?« »Seveda grem, zelo rad«, sem mu odgovoril. »Pa če bo pokalo?«, je smehljaje vprašal komandir. »Bova pa bežala«, sem mu junaško odgovoril. Vsi, ki smo bili zbrani smo se veselo smejali, obveščevalec in komandir pa sta nepremično gledala vame. Očitno sta nekaj o meni razmišljala. No, nič čudnega, saj sem bil v II. bataljonu najmanjši in najmlajši, imel sem nekaj nad 16 let. Nekaj časa smo se še pogovarjali in zbijali šale, nato pa sva z obveščevalcem odšla. Spustila sva se v vas, v Mlačevo in ob železniški progi proti vasi Gatina.

Rekvizicija

Ko sva se vračala, mi je dejal, da imajo verjetno pri neki hiši čisto blizu Grosuplje-ga nekaj blaga, ki bi se ga splačalo likvidirati in da bova šla naslednji dan pogledat. Nato sva hodila molče in brezbrizno zatopljena vsak v svoje misli. Tedaj pa sva zagledala dve ženski, kako po neki stranski stezici hitita naravnost proti sovražnikovi postojanki. Zaustavila sva se in opazovala. Takšni potniki so bili za partizane večkrat zelo nevarni, saj so sovražniku nosili razna poročila o naših enotah in položajih, skratka, bili so izdajalci. »Prestreči jih morava«, je dejal obveščevalec in že sva se pomikala proti bližnjemu grmovju, kjer jim bova prestregla pot. Ko sva jih tako iz grmovja opazovala, sva ugotovila, da ena od njih nosi pol nahrbtnik, druga pa polno torbo. Kaj le nosita, sva glasno razmišljala. »Tristo hudičev«, je vzklil Stane. »Potico, šunko in vino nesejo belčkom v Grosuplje, veliko-nočni prazniki se bližajo, to bo plen«, je zelo veselo polglasno vzklil. Ko sta se ženski nama približali, sva naglo stopila prednje in jih ostro vprašala, kam gresta in kaj nosita. Ženski sta okameneli, nekaj časa sta naju molče opazovali, nato pa začeli nekaj jecljati, da imata doma bolnike in da gresta v Grosuplje po zdravnika. S seboj pa da nosita malo malice in nekaj malega za gospoda zdravnika. »Ta pravljica je že precej stara, jo že poznamo«, je dejal obveščevalec. Nato jih je spraševal, od kod sta, koga imajo v Grosuplju, kje so možje in sinovi itd. Ko sta ženski le uvideli, da njuna prevara ne bo uspela, sta priznali, da nosita malo pirhov svojemu možu oz. sinu, ki sta v Grosuplju pri beli gardi. Stane jima je ukazal, naj odložita vse, kar nosita. »Jezus Marija, ali naju bosta ustrelili?« je vsa trepetajoča dejala ena od žensk. »Vas ne, pač pa vašega moža in vse druge belčke, ko jih bomo v Grosuplju napadli«, je nekoliko nagajivo, a resno odgovoril Stane. Nato jima je dejal, naj vzameta pot pod noge in hitro

naravnost domov in da če se na takšni poti še kdaj srečamo, se bomo drugače pogovarjali. Brez besed in obotavljanja sta se obrnili in odhiteli proti domu.

Načrt

Ko sva na hitro pregledala plen, sva ugotovila, da bo kar dober priboljšek za celo četo, saj je bilo precej prekajenega mesa, klobas, potice in vina. Nekaj časa sva sedela, se pogovarjala in ugotovila, da bo v naslednjih dneh verjetno še več takšnih žensk, ki bodo želele svojim možem in sinovom, ki so v Grosuplju pri beli gardi, za praznike pripraviti kaj boljšega. Sklenila sva, da jih bova vsak dan čakala v zasedi in priboljške, namenjene izdajalcem, razdelila našim borcem. »Samo, kako bi prišla še do cigaret«, je dejal Stane. Nekaj časa sva razmišljala, nato pa sem mu predlagal, da tiste ženske, ki bodo imele majhne nahrbtnike ali torbe pustiva v Grosuplje in jih počakava, ko se bodo vračale in pogledava, če imajo kaj cigaret. Živo me je pogledal in dejal, da je to dobra zamisel. »Odločeno. Greva v četo, jutri pa v zasedo«, je veselo vzklil obveščevalec. Krenila sva v četo, kjer naju je čakalo postano in mrzlo kosilo, kajti akcija z ženskami se je precej zavlekla. Borci čete so se najinega plena pošteno razveselili, saj ga je nekdo pravično razdelil med vse borce. Ko smo se tako zabavali, je komisar Joca dejal: »Če bi sedaj beli vedeli, da jemo njihov priboljšek, bi nam gotovo s kakšno granato voščili dober tek.« Z obveščevalcem sva se dogovorila, da o načrtu, ki sva ga napravila o nadaljnji akciji, ne bova nikomur nič povedala. Naslednjega dne je bil Stane že navsezgodaj pri nas in že od daleč kričal komandirju: »Janez, daj mi tamalega, da greva v patrolo.«

»Ali ti zopet klobase dišijo«, mu je smeje odgovoril komandir. Ko sva odhajala, je komandir za nama zaklical, da naj preskrbiva še kaj cigaret in naj ne strahiva preveč ubogih žensk. Šla sva proti Grosuplju in si poiskala primeren prostor.

Akcija

Zasedo sva postavila v grmovju. Nisva dolgo čakala in že sva zagledala dve ženski, ki jo mahata proti nama. Ker so bili cigareti zelo dragoceni in iskani, sva sklenila, da jih pustiva mimo in poizkusiva srečo in čakava na vrnitev, če bo kaj cigaret. Ni bilo treba več dolgo čakati, ko je prišla še ena ženska in nato še dve. Te sva zaustavila, pobirala prtljago in jih napotila nazaj. Postalo je vse mirno in dolgočasno. Le tu in tam so ljudje delali na polju. Čakala sva in čakala, a žensk s cigaretami od nikoder. Postala sva lačna, a na kosilo ne smeja, saj se lahko ženske prav takrat vrnejo in ostaneva brez cigaret. Zato sva pojedla nekaj dobrin iz nahrbtnika, ki je bil namenjen belogardistom. No, saj sta se nama lepo pečena koš in požirek vina tudi prilegla, tovariši pa nama ne bodo zamerili, če jim zato prineseva cigarete. Dan se je že nagibal h kraju, s Stanetom pa sva že vsa nervozna obupavala in robantila, da je bilo celodnevno čakanje zaman, ko sva nenadoma zagledala, da se v daljavi nekaj premika. Vračata se, sva vzklilnila oba hkrati. »Bo kaj ali ne bo«, sva glasno razmišljala in se v strahu veselila. Še nekaj trenutkov, še nekaj korakov in vse bo jasno. Ženski sta stopali hitro in se strahoma ozirali zdaj na levo, zdaj na desno. Očitno jih je bilo strah, kajti vedeli sta, da so tu blizu naši položaji. Vedeli pa sta tudi to, da ne bi smeli v sovražnikovo postojanko. Načrt, ki sva ga napravila prejšnji dan in celodnevno čakanje sta se dobro obnesla.

Rezultat je bil 400 cigaret Drava, kar za tiste čase ni bilo malo. Veselja med borci posebno zaradi cigaret ni treba posebej opisovati. Komandir čete Janez pa je naju nekoliko pokaral, češ, da je bil v skrbeh, ker naju ves dan ni bilo nazaj, pomislil je že, da so morda nama postavili zasedo in naju ujeli in da je ravno hotel poslati patrolo za nama, kajti bila sva tako blizu postojanke, da so naju belogardisti brez dvoma lahko opazili. Tudi tretji dan sva izvedla takšno akcijo in imela približno iste rezultate. Zapolnjena hrana je ostala vsa v četi, le cigarete pa so šle tudi v drugo in tretjo četo in štab bataljona.

Zaseda

Četrty dan obveščevalca Staneta dolgo ni bilo, tako da sem bil po zajtrku na politični uri, ki jo je sklical komisar čete Joca. Med uro sem sedel na velikem kamnu poleg nišandije težke brede, odkoder sem imel lep razgled vse do Grosuplja. Bil je lep sončen spomladanski dan. Ljudje so se iz vasi Malo Mlačevo, ki je bila na sosednjem hribčku, podajali na prva spomladanska poljska dela. Pod nami, med gradom in vasio, se je tiho blesketal potoček, ob katerem je stal majhen mlin, katerega edino kolo se je leno in neenakomerno hitro vrte-

lo. Od časa do časa se je okrog njega sprehodil mlinar. Progi, ki sta vodili iz Grosuplja proti Novemu mestu in Kočevju, sta bili mrtvi – porušeni, po njih že dolgo ni peljal noben vlak. Tudi ceste, ki so vodile proti sovražnikovi postojanki, so bile skoraj prazne, le tu in tam si lahko opazil kako živo bitje. Le narava: polja, travniki in drevje so oznanjali in privabljali veselo pomlad. Prav tedaj se je v Grosuplju oglasil top.

»Sedaj pa nas bo še ta hudič motil«, je zagodrnjal komisar in že je granata treščila v prazne zapuščene hleve, kakih 80 metrov pod nami. »Odlično merijo«, se je pošalil nišandija težke brede. Sledilo je še par granat in kanonade je bilo konec. Medtem ko je komisar še vedno govoril, je prispel obveščevalec in me poklical, da greva v akcijo. Dejaj je, da je že pozno in da morava pohiteti. Kot prejšnje dni, sva se tudi tokrat usedla za grmovje in čakala, toda čakala sva zaman. Postajala sva nestrpna in slabe volje, niti govoriti se nama ni več ljubilo. Staneta je minilo potrpljenje in odločil je, da greva poiskat tisto hišo, kjer naj bi imeli več blaga, za kar je izvedel pred par dnevi. Ker sva se v prejšnjih dneh na tem terenu že precej razvadila sva jo nekoliko jezna mahnila kar po cesti naravnost priti Grosuplju, kjer je bila tista hiša. Ko sva se že močno približevala postojanki, sva opazila sovražnikove stražarje, ki so stali ob cestnih prehodih in bunkerjih. »To so tisti, ki sva jim pirhe pojedla«, se je nasmejal Stane. Postala sva bolj previdna ter se med hišami in drevjem približevala hiši, ki sva jo iskala in končno do nje tudi prišla. Bila je oddaljena od sovražnika kakih 600 metrov. Stane mi je dejal, naj bom na straži in naj dobro pazim na vse strani, on pa bo hitro pogledal, kaj je na stvari. Čez čas se je jezen in slabe volje vrnil in dejal, da ni prav nič našel. Medtem ko sva križarila po polju, travnikih in cestah, tik pred nosom sovražnika, so nama belogardisti postavili zasedo. Ko sva se nič hudega sluteč približala polovici hribčka na približno 30 m od hlevov, se je iz nasprotnega hribčka na naju vsula toča krogel. Zapikavale so se vse naokrog, toda naju ni nobena zadela. Kot blisk sva se obrnila in stekla nazaj v dolino za hleve. Bila sva na varnem. Ogledovala sva se, če sva cela; le jermen od puške, ki sem jo nosil v rokah, sem imel prestreljen. Ozrla sva se v smer, od koder so se slišali strelji, kajti nenkrat je postalo vse tiho. Tedaj sva opazila, kako pet belogardistov na vso moč teče po hribu navzdol proti mlinu oz. hlevom, za katerimi sva si poiskala kritje. »Zdaj bodo naši vžgali«, je dejal Stane. Prva dva belogardista sta bila že pri mlinu, ki je bil oddaljen od naju 70 metrov, v gradu, kjer je bila četa na položaju pa je bilo vse tiho. Belčki so se verjetno že veselili, kako bodo naju za hlevi, kamor sva se umaknila, živa ulovila. Ker sta se belogardista nama naglo bližala, sem se ravno pripravljala na strel, ko mi je Stane hotel vzeti puško, da bi streljal on.

Kot nalašč namreč ravno ta dan Stane ni imel s seboj drugega orožja kot pištolo.

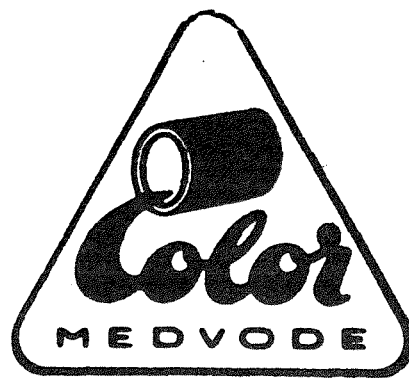
Medtem ko sva se prepirala, kdo bo streljal, je Stane proti gradu glasno zakričal: »Janez, udari vendar, kaj čakaš«.

»Pa menda ja niso kam odšli«, je še dodal, ko je nad nama v gradu strašansko zaropotalo; prva se je oglasila težka breza, nato pa še drugo orožje. Belogardisti so popadali na tla in si iskali kritja. Prva dva, ki sta bila že čisto blizu naju, sta nekako srečno eden za drugim zbežala nazaj in poskakala naravnost v potok, eden od ostalih treh, ki so tudi tekli proti nama, je nekam čudno obležal na vogalu mlina, druga dva pa sta si poiskala kritje za samim mlinom. Poskakovala sva od vselja in žal tudi streljati pozabila na njih, čeravno sva imela izredno lepo priložnost. Toda kaj hočeš, ko pa jih je bilo tako lepo gledati kako bežijo! Njihov umik so z močnim ognjem dokaj uspešno ščitili ostali belogardisti, ki so ostali na hribčku in imeli dominanten položaj. Medtem ko je četa užigala po umikajočemu se sovražniku, sva se s Stanetom ob kolovozni poti za grmovjem umikala do gradu, v tem času pa so se umaknili že tudi belogardisti in spopad je bil končan. Stane, dva borca iz čete in jaz smo takoj nato odšli k mlinu v upanju, da je tam kaj ostalo, vendar nismo našli drugega kot en žepni koledarček, v katerem je pisalo ime in priimek in datum vstopa v belo gardo dotedanjega gospodarja, pri vogalu mlina pa sledove krvi. »No ja, zadet je bil«, je nejevoljno dejal Stane ter predlagal, da se vrnemo v grad. S Stanetom sva bila zaradi trikratnega neuspeha tega dne slabe volje, bila pa sva tudi utrujena in pošteno lačna, zato sva povprašala, če je za naju kaj kosila, kajti četa je imela kosilo že pred spopadom. Čeravno je bila jed že popolnoma mrzla, je nama dobro teknila.

Še ena kanonada

Tek pa je nama pokvaril komandir čete Janez, ki se je nama približal ter naju začel obdelovati, češ, da to kar sva midva počejala, ni noben pogum, niti nujna akcija, pač pa navadna, a vendar prenevarna radovedost, ki bi jo prav lahko plačala z življenjem. »Da so bili belogardisti samo malo pametnejši, bi vaju lahko živa ujeli«, je resno, a tovariško končal komandir. »Veš, Janez, če bi vsaka krogla zadela, se tudi noben belogardist danes ne bi vrnil v postojanko«, je napol za šalo opravičil najino radovednost Stane. Komandir čete je vzel kos papirja in začel pisati poročilo štabu bataljona. Prav tedaj pa je v Grosuplju počil topič in kmalu se je v zidu gradu razpočila granata. »Ta je za dober tek«, se je zasmel Stane. Tako smo imeli ta dan kar dve kanonadi. Komandir je medtem že napisal poročilo, ki sem ga moral takoj odnesti v štab bataljona.

Vili Dolžan

INDUSTRIJA SINTETIČNIH
SMOL,
BARV
IN LAKOV

TOZD SMOLE
MEDVODE

61215 pošta Medvode telex 31110 telefon 71002
tekoči račun pri SDK – Ljubljana Šiška št. 50104-601-26677
predstavništva:
11000 Beograd, Kraljeviča Marka br. 2 telex 11467 tel. 620950
41000 Zagreb, Varšavska 2 telex 21229 tel. 419039
71000 Sarajevo, Dobrovoljačka ul. 50 a. ZVIJEZDA B tel. 24140
51000 Reka, Splitska 2/II telex 24366 tel. 25940
91000 Skopje, ul. 256 b.b. tel. 36-635

Gledališki umetniki, udeleženci NOB

Bogdana Stritar

Ob 75-letnici rojstva

Čeprav je Bogdana Stritarjeva, rojena 1. septembra 1911 v Solkanu v učiteljski družini, šla po stopinjah svojega očeta in postala učiteljica, ji je usoda namenila drugačen poklic. Med prvo svetovno vojno so Stritarjevi morali bežati, nekaj časa so živeli v Brucku ob Litvi. Ob nastanku Jugoslavije se je družina preselila v Ptuj, kjer je Bogdana obiskovala ljudsko in meščansko šolo. Iz Ptuja jo je pot vodila v Ljubljano, kjer je končala učiteljsko. Kot učiteljica je službovala sprva pri Svetem Duhu na Stari gori, od tam je odšla za učiteljico na Črni vrh pri Polhovem Gradcu. Tu je dočakala drugo svetovno vojno.

Že v dijaških letih je kot pevka nastopala na radiu in se posvečala koncertni dejavnosti; sama, ali v tercetu s svojimi sestrami Nado, Zdenko in Zoro. Kot učiteljica je bila članica pevskega zbora Emil Adamič in njegova solistka. Pevsko se je izobraževala in izpopolnjevala na ljubljanskem konservatoriju in na Pedagoški akademiji pri profesorjih Wistinghausnovi, Darianu, Bettetu in Leskovicu. V letih 1941 do 1943 je bila angažirana v ljubljanski Operi.

Poleti 1943 je Glavni štab slovenske osvobodilne vojske opozoril kulturne delavce, naj odidejo v partizane. Položaj je bil tak, da niso bili potrebni samo borci, temveč tudi kulturni delavci v brigadah in na osvobojenem ozemlju.

Bogdana Stritarjeva je kot partizanka nastopala na naštetih mitingih. S svojim temperamentnim nastopom in čustvenim zagonom je navduševala borce in prebivalstvo na osvobojenem ozemlju. Na prvem kongresu kulturnih delavcev na osvobojenem ozemlju je v Semiču 4-6. januarja 1943 v družbi s se-

stro Nado pela solistične skladbe slovenskih partizanskih skladateljev. Poleti 1944 je sodelovala pri glasbenih oddajah Radia Osvobodilne fronte v Črnomlju. Znano Šturmovo skladbo Hej, brigade! po besedilu Mateja Borra je prva pela Bogdana Stritar in to nekaj dni pred italijansko kapitulacijo blizu Starih Zag po Rogom.

Po ustanovitvi Slovenskega narodnega gledališča v Črnomlju je kot dramska igralka nastopala v prvih premierah (bila je Hana v Cankarjevem Kralju na Betajnovi). Pozneje je bila nekaj časa vodja igralske skupine Devetega korpusa.

Po vojni je postala članica ljubljanske Opere, kjer je pela vse pomembnejše altovske in mezzosopranske vloge domačega in tujega repertoarja. Upokojila se je leta 1964. Na koncertih, zlasti v ljubljansko Filharmonijo doma in na tujem je tudi nastopala na Holandskem, Češkem, v Avstriji, Nemčiji, Franciji, Italiji, Bolgariji in v mnogih mestih po Jugoslaviji. Največji uspeh je dosegla kot Jele v Kozinovem »Ekvinokciju na gostovanju v Rusiji. Po gostovanju v Italiji (Firence) je kritika zapisala: »Pevka ima zlato sposobnost skladnega petja in igranja«. Ob gostovanju s Hivro v »Soročinskem sejmju« je kritika zapisala: »Dovršeno je odigrala in odpela Hivro v »Soročinskem sejmju«.

Dolga je vrsta njenih velikih in prodornih vlog, naj omenimo le nekaj najznačilnejših: Ljudmila, Kata (Prodana nevesta), Olga Filipjevna (Jevgenij Onjegin), Carmen, Knjezna in Krčmarica (Boris Godunov), Berta (Seviljski brivec), Azucena (Trubadur), Lel, (Sneguročka), Suzuki, (Madame Butterfly), Jele (Ekvinokcij), Amneris (Aida), Ježibaba, (Rusalka), Dojilja (Zlati petelin), Adal-

gira (Norma), Grofica, (Andree Chénier), Dóma (Ero z onega sveta), Pikova dama (Pikova dama), Clarice (Tri oranže), Mati (Cavalleria rusticana), Teta (Tajni zakon), Teta (Veronika Deseniška), Snaha (Majka Jugovičev)...

Njen glas je moč slišati na mnogih gramofonskih ploščah. S sestro Nado na eni pojete partizanske pesmi. Za svoje umetniško delo in za delo v narodnoosvobodilni

Bogdana Stritar kot Carmen

borbi je prejela več priznanj in odličij. V gledališkem leksikonu najdemo oznako njene pevke udejstvovanja: »V svojem obsežnem repertoarju je s svojim velikim in širokim glasom podala vrsto opernih likov od komičnih do tragičnih figur.«

K tej oznaki lahko dodamo še to, da je kot partizanska pevka z veliko ljubeznijo in z nenavadnim temperamentom in zagonom oživljala izvrine skladbe partizanskih skladateljev in navduševala občinstvo na partizanskih mitingih, za vedno pa se je zapisala tudi v zgodovino partizanskega gledališča.

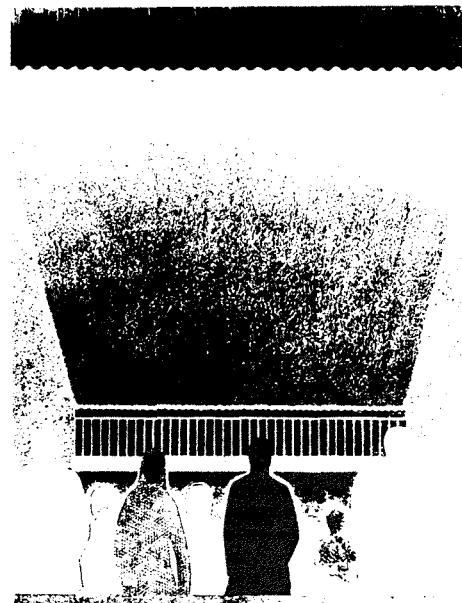
Dušan Mevlja

Figurativna likovna govorica

V Lamutovem likovnem salonu v Kostanjevici na Krki bo še do tretjega septembra na ogled razstava grafik naše akademске slikarke Tince Stegovce.

Umetnica je od leta 1954 pa do danes pripravila več kot petdeset samostojnih in skupinskih razstav, ki so bile postavljene v Jugoslaviji in v tujini. Za svoje bogato in plodno delo pa je Tince Stegovce prejela dvanajst domačih in tujih nagrad.

Kakšno je delo Tince Stegovce, ki je sicer rojena na Planini pri Črnomlju, je opisal Janez Mesesnel, ki je v spremni besedi ob razstavi zapisal: »...umetniška generacija, kateri pripada akademska slikarka Tince Stegovce, je pri nas brez izjeme, začenjala in tudi pozneje pretežno razvijala figurativno likovno govorico in zasnove. Ne kot znamenje nekega likovno-ideološkega opredeljevanja, temveč predvsem kot preverjeno sredstvo komunikacije – od vizije samega umetnika do mostov posredovanja generacijam gledalcev, ki so bili vzgojeni v podobnem percepcijskem kodu. V teh in takih okvirjih so lažje posredovali tudi svoja mnoga nova spoznanja, doživetja in izpovedi, saj je množica likovnih rokopisov in stilizacij tudi v figurativnem ustvarjalnem področju tolikšna, da omogoča avtonomna

sporočila neštetih likovnih individualitet. Razstava Tince Stegovce je na ogled vsak dan, razen ponedeljka, od 13. do 18. ure.

Neizpolnjena pričakovanja kot tema

Branko Šomen se je v svojem – reklo bi se: letošnjem – romanu (Koncert za samoto v izdaji Založbe Borec) spopadel s tematiko, ki je glede na njegove dosedanje in prevladujoče tematske sklope pravzaprav nenavadna. V svoji prozi in scenaristiki se je namreč doslej ukvarjal pretežno z mladimi ljudmi zgodnjega povojnega časa, torej pretežno z lastnimi življenjskimi skušnjami, ki polnijo posodo, iz katere se napaja njegova izpovedna, pripovedna in sporočilna sila. Tokrat se osredotoča k doživljajskim vzolom starega moža, zroč v njegov svet skozi optiko zdajšnjosti in tega časa, kakršen je v nas in vseokrog nas tu in zdaj.

Hkrati pa stari Danijel kot romaneskni lik, v čigar doživljajski brezna nas presaja pisateljevo pripovedno prizadevanje, ni in noče biti nekakšen ozki izsek sedanje življenjske freske. Nasprotno. V njem in v njegovem bivanjskem zaledju, stkanem iz spominov, stisk in mnogoterih nerazvztopljenih problemov, se zrcali ves njegov in naš življenjski pa s tem tudi zgodovinski čas, razprostrt prek desetletij od predvojnih prek vojnih in povojnih obdobj. Danijel, Prekmurec, ki so ga valovi življenja in zgodovinskih premen neusmiljeno butali ob skale mnogih preizkušenj in mu takorekoč dosledno onemogočali, da bi se bil izživel in uresničil svoja življenjska hotenja, tako da je zdaj, na stara leta pred nami kot jalov, onemogel brodolomec, je glede na vse to po svoji fiziognomiji – v svoji starčevski in domala smešni pozi – navzven sicer drugačen od preostalih Šomnovih literarnih likov, v svojem bistvu pa vendarle samo eden izmed njih: eden izmed »otrok« revolucije, ki je imel to srečo (ali to nesrečo?), da je preživel, kajti mnoge njegovih vrstnikov so časi preizkušenj tako ali drugače pokončali.

Danijel je na vsej črti neuspešen človek. Nič velikega in dokončnega se mu ni posrečilo v življenju. Kot mlad fant je na samem začetku vojne zastavil svoja revolucionarno-uporniška hotenja v ilegalnem aktivizmu, a so ga madžarski okupatorji že na samem startu prijeli in stlačili v svoje zapore. Kasneje so ga spustili, kar ga je zaznamovalo s sumničanjem v vrstah borcev revolucije in tega madeža nikoli ni scela spral s svoje vesti in zavesti. Dobršen del vojne je preživel kot ilegalni tiskar v eni izmed »podmornic«, a tudi iz teh opravil ni skoval kapitala, ki bi mu bil pomagal k povojnemu ekstenzivnemu in moralnemu vzponu. Dvom v njegovo priпадnost je ostal v veljavi tudi v

letih, ki so sledila in izničevala njegov človeški potencial. Vse življenje se je sicer pripravljaj na lastno rehabilitacijo z izpisom knjige pod naslovom S tiškarsko barvo skozi revolucijo, vendar je tudi ta volja poniknila v pesku njegovih jalovih desetletij.

mentov sestavljene stavke, ki, žal, pogostokrat zavzenijo umetelno, v nekem smislu prisiljeno in nenaravno. Tkanju opisov, primerjav, protagonistovih miselnih in čustvenih vzgibov in vsega drugega, kar še sodi v teksturo, se predaja brez vnaprejšnjega načrta in

Na stara leta je Danijel le še neobgleni zapečkar v potrošniško-malomeščanskem domu svojega sina magistra, v nekakšnem izpraznjenem, votlem moralnem prostoru, kjer iz dneva v dan, podaljšujoč se v neskončnost, poteka njegov »koncert za samoto«, skomponiran iz spominov, medlih sanj, neuresničljivih hrepenenj, želja, da bi vsemu temu ubežal, in hkratne nemoči, da bi naredil en sam kolikor toliko trden človeški korak.

Tak je Šomnov Danijel, v mnogočem prototip tega, kar je po desetletjih nastalo iz nedanjih mladeničev, »otrok« revolucije.

Zapis njegovega doživljanja spleta v eno pletivo več raznobarnih niti. Protagonistova sedanja početja, njegovo nenehno otepanje s sinovim nasiljem, njegovo razmišljanje o tem, kako naj bi razvozljaj svoj bivanjski klobčič, vse to se ne prenehoma prepleta s spominskimi drobci, ki se na ta način skozi tristo gosto ubesedenih strani postopoma in v več plasteh oblikujejo v mozaik nekega življenja in neke dobe in neke družbe.

Šomen piše dolge asociativno-metaforične, iz mnogih pripovednih in meditativnih ele-

kajkrat premalo premišljeno ali disciplinirano. Te avtorske lastnosti branje tu in tam otežujejo, saj je mestoma po nepotrebnem nabreklo in preveč gostobesedno.

Ne glede na to pa ostaja Danijelov človeški lik v svoji v bistvu tragični pozi pred našimi notranjimi očmi dovolj razviden in natančno izrisan.

Roman sestavljajo štirje razdelki, ki jih avtor poimenuje »knjige«: prva – Zlati delišes, druga – Božje rože, tretja – Obdobje prilagajanja in četrta – Obljubljena dežela. Vsako teh »knjig« je pisatelj skomponiral iz kratkih poglavij, vsako poglavje skuša zveneti kot neke vrste glasbena fraza ali motiv – in celota kot simfonija iz štirih stavkov.

Koncert za samoto se konča z Danijelovim onemoglim krikom. Tudi v trenutku, ko naj bi se mu bilo posrečilo izpeljati načrt lastne moralne in bivanjske odrešitve, se znajde pred zidom neprebojnih možnosti in lastne nemoči.

V tem trenutku se pravzaprav dokončno zavemo njegove tragičnosti. Prav zavoljo nje je Šomen tudi napisal ta svoj najnovejši roman – meditacijo.

Viktor Konjar

Ob dvojni številki revije Borec

Mogoče je ugotoviti, da ta številka Borca ustreza uredniški zasnovi, ki jo je Bogdan Osolnik na pogovoru družbenopolitičnih delavcev, zgodovinarjev in publicistov (19. januarja letos; dokaj natančen stenografski zapis tega srečanja je objavljen v sklepnem delu pričujoče številke), opredelil takole: »Borec naj bo revija za zgodovino narodnoosvobodilnega boja in ohranjanje revolucionarnega izročila.

Namenjen naj ne bo samo borce, ampak vsem, ki jih zanima ta problematika – šolam, kulturnim ustanovam, mladini, širšemu občinstvu... Tematikko naj obravnava na poseben način, predvsem z objavljanjem pričevanj udeležencev osvobodilnega boja. Ti naj bi pomagali odkrivati duha tistega časa, njegove vrednote, pa tudi moralnopolitične dileme... Objavljala naj bi tudi prispevke za delo bodočega zgodovinarja... prikaze literarnih in zgodovinskih del... polemike o vprašanjih NOB...»

Prav vsi prispevki, ki jih prinaša poletna 6. – 7. številka, skušajo vsak na svoj način slediti tem usmeritvam. Vsebinsko zelo tehtno je osrednje pričevanje Jožeta Šemeta: Opis revolucionarnih dogajanj v okrožju Stična v prvem obdobju narodnoosvobodilnega gibanja. Na tridesetih revijalnih straneh zaživi podoba tistega

dela dolenskega življa in ozemlja, ki se je zapisal v zgodovino NOB kot zgovoren primer, kaj so pomenili za razvoj naše revolucije ustvarjalni okrožni odbori OF. Ti so povezali organizirana (in spontana) osvobodilna prizadevanja tudi v regiji, ki jo poznamo kot eno izmed matičnih partizanskih pokrajin na Slovenskem.

Magister Božidar Jezernik objavlja zanimiv sociološko-etnološki spis Hlapec Jože in njegova pravica. To delo je nastalo na podlagi dnevnika, ki ga je pisal od 1943 do 1945 rabški interniranec in poznejši hlapec v Križevcih Jože Tajčman, doma iz Čuril pri Metliki.

Zgodovinar dr. Tone Ferenc objavlja (po prevodu iz italijanščine) jedrnat komentar Naredbo št. 7, ki jo je izdalo Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet dne 25. junija 1942 (katere izvirnik se je izgubil). Italijanski dokument je nastal sredi roške ofenzive, ko je bil sovražnik zaplenil precejšen del arhiva vodstva slovenske NOV.

V literarni del številke se uvrščajo pesmi Cirila Berglesa (žal brez kake uvodne študije ali predstavitve pesnika). Vsebinsko te pesmi je domačijsko hrepenenje selivcev po ZDA. Objavljen je tudi kratek, a tehten esej o Kajuhu izpod peresa Toneta Partliča (prebran na podelitvi letošnjih Kajuhovih nagrad). Temeljito, čeprav zelo subjektivno naravna-

no oceno Prišlekov Lojzeta Kovačiča je prispevala stalna recenzentka Borca Nada Gaborovič.

Za mnoge, predvsem za najbolj stanovitne bralce, bosta zanimivi razpravi Romansirane in umetnost ter Med zgodovino in poezijo, avtorjev mag. Aleša Erjavca in dr. Jožeta Pogacnika. S tema razpravama revija nadaljuje problemsko okroglo mizo, ki jo je malo pred svojo prerano in nepričakovano smrtjo sprožil Milan Guček. V prejšnjih številkah sta na to temo razpravljala pisatelj Vladimir Kavčič in dr. Franc Zdravce, v prihodnjih številkah pa se bo zvrstilo, kakor v imenu uredništva napoveduje Franček Bohanec, še nekaj uglednih avtorjev (dr. Taras Kermauner, Bojan Štih, dr. France Bernik, mag. Janez Strehovec in dr. Matjaž Kmecl). Skoraj ni dvomiti – o čemer nas prispevka v obravnavani številki tehtno prepričujeta – da bo celotni ta opus relevantno odgovoril na Gučkovo vprašanje: Romansirana zgodovina – da ali ne? Vsekar bo pomenil dragoceno metodološko napotilo piscem tako v teoretičnem kot v praktičnem pogledu; odpravil bo marsikatero neznanko v njihovem samospoševanju, kako pisati, da bodo zgodovinski prispevki, spomini in literarni odzivi na temo NOB bolj in bolj medijsko izčiščeni in prepričljivi.

Z. K.

Poletni kotichek za poezijo

Tokrat objavljamo verz, ki nam jih je poslal Rudolf Dobovišek, borec in pesnik, kot se predstavi sam, podpisuje pa se kot Kučejev Ruč. Svojo pesem je posvetil padlim soborcem v slovenskem bataljonu I. krajiške proletarske udarne brigade. Bili smo borci

*Mi borci Prve krajiške brigade
smo se na sremški fronti bojevali.
Polnili prsi so nam upi mladi,
zato podali smo se v ogenj bitk.*

*Korakali smo v snegu prek močvirij,
utrjeni smo taval po Sremu,
umirali smo za svobodo našo
in blato goltalo je naša trupla.*

*Po Sremu zdaj razsut so grobovi,
v njih pokopana so življenja mlada.
Čeprav odšli so z njimi naši upi,
zaman mladosti nismo darovali.*

*Iz naših ran je vzklikla nova doba
in naša kri rodila je življenje.
Pozabljeno vse naše je trpljenje.
Rodovi novi naj žive v svobodi.*

Kučejev Ruč

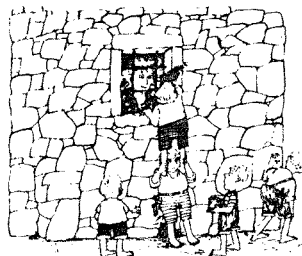
Revija Kurirček, september, letnik 27

Prav en teden pred začetkom novega šolskega leta je prišel iz tiskarne tudi novi Kurirček. Novi tudi zato, ker se je pod natisnjene Viteze, Mlaje, Leteče preproge, Hruške in buške in druge objavljene pesmi in pod Super frače, Izgubljene Ovčice, Male pustolovščine, Zlate reke in podobno naslovljene zgodbe in seveda pod ostale sestavke, slikanice in rubrike podpisal novi urednik Boris A. Novak, ki je tako tudi v tej vlogi prestal svoj ognjeni krst.

Kako ga je prestal, vprašate. Na prvi pogled: imenitno. Na naslovnico mu je Alenka Vogelnik narisala deklinski obrazek s pegicami na nosku in okoli oči, s klobučkom na glavi, na katerem preberemo, da imamo opraviti s Kurirčkom, ter zvezdicami, ki so nalepljene na nebo.

In znotraj teh pisanih platnic? Bilo je sedemsto razbojnikov, pove prvi verz v Pavčkovih pesmicih, vzeti iz njegove nove knjige Pravih (in nepravih) pesmi, ki izide letos v zbirki Liščki pri založbi Borec. Takoj nato popisuje Tone Partljič, kako je hotel poleg sonca (kar je nekoč že popisal) prijeti še luno. In dalje: Pavle Zidar popisuje Mesečino, Boris A. Novak Luno (pri čemer se svojim bralcem hkrati tudi predstavi), Kristina Brenkova opisuje

pesnika Kajuha, ki ga je poznala še v času, preden je oblekel partizansko uniformo, prebrati pa nam je še verze Miroslava Košute, zgodbe izpod peres pisateljev in pisateljic, kot so Branka Jurca, Feri Lainšček, Karolina Kolmanič, Ifigenija Zagoričnik, Franjo Frančič, Franček Rudolf, pa Miha Avanzo, Janez Kajzer, Berta Golob, Miha Mate – tja do kri-

žank in izida nagradnega natečaja na temo Popotovanje z domišljijo.

Razgibano, živahno... tako da ga je, tega Kurirčka, veselje prijeti v roko in se sprehoditi prek njegovih strani, ki so seveda bogato porisane, saj sodelujejo najboljši slovenski ilustratorji.

»Igrajte se z nami!« vabi svoje mlade bralce novi urednik. In dodaja v svojem uvodnem uredniškem pismu: »Bodite kurirji časa, ki prihaja!«

V. K.

Zakuriti znamo ogenj

Večina ljudi zna zakuriti ogenj, manj pa jih ve, kako pravilno postavimo ogenj, kako pečemo ali kuhamo na ognjišču, kako skrbimo za okolico, kjer smo postavili ogenj...

Verjetno ni tabornika, ki ne bi znal zakuriti ognja v naravi. To je spretnost, ki si jo pridobimo z vajo. Še več vaje potrebujemo, če se lotimo kurjenja ognja v dežju, v snegu ali v vetrovnem vremenu.

Stari taborniki pravijo, da je sramota, če ogenj, ki ga sam postaviš, ne zagori, ko se mučiš z vžgalico, da bi se vnelo netivo. Zato na tabornih ognjih pri tabornikih skrbno postavijo ogenj (piramido, pagodo, narobe piramido...), da se ne bi osramotili.

Kako postavimo ogenj? Preden zakurimo, nabere mo kurjavo: netivo, dračje in drva, kot prikazuje skica. Za netivo običajno uporabimo iglice iglavcev, suho travo ali listje, suh mah, lubje in podobno. S papirjem, cunjami ali umetnimi snovmi in s podobnimi netivi tabornik ne kuri ognja. Morda le v izjemnih primerih (v snegu, dežju, vetru). Hitro se vname npr. suho brezovo lubje, drva, ki jih je nanesla voda in so se posušila ob bregu in smo jih potem le narezali z nožem, smrekove suhe veje tik ob spodnjem delu debla in podobno. Dračje so drugi del ognja, gledano od znotraj navzven. To so predvsem tanjše veje iglavcev, nacepljene treske iz polen mehkih lesov. Drva pa so debelejšje veje, razcepjena odvisna od vrste oziroma tipa ognja ali ognjišča, namena kurjenja, mesta in časa, ko se lotimo kurjenja ognja. Ko pa ogenj dobro zagori in že dobiva prvo žerjavico, dodajamo kot kurivo drva, suhe storže, suho debelejšje lubje, kasneje rogovile, drevesne korenine po možnosti trdih lesov, saj tako kurivo dlje časa gori, daje več žerjavice in toplote.

Tabornik zakuri z eno vžgalico, izjemoma z dvema. Če pa potrebuje več vžgalic, mu gotovo manjka vaje ali pa je naredil napako pri sestavljanju ognja. Začetnikom priporočamo, da pri prižiganju ognja uporabijo star taborniški trik, ki še velja za taborniški – v roko vzamemo šop tankih suhih smrekovih vejic in ga kar v zraku prižgemo. Ko se šop razgori, ga le porinemo v spodnji del ognja, kjer smo prej naredili luknjo za prižiganje. Tako bo ogenj zanesljivo zagorel. Ko se

tako pripravljen ogenj v spodnjem delu razgori, začnemo takoj prilagati manjše vejice, torej dračje, da dobi ogenj več moči in plameni hitreje zajamejo drva. Ko postavljamo ogenj, pazimo, da dračja in kasneje drva preveč ne stlačimo, sicer ogenj ne bo imel zraka in ne bo gorel. Zato tudi drva kasneje nalagamo križno, nikakor pa ne kot v skladovnici! Odprtina, kjer prižgemo ogenj, mora biti v smeri, iz katere piha veter.

Pri kurjenju ognjev ne pozabimo na drevesno smolo. Z njo namažemo dračje, ki se potem hitreje vname. Smolo uporabimo včasih tudi za baklje. Velja pa opozoriti, da odstranjevanje smole z dreves »ni dovoljeno«, smolo uporabimo le v sili.

Morda bo zanimivo vedeti še nekaj o lesu. Različne vrste lesa dajejo različno svetlobo, različno vročino in kurilno vrednost. Mehki lesovi so npr. dobri za netivo za dračje, tak les hitro zagori, daje pa manj toplote kot trdi les. Ta se teže vname, daje pa več vročine in dobro žerjavico za peko krompirja, kostanja ali peko na žaru. Grčav les smrekovih vej npr. rad poka in ogorki letijo naokrog, kar je nevarno zaradi požara. Močnejšo svetlobo nam bo dalo sveže brinje, pa tudi sveže smrekove veje. Stari taborniki vedo, da skoraj brez dima gori ogenj iz polen, ki smo jih nabrali ob rečni strugi; polena morajo biti seveda posušena. Dim dajejo vlažna goriva.

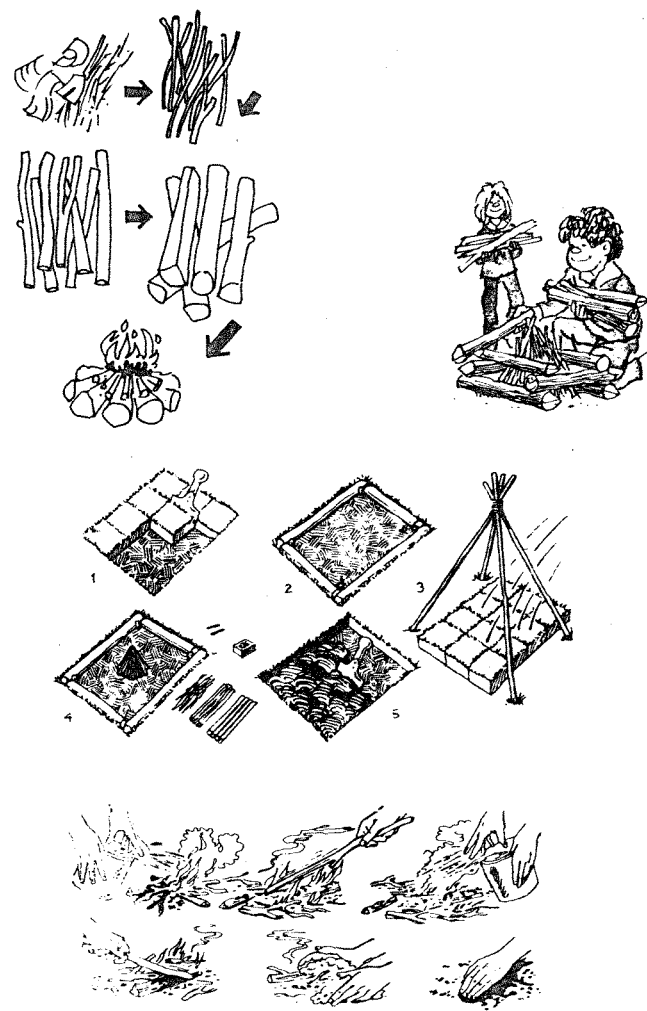
To je le delček o ognju, toda dovolj za mlade ljubitelje narave, ki bodo v taborniških vrstah spoznali še druge skrivnosti.

Varstvo pred požari

Tabornik je kot ljubitelj narave tudi njen prvi varuh. Če že kurimo ogenj, prej zavarujemo prostor, kjer mislimo zakuriti. Če kurimo na travi, najprej z lopatico odstranimo travnato rušo kot prikazuje skica. Ko nehamo kuriti, rušo vrnemo na prejšnje mesto v enakem vrstnem redu kot smo jo izkopali. Vrnjeno rušo po možnosti polijmo z vodo, da bodo korenine prej oživele. V vsakem primeru pa kurišče zavarujemo s kamni, prostor okrog ognja pa očistimo vsaj v premeru dveh metrov; očistimo vse predme-

te, ki lahko zagorijo. Ob ognju imamo vedno pripravljeno posodo s peskom, vedro vode, poleg tega pa še posebno metlo za gašenje požarov. To je v praksi sicer težje izvedljivo, zato se tabornik bolje potruži, ko čisti prostor okrog ognjišča. Taborniški ogenj ni kres! Za

oprema v njem pa skoraj istočasno. Ustvari se namreč tako huda vročina, da stvari zgorijo, če ne morejo zgoriti. Temu pomaga še veter, ki običajno prenese iskro ali plamen do šotora. Slednji je sicer zaščiteno, vendar proti dežju, ne pa proti gorenju.

peko ali le za ogrevanje zadošča manjši ogenj z nizkim plamenom. Tako je manj možnosti, da pride do požara.

V gozdu si izberemo čimvečjo jaso za kurjenje, saj zadošča za nekatere vrste lesa le nekaj iskrice, pa se vname gozd. Take primere poznajo pri nas ob obali, ko praktično vsak dan kje zagori, ko nepredvidni turisti kurijo ognje, pa veter razpiha bodisi žerjavico bodisi prenese previsok plamen v okolico, ki je izredno suha, ker je deževje redko. In požar je tu. Gasiti običajno ne moremo več in le še rešujemo življenje, saj se ogenj na suhem območju, kjer rastejo npr. borovci, smreke in rastlinstvo, ki ima večjo količino eteričnih olj, izredno hitro širi. To dobro vedo tudi gasilci in skrbijo, da se ogenj ne bi razširil.

Noben ogenj ne sme goreti brez nadzorstva. Paziti moramo tudi nase in na svojo opremo. Le manjša iskra zadošča, da se lahko vnamejo lasje in obleka. Če smo postavili šotor iz šotork in celo šotor, mora biti ogenj proč od šotora, sicer bomo zasilo bivališče zažgali. Kako nevarno je ogenj, vemo iz konkretnih primerov. Šotor npr. za štiri osebe zgori v slabi minuti,

Ko nehamo kuriti ognja, ga pogasimo. Polijemo ga z vodo in zasujemo z zemljo. Nekaj časa še počakamo, da izgine dim, šele potem lahko zapustimo mesto, kjer smo se igrali s postavljanjem in kurjenjem ognja. Običajno ogenj polijemo dvakrat. S prvim polivanjem pogasimo namreč le vidnejše goreče dele polen. Potem razgrebemo ugaske in jih še enkrat polijemo skupaj z okolico. Če nimamo pri roki zemlje ali je ni dovolj, uporabimo kamene in skale. Namečimo jih na mesto, kjer smo kurili ogenj. Tako bo manj možnosti, da morebitni veter razplamti ogorke.

Vsaka stvar ima običajno prijetno in neprijetno stran. Kurjenje ognjev je na prvi pogled zanimiva igrca, ki pritegne vsakega, saj se vsi radi pogrejemo ob ognju. Ogenj je simbol življenja, ki so ga častili že v davnini. Tudi danes poznamo vrsto šeg in navad v zvezi z ognjem. Vseeno pa je varnost pred požarom pomembnejša od sicer prijetne romantike ob ognju. Če smo le malce pazljivi, se nam ni treba bati požarov. Zato torej, veliko veselja pri učenju nove spretnosti!

Tone Simončič

Novice iz ZSMS

Kaj delajo brigadirji

V Kuljajih (v metliški občini) dela letošnja tretja izmena v kateri so poleg mladih Ljubljancev in Mariborčanov še pridne roke sovjetskih, češkoslovaških in vzhodnonemških brigadirjev, nekaj Ozeļčanov (iz Hrvaške) ter skupina brigadirjev – veteranov iz Maribora. Kopljejo kanale za vodovod.

V Brkinih so brigadirji prek dveh izmen domala dokončali gradnjo akumulacijskega jezera, v popoldanskem času pa so zavzeto pomagali tudi pri obnovitvenih delih na Premskem gradu. Našim fantom in dekletom so se pridružili tudi madžarski brigadirji.

Na Bizeljskem gradijo brigadirji MDA Trebče vodovod. Med udeleženci akcije so tudi mladi Bratislavčani.

Dela tečejo tudi na Rogli, kjer brigadirji urejajo smučarske terene. Mladim Koprčanom, Slovenjebistričanom ter Krčanom delajo družbo mladinci iz gruzinskega Tbilisija.

Na Gorickem delajo mladinci iz Doboja, Dimitrovgrada in Belega Manastira – kot gostje iz drugih republik, ter Zasavčani in Ljubljance. Rekonstruirati so sklenili cesto med Andrejci in Radkovci.

V okviru MDA Istra gradijo brigadirji vodovod Gračišče – Popetre, meliorirajo Dragonjo ter pomagajo pri delih v izolskem domu mišično obolenih. Brigadirji pa si v prostem času niso dali miru: pomagali so pri različnih delih vaščanom v Hrvatinih in Vanganelu.

Pomembno delo so opravili brigadirji druge izmene tudi na Kozjanskem, žal pa se je začelo v tretji izmeni nekoliko zapletati z udeležbo. Brigada iz bosansko-hercegovskega Šipova je nareč svoj napovedan prihod na akcijo preklcala.

V Slovenskih goricah je akcijo v tretji izmeni prav tako »motilo« nekoliko zmanjšano število brigadirjev, vsaj dotlej, dokler se mladim Beograjčanom ter brigadirjem iz Radoviša ni pridružila še brigada otrok naših izseljencev iz Avstralije. Beograjsko brigado sestavljajo mladi člani jugoslovanskega športnega društva Partizan. V Suhi krajini so brigadirji kopali jarek za vodovod in telefonsko napeljavno, čistili gozdne površine ter se ubadali z melioracijskimi deli na območjih novomeške, gro-supeljske in trebanjske občine.

Mladinski festival '86

Republiška konferenca ZSMS je razposlala obvestila o sklicu »tradicionalne letne politične šole«, ki se bo letos imenovala Mladinski festival '86. Natančneje povedano, festival bo nadomestil dosedanje politično šolo.

Udeleženci bodo zbrani od petka, 19., do nedelje, 21. septembra, in sicer v Novi Gorici, kjer bo v tistih dneh cela vrsta srečanj, razprav, kulturnih prireditev in podobnega, kar sodi k imidžu organizacije, ki želi izpričati svojo »frontnost«. Predstavniki različnih gibanj (mirovniškega, ekološkega in drugih), ki se povezujejo v Zvezo socialistične mladine ter uredništva različnih mladinskih glasilov bodo postavili stojnice, zaljubljeni v video bodo prikazali svoje programe, nastopali bodo rockovski ansambli, zvrstilo se bo nekaj filmskih predstav in nekaj pogovorov z avtorji, vmes pa bodo posvetovanja okrogle mize in plenarne seje na teme kot so: aktualni, jugoslovanski, politično ekonomski trenutek, civilna družba in država, sprememba univerze in njena vloga v spreminjajoči se družbi, slovenska mladina v raziskavi o slovenskem javnem mnenju in podobno.

Mladina danes

Mladinski fotografski natečaj Alpe-Jadran

Deželni mladinski sekretariat pri koroški vladi je dal pobudo za razpis fotografskega natečaja na temo Mladina danes. Udeležence bodo razporedili v starostne skupine mlajših od dvajset let in starejših od dvajset let. Natečaja se lahko udeležijo vsi, ki jih razpisana tematika kakorkoli zanima. Vsak udeleženec naj pošlje do pet slik – na celovski naslov Deželnega mladinskega sekretariata (Völkermarkter, Ring 29, 9021 Celovec) in sicer do 30. septembra.

Motivi na fotografijah so lahko poljubni. Mladi na delovnih mestih, v prostem času, pri reševanju mladinskih problemov in podobno.

Priprave fotografije bo ocenjevala žirija, sestavljena iz članov iz sekcije fotografov pri koroški trgovski zbornici ter iz predstavnikov deželnega mladinskega sekretariata pri uradu koroške deželne vlade. Izbrana dela bodo razstajena in razstavljena v okviru potujočih razstav na območju regij Alpe-Jadran.

Ogrlica prvošolskih biserov

Rojstni dan

Danes ima moj ata rojstni dan. Vsi smo mu čestitali. Mama je spekla torto.

Neža Ceglar

Pes Polak

Pes Polak je bil ovčar. Zelo rad je imel otroke. Pazil je na Josipa Broza in ga učil hoditi. Tudi jaz bi imel takega psa.

Dejan Pinter

Ura

Doma imamo uro. Rada se ustavi. Ko se ustavi, je vse tiho. Tudi v šoli imamo uro. Na njej se učimo spoznavati, koliko je ura.

Andrej Toman

Po gobe

Bila sem pri teti v Zagradu. Vreme je bilo lepo, zato smo šli v gozd. Nabirali smo gobe. Ati je našel pet gob, teta dve, jaz pa eno. Potem smo šli domov.

Katja Pur

Račka

Nekoč sem videla račko, kako je lovila ribe. Glavo je potisnila v vodo. Prvič in drugič se ji ni posrečilo, tretjič pa je le ujela ribo.

Nika Grabar

(vsi tile mojstri so iz celjske osnovne šole Frana Roša)

Dopisi in poročila prihajajo z vseh vetrov...

Iz Črnomlja

napoveduje veliko srečanje borcev domoljubnih enot, aktivistov, mladine, občanov in prijateljev Bele krajine Lojze Šonc-Tomi.

Pred tedni so se na skupni seji sestali predstavniki občinskega odbora ZZB Metlika in Črnomlja, predstavniki DPO občin Metlika in Črnomelj, ter predstavniki enot in ustanov, ki imajo domicil v teh dveh občinah.

Dogovorili so se o poteku srečanja, ki bo v Črnomlju v nedeljo, 7. septembra, in sicer v Jurjevanski dragi (pri železniški postaji). Zadržalo se bo ob 10. uri dopoldne. Med drugim bo nastopil tudi partizanski pevski zbor, ki ima svoj domicil v občini Črnomelj.

Tako se nadaljuje izročilo, ki krepi tovariške odnose med ljudmi gostoljubne Bele krajine in borci, ki so v najtežjih časih našli toplo zatočišče in prijazno besedo.

Iz Pirana

o »zapostavljanju vojaških in vojnih invalidov« piše Žarko Žbogar.

Pred tremi leti je bila prvič uvedena prometna zapora za mesta Piran v času turistične sezone. Glede na to, prej ni bilo nobenih tovrstnih izkušenj in ker se je o vsem na hitro za zaprtimi vrati odločalo. Zbor občanov, ki je bil v tej zvezi takrat sklican, je bila po mojem navadna farsa, je bilo pričakovati, da se bodo pojavile razne težave. Logično bi potem bilo, da bi se pristojni po enoletni (enosezonski) izkušnji o tem pogovorili in pomanjkljivosti odpravili. Namesto tega se iz leta v leto pojavljajo še večje težave in napake.

Promet ni popolnoma zaprt, v mestu se ne sme parkirati več kot eno uro. So pa tudi izjeme za katere na predlog Društva paraplegikov izdajajo posebna dovoljenja. Tu pa je še cela vrsta upravičenih, še več pa neupravičenih izjem in verjetno tudi privilegijev pri izdajanju dovoljenj (nalepk, za vstop in neomejeno parkiranje v mestu).

Vojaški in vojni invalidi so popolnoma odrijeni od soodločanja pri izdajanju dovoljenj. Po neuradnih podatkih je za dovoljenje zaprosilo 9 (devet) VVI, dobil pa ga do danes, ko to pišem, ni nihče. Tudi posredovanje predsednika ZZB občine Piran je do sedaj ostalo brez učinka. Zastopnike združenja VVI pa so na občini pošiljali od vrat do vrat, dokler se niso utrudili in odšli prazen rok.

Pri izdajanju dovoljenj se že vsa tri leta dogajajo napake, zato ne bi bilo odveč, če bi vse družbenopolitične organizacije ustanovile nek odbor ali komisijo, nekako po vzoru sveta potrošnikov, ki naj bi imeli dostop do seznamov ljudi, ki dobivajo tozadevno dovoljenje. Upam, da se ne bo kdo izgovarjal, da bi bil vpogled v tak seznam izdaja državne skrivnosti. Zanimivo pa bi bilo tudi vedeti, kdo in zakaj je vojaške vojne invalide črtal iz seznamov.

Ponosen na šolo v partizanskem kraju začelna J. Novak svoje poročilo

iz Vrhpolja.

Na Vrhpolju pri Moravčah v občini Domžale imajo od leta 1960 štirirazredno podružnično osnovno šolo, ki je sestra matične šole JU-

RIJ VEGA iz Moravč. Zadnja leta obiskuje šolo od 40 do 42 učencev iz devetih vasi Krajevne skupnosti VRHPOLJE-ZALOG. Pouk poteka v dveh učilnicah; v prvi so učenci prvega in drugega razreda, v drugi pa učenci tretjega in četrtega razreda. Treba je omeniti, da so šolo pred leti prenovili in to z denarjem iz krajevnega in občinskega samoprispevka. V šoli imajo poleg učilnic še knjižnico, kuhinjo in prostor za telovadbo ter večje sestanke. Tudi na centralno ogrevanje niso pozabili, zato so krajanje zelo ponosni na svojo, čeprav »samo« podružnično šolo v srednje razviti krajevni skupnosti.

Naj omenimo, da sta učitelja Albin PENIČ in njegova kolegica Francka POŽAR ob koncu šolskega leta 1985/86 organizirala skupno z učenci »piknik« na domačiji predsednika krajevne konference SZDL Janeza ROŽICA v Spodnjem Tustanju.

Učenci so se skupno z učiteljskimi veselili v naravi ob dobro pripravljeni in okusni jedi in pijači, manjkalo pa tudi ni lepega petja in plesa. Tako se bodo učenci še dolgo spominja-

li lepega in pristranskega konca šolskega leta, posebno pa tisti, katere čaka šolanje v Moravčah.

O petem srečanju primorskih kurirjev, ki so se zbrali

na Mašunu,

se je razpisal Karel Makuc.

V zadnjih štirih letih so odkrili 9 plošč, podelili 443 jubilejnih znakov, natisnili in razprodali 26.000 značk, glavno delo pa je bilo usmerjeno v pisanje in zbiranje zgodovinskega gradiva.

To in še veliko več je bilo slišati na letošnjem petem vsakoletnem srečanju partizanskih kurirjev Južne Primorske na Mašunu, ki se je letos razširil še na mandatno volilno skupščino.

Pred štirimi leti, kot je poročal predsednik Franc Rejec, so ugotavljali, da je v Sloveniji najmanj označenih nekdanjih dogodkov iz NOB. Skupno je delovalo na Primorskem 34 kurirskih postaj, v katerih se je zvrstilo okrog 600 borcev. Kar 93 – kot so zbrani podatki – jih je padlo pri opravljanju svojih zaupnih nalog. Na območju Južne Primorske pa je po 40 letih le še 96 živečih kurirjev.

Ob takih ugotovitvah so sprejeli zahteven načrt dela, da bi dohitevli zamujen čas. In veliko je bilo storjenega. Kar na devetih krajih so odkrili vlitte bronaste spominske plošče in sicer v Mrzli Rupi nad Idrjo, na Mašunu, Štjaku, Gorenji Trebuši, Pregarjih, Šmihelu, na Vojškem, v Komnu in na Predmeji. In povsod so kurirji uspeli zajeti širino kraja z sodelovanjem krajevnih faktorjev, zlasti mladine in borcev, tako da se je odkritje teh plošč razširilo v splošne krajevne prireditve.

Z zbiranjem in pisanjem spominskega gradiva, ki nikakor ni prekinjeno niti po izidu obsežne republiške monografije, pa imajo predvideno še posebno izdajo za njihovo območje, ki naj bi bila čimbolj poljudna, namenjena predvsem mladini in šolam.

Ob vsej tej dejavnosti pa so spoznavali, pridobivali posameznike, ustanove, organizacije, šole in skupnosti, ki so bili in še vedno so s kurirji pripravljeni sodelovati in pomagati s kurirji ohranjanju in razvijanju revolucionarne tradicije. Tem in še živečim kurirjem so podelili skupno 443 jubilejnih zlatih znakov kurirja.

Za vsa ta dela pa je bilo poleg dobre volje in zagnanosti posameznikov potrebno tudi veliko sredstev. V ta namen so kurirji organizirali razne akcije, med drugim tudi prodajo nič manj kot 26.000 značk kurirja.

Poleg osrednjega poročila so na skupščini spregovorili tudi predstavniki krajevnih organizacij, mladine, knežške šole, nekdanji poznavalci razmer in tudi komisar takratnih bolniških zvez okrog Snežnika, ki je dejal, da so kurirji opravljali izredno težko in zaupno vlogo v tistem času.

Po štirih letih uspešnega dela so se zahvalili dosedanjemu odboru, ga razrešili in izvolili novo vodstvo. Prikazan je bil tudi zanimiv kratak film o kurirski dejavnosti. Tovariško srečanje pa je izpopolnil znani humorist Pavle Herpst. Gostoljubje pokrovitelja GG Postojna v njihovem počitniškem domu na Mašunu je tako pomenilo kurirjem izredno doživetje.

Zapis Jožeta Mravljeta o spomeniku na Mrovcovem griču prihaja

iz Žirovskega vrha.

Kmalu bo minilo že eno leto, kar smo odkrili spomenik na vrhu Žirovskega vrha, na Mrovcovem griču. Spomenik je lansko leto 23. oktobra odkrila ZB NOV Žiri. Nedaleč od tod, v Broni, kot se po domače imenuje ta kraj, je bila marca 1943 ustanovljena žirovska četa gorenjskega 3. bataljona. Spomenik je vreden ogleda, pa tudi preveč od rok ni. Iz Gorenje vasi v Poljanski dolini je do obeležja le 7 km po dobro vzdrževani makadamski cesti približno 900 m nadmorske višine. Od tod je še dobre tristo metrov do lovske kočice na Javorcu, ki je odprta vsako soboto in nedeljo, obiskovalcem pa se nudi lep razgled na Žiri in Poljansko dolino. Za lep izlet kot nalašč, torej.

Iz Maribora

je Ivan Štifter popisal »izlet po poteh spominov«.

Odbor krajevne organizacije zveze borcev v krajevni skupnosti Jožica Flander v Mariboru je tudi letos organiziral enodnevni izlet z namenom, da si ogledamo spominska obeležja NOB na območju slovenske Koroške. Tokrat so se izleta udeležili tudi nekdanji krajanje, krajevne skupnosti, ki je izlet organizirala.

Med vožnjo je predsednik Miro Zorc kot aktivni udeleženec podal temeljito razlago poslednjega boja za končno osvoboditev na Poljani.

Ob prihodu v Slovenj Gradec smo si ogledali koroški pokrajinski muzej revolucije, potem pa smo se odpeljali na Poljane, kjer smo k spomeniku položili venec. Ogledali smo si eno od Pavčkovih bolnišnic, v kateri je kot trideseti na seznamu vpisan tudi udeleženec našega izleta Ivan Gumzelj-Volt, ki se je v njej zdravil kot bорец Šerčerjeve brigade. Povedal je, da je bila skrb za ranjence v takratnih razmerah izredno dobra. Udeleženec izleta je bil tudi Feliks Rutar-Srečko, ki je bil vse do osvoboditve zobozdravnik Pavčkovih bolnišnic. Ta nam je povedal, da se je v teh bolnišnicah zdravilo prek tristo borcev, umrlo pa jih je samo 12, kar priča o veliki učinkovitosti takratne partizanske sanitacije. Bolnica »Trška gora-Sladki« se imenuje po Francu Stalekarju, ki še sedaj živi v okolici Maribora in je bolnico oskrboval z medom. Seveda nam je največ povedal slovenjgriški kustos Marjan Kos, ki nam je spremljal na poti na Pohorju.

Skupno kosilo in tovariško srečanje smo imeli v Santanelu, od koder smo se s prijetnimi vtisi odpeljali domov, čeprav z ugotovitvijo, da nam pešajo moči in da nas je iz leta v leto manj.

Jošt Rolc, naš redni dopisnik

iz Radovljice,

nam opisuje dom na Vodiški planini.

Z obiskom gostov v Partizanskem domu Vodiška planina na Jelovici, ki ga upravlja upravni odbor pri občinskem odboru ZZB NOV Radovljica, junija in julija niso bili povsem zadovoljni. Vzrok za manjši obisk kot pred leti, ko je bilo težko dobiti prostor, je očitno v nepopolnih informacijah članov ZZB NOV in drugih ljubiteljev mirnega gozdnega okolja o prijetnem domu, okusni in izdatni hrani ter o ljubeznivem osebjem, ki ga letos vodi upravnik Davorin Šest iz Radovljice. Marsikdo bi se zagotovo odločil za počitek na Vodiški planini, če bi bolj natančno vedel, kakšne so ceste in siceršnje zveze z dolino. Še posebej, ker so cene dnevne oskrbe precej nižje kot v drugih turističnih krajih. Vsem tistim, ki so vajeni hotelskega udobja, lahko povemo, da imajo na voljo telefon, barvni televizor in navsezadnje tudi izredne možnosti za počitek in rekreacijo v neokrnjeni naravi. Posebno velja poudariti možnosti ogledov spomenikov NOB, ki jih je na Jelovici izredno veliko, na popriških bojeh med NOB. V avgustu so vse zmogljivosti doma spet polno zasedene. Razen rednih gostov, predvsem članov ZZB NOV s svojci, ki imajo popust, so tudi drugi gostje; pot pa zanese v ta prijetni kraj tudi številne naključne in namerne izletnike, med njimi veliko tujcev. Dom zelo radi obiščejo Nizozemci in Angleži, ki ne morejo prehoviti lepote kraja in solidno postrežbo.

Z Raven na Koroškem,

kjer so se ob letošnjem praznovanju občinskega praznika vsi družbenopolitični organi spomnili življenjske obletnice Petra Tomazina-Skale, enega dolgotrajnih neumornih aktivistov, se je oglasil Gregor Banjali-Jurij.

V letih hudega predvojnega pomanjkanja je stopil Peter Tomazin v uk in se izučil za kovača. Ni koval le železa ampak tudi svojo osebnost revolucije, človeka, ki je od blizu spoznaval krivice in vedel, kje mora skupaj z drugimi naprednimi somišljeniki iskati poti pravice. Mladenič, mnogi so v takšni dobi še neopredeljeni do sveta, je stopil v partizanske vrste, še pred tem pa deloval v OF.

Čeprav je bil v začetku leta 1943 na naboru potrjen za nemško vojsko, je že februarja nosil partizansko puško v Koroški četi. Spreten in dobro seznanjen z domačim dogajanjem v Mežici je v dobru meri zaslužen za izreden uspeh prvega Koroškega bataljona (3. aprila 1943), ki je, komaj ustanovljen, prišel do novega orožja in druge vojaške opreme.

Tovariš Skala je odsihmal deloval med partizani v akcijah na tej in oni strani meje vse do poletja, ko je bil težko ranjen. Kakor hitro pa si je opomogel, že je postal organizator pokretnih in drugih bolnišnic za ranjene borce na Koroškem, kar je počel vse do končane vojne.

Po osvoboditvi je, kot številni domačini, poiskal službo v mežiškem rudniku, kjer je dolga leta opravljal najrazličnejše naloge v proizvodnji in tudi v samoupravnih organih. Hkrati pa je bil vse od nastanka ravske občine njen delovni družbenopolitični aktivist. Med drugim je bil predsednik ZZB NOV, pa pred-

nik komisije za zadeve borcev in vojaških invalidov in predsednik nekaterih drugih komisij ter odborov v okviru skupščine občine Ravne. Nenazadnje je zastopal tudi koroške borce na osmem borčevskem kongresu Jugoslavije in še danes aktivno deluje kot delegat v nekaterih samoupravnih organih.

Peter Tomazin-Skala je vrsto let tudi predsednik področnega odbora koroških partizanov (za koroško območje) in nekaj zaporednih mandatov predsednik krajevne borčevske organizacije Prevalje.

Ne kaže naštevati vseh njegovih funkcij in zadolžitev. Povejmo le še, da je nosilec cele vrste odlikovanj in priznanj, tako za udeležbo v NOV kot tudi za povojno delo. Vsem tem se je zdaj pridružilo še občinsko priznanje, za katerega mu še zlasti iskreno čestitajo njegovi soborci, sodelavci in prijatelji.

O skrbi za ostarele piše Z. B.

iz Trnovelj.

Tako kot drugod borci tudi v Trnovljah obiskujejo matere svojih padlih soborcev. Tokrat so obiskali in obdarili Katarino Špes, ob njenem 90. življenjskem jubileju, mater treh partizanov; Toneta in Ivana, ki sta se iz vojske vrnila, ter najstarejšega Francija, ki je žrtvoval svoje mlado življenje za osvoboditev domovine.

Danes živi Špesova mama z družinama obeh sinov, ki sta se vrnila iz partizanskih enot. Oba aktivno sodelujeta v naši organizaciji, Ivana so celo izvolili za predsednika organizacije ZB NOV Trnovlje.

Takšna je videti devetdesetletna Špesova mama

Iz Kranja

piše o prvem izletu tamkajšnjih diabetikov Mihael Žagar.

Društvo za boj proti sladorni bolezni v Kranju se je odločilo še za en način povezovanja diabetikov, in to z izleti, saj se je pokazalo, da psihofizična sprostitve veliko prispeva k dobremu počutju diabetika.

To so dobro vedeli že načrtovalci programa dela pri društvu in med drugim v letu 1986 predvideli dva izleta in eno srečanje. Sicer so pa diabetiki v večini starejši ljudje in bolj občutljivi, zato je njihovim željam težje ustreči.

Moram pa reči, da je bila naša odločitev tokrat, ko smo se odločili za sončno Primorsko, kar pravilna. V Kopru smo si ogledali kulturne zanimivosti in gospodarski napredek, v Izoli pa dom upokoencev, da bi se ob predstavitvi lažje odločili za dopust v tem domu.

Diabetike pa tare še en problem: »diabetična prehrana«. Tudi to smo uredili, in to v domu VVI Krka zdravilišče Strunjan, kjer so nam pripravili diabetično kosilo. Nudili so nam tudi ugodnost in to popust pri kopanju v zaprtem bazenu. Za morebitne zdravstvene komplikacije bi pa poskrbele medicinske sestre kranjske diabetične ambulante, ki so se udeležile izleta. Nato smo si ogledali še turistično naselje Bernardin in zadovoljni odšli iz sončne Primorske na deževno Gorenjsko.

Za srečno vožnjo in dobro počutje pa je svoj prispevek dal tudi šofer Jelo iz Železnikov.

ELEKTRO LJUBLJANA

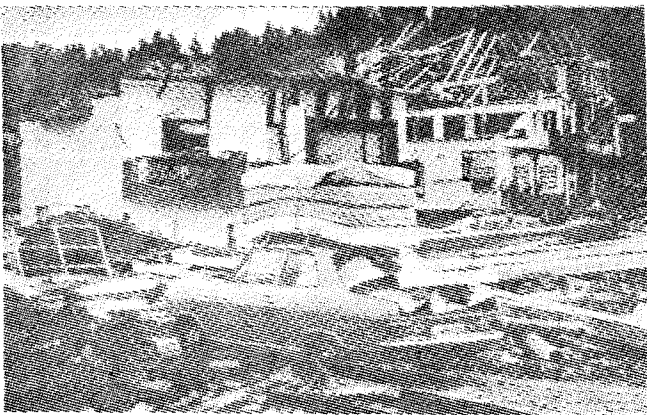
DELOVNA ORGANIZACIJA ZA
DISTRIBUCIJO ELEKTRIČNE
ENERGIJE

Ljubljana, Titova 38, n. sub. o.

TOZD ELEKTRO KOČEVJE, CESTA
NA TRATO 6, n. sub. o.

DISTRIBUCIJA IN VZDRŽEVANJE
ELEKTROENERGETSKIH POSTROJEV

Hrumel je veter

Hudo neurje, ki je v soboto zvečer divjalo prek logaške in vrhniške občine ter v smeri proti Ljubljani, je povzročilo veliko gmotno škodo, predvsem na gospodarskih poslopih, ki jim je odneslo strehe; veter pa je ponekod podrl dele starejših in novjših stanovanjskih hiš. V vrhniški občini je poškodovano preko tristo poslopij in precej avtomobilov, pa tudi traktorjem in drugim kmetijskim strojem, ki so jih imeli lastniki pod kozolci ni prizanesel.

Po novicah iz prizadetih območij so potekala dela pri odstranjevanju posledic neurja dokaj naglo, organizirano in učinkovito. Že v nekaj urah so prekrili razkrita ostrejša na stanovanjskih in drugih poslopih, tako da tudi nedeljski dež ni povzročil dodatne škode.

Republiški štab za civilno zaščito je že nekaj ur po neadejani ujmi sprejel potrebne dodatne ukrepe za ublažitev posledic. Trgovine in delovne organizacije so zagotovile zadostne zaloge gradbenega materiala. V prizadete

kraje so pohitele strokovne ekipe, da so popravile poškodovano električno omrežje in telefonsko napeljavno. Izredno delovne so se obnesle tudi komisije za ocenjevanje škode. Na teren jih je poslala Zavarovalna skupnost.

Kaže da so v vrhniški in logaški občini kar se da naglo in z veliko mero solidarnosti odpravljali posledice neurja.

Žal pa morajo pristojni organi ugotavljati, da so v nekaterih krajih skupnosti zahtevali štabi civilne zaštite. Če bi se bili organizirali pravčasno, bi bila škoda precej manjša. Na Vrhniški poročajo priče, se je celo dogajalo, da so stanovalci družbenih stanovanj prekrizanih rok opazovali posledice ujme, namesto da bi bili pomagali sokranjanom, ki jim je veter odnesel streho s hiš.

Mnogim moramo za njihovo ravnanje ob tej nesreči čestitati, ni pa nam ljubo, da čestitka ne velja za vse.

B. K.

Dve novi karavli

Ob letošnjem prazniku graničarjev je bilo na Kozjaku na jugoslovansko-avstrijski meji na posameznih karavlah več kulturnih prireditev in športnih tekmovanj. Delegacije mariborskih občinskih skupščin so skupaj s predstavniki mesta in DPO obiskale obmejne karavle Sladki vrh, Ceršak, Sentilj, Spičnik in Jožica Flander. Mariborski predstavniki so graničarje obdarili s knjigami in športnimi rekviziti.

Najbolj svečano pa je bilo na novih karavlah Nikola Hečimović in Djuro Djaković, ki so ju odprli in izročili svojemu namenu na dan praznika. Na Duhu na Ostrem vrhu je komandant ljubljanskega armadnega območja generalpodpolkovnik Svetozar Višnjić prerezal trak in odprl karavlo Djuro Djaković. Nov objekt je izročil in upravljanje komandirju karavle z željo, da bi graničarji v njem in okoli njega dobro varovali državno mejo, ga redno vzdrževali in se v njem dobro počutili. Podpredsednik mariborske mestne skupščine Matija Malešič je komandirju karavle izročil spominsko darilo. Zahvalil se je graničarjem za tesno sodelovanje z obmejnimi prebivalstvom in obmejnimi krajevnimi skupnostmi in dejal, da so bili pri tem sodelovanju doseženi pomembni rezultati.

S svečanosti so poslali pozdravno pismo predsedstvu SFRJ, v katerem zagotavljajo, da bodo tudi v prihodnje budno varovali državno mejo, pridobitve NOB in se ravnali po nalogah, ki jih je dal predsednik Tito glede varovanja meje.

Generalpodpolkovnik Svetozar Višnjić je na tovariškem srečanju po otvoritvi karavle poudaril izreden pomen sodelovanja med graničarji in obmejnimi prebivalstvom. Zahvalil se je tudi za dobro in zgledno sodelovanje predstavnikom KS, občin in DPO Maribora. Pri tem je posebej omenil pomoč, ki jo je nudilo mariborsko združeno delo pri gradnji novega objekta, ki bo omogočil še boljše varovanje državne meje. V kulturnem programu so sodelovali orkester JLA, folklorna skupina Arnold Tovornik iz Selnice ob Dravi in pevski zbor Gozdar iz Lovrenca na Pohorju.

Generalmajor v pokoju Jože Berce pa je svečano odprl novo obmejno karavlo Nikola Hečimovića in graničarjem čestital k prazniku. Dejal je, da je naša meja ena najbolj varnih in stabilnih mej v Evropi, čeprav je najbolj frekventna in prek nje zlasti v sezoni prihajajo množice tujih turistov. Pri varovanju meje pa je izrednega pomena sodelovanje z obmejnimi prebivalstvom, ki omogoča dosledno varovanje meje in uresničevanje koncepta SLO in DS v praksi. Spregovoril je tudi o pomembnem deležu, ki so ga po vojni prispevale enote Knoja, ki so v letih 1945 do 1951 učile ali onesposobile okoli 160.000 pripadnikov različnih sovražniških skupin. Po vojni je do leta 1947 padlo tudi okoli 1100 pripadnikov Knoja pri opravljanju odgovornih nalog pri varovanju meje in naše družbene ureditve.

M. K.

Vabila in obvestila

5. IX. 1986

Delovne ljudi in občane, mladino, borce in aktiviste NOB vabimo na odkritje doprskih kipov prvih poveljnikov 1. primorskega partizanskega bataljona Simona Gregorčiča:

- komandant Jožeta Lemuta-Saša
 - namestnika komandanta Mileta Špacapana – Igorja in
 - političnega komisarja Martina Greifa-Rudija.
- Odkritje bo v **petek, 5. septembra 1986 ob 17. uri v Novi Gorici na Kidričevi ulici (nasproti Iskra Delta).**

Slavnostni govornik bo predsednik RO ZZB NOV Slovenije **Božidar Gorjan.**

V svečanem programu nastopajo: Učenci OŠ 1. primorski partizanski bataljon »Simon Gregorčič«, mešani pevski zbor »Lipa«, oba iz Sempasa, Goriška pihalna godba in recitator Stanko Pregelj.

Skupnost borcev bataljona

7. IX. 1986

Skupnost borcev Jeseniško-bohinjskega odreda in Planinsko društvo Srednja vas v Bohinju vabita na tradicionalno tovariško srečanje vse borce, planince in vse ostale, predvsem pa mladino, ki bo na Uskovnici pri planinskem domu Jeseniško-bohinjskega odreda v nedeljo, dne 7. septembra 1986 s kulturnim programom ob 11. uri.

Srečanje bo ob vsakem vremenu. Dostop je možen preko Rudnega polja ali iz Srednje vasi oziroma Stare Fužine.

Obč. odbor ZZB NOV Jesenice

Področni odbor vezistov NOV Nova Gorica vabi vse veziste NOV iz severnoprimske regije na tovariško srečanje in odkritje spominskega obeležja, ki bo v Zaršini, krajevna skupnost Lig (pri Kanalu) v nedeljo, 7. septembra ob 9.30. Prevoz ni zagotovljen. Najboljša je pot prek Kanala in Liga.

Odbor

V nedeljo, 7. septembra 1986, ob 15. uri bodo v Kalu nad Kanalom odkrili spominsko ploščo prvemu zasledanju okrajne Narodnoosvobodilne skupščine za kalsko-kanalsko, ki je bila 2. septembra 1944.

Slavnostni govornik bo predsednik družbenopolitičnega zbora skupščine občine Nova Gorica Cveto Vidmar.

V kulturnem programu bodo sodelovali solarji s Kanala in Kala ter moški pevski zbor Cementarne Anhovo.

Ob tej priložnosti bo tudi srečanje medvojnih aktivistov OF in borcev NOV s kanalsko-čepovskega območja ter prvih povojnih delavcev okraja Grgar. Oboje s tem vabilom prisrčno vabimo. Posameznih vabil ne bo.

Prav tako vabimo k številni udeležbi na to slovesnost vse krajeane in prebivalce tega območja.

Pripravljalni odbor

ČRNOMELJ – 7. IX. 1986

Letošnje tradicionalno srečanje borcev partizanskih enot, ki imajo domicil v belokranjskih občinah Črnomelj in Metlika, aktivistov NOB, vseh prijateljev Bele krajine in občanov ter mladine obeh občin bo v **nedeljo, 7. septembra 1986, ob 10. uri v Črnomlju**, v Jurjevanski dragi (pod železniško postajo).

V belokranjskih občinah imajo domicil 15. divizija NOVJ, Cankarjeva brigada, 15. brigada BELOKRANJSKA, Partizanski pevski zbor, partizansko šolstvo (oficirske in podoficirske šole), Belokranjski odred, 2. bataljon 1. brigade VDV in aktivisti OF Belokranjskega okrožja.

Prosimo, da se borci domicilnih enot medsebojno obvestite o letošnjem srečanju v Črnomlju. Odhod rednega vlaka iz Ljubljane je ob 7. uri, prihod v Črnomelj pa ob 9.30 uri.

Borci in prijatelji Bele krajine, srečno pot na tovariško srečanje v Črnomlju, kjer vas bomo Belokranjci prisrčno sprejeli!

Občinski skupščini, DPO in občani občin Črnomelj in Metlika

Borke in borci Cankarjeve brigade, udeležimo se srečanja borcev domicilnih enot belokranjskih občin!

Srečanje bo v nedeljo, 7. septembra, ob 10. uri v Črnomlju. Na tem srečanju bomo cankarjevci praznovali obletnico ustanovitve brigade.

Za udeležence srečanja bo potniški vlak v Črnomelj, ki odpre iz Ljubljane ob 7. uri, okrepljen s še enim potniškim vagonom.

Skupnost borcev 5. SNOUB
IVAN CANKAR

Odbor partizanskega vojnega šolstva (oficirske, podoficirske, politične in druge šole) in odbor 15. SNOUB Belokranjske, vabita vse borce in komandni sestav na srečanje borcev, mladine, prijateljev Bele krajine in ostale občane.

Srečanje bo v nedeljo, 7. septembra 1986, ob 10. uri v Črnomlju (Jurjevanska draga).

Udeleženci iz Ljubljane in okolice naj se pripeljejo z rednim vlakom.

Odbor voj. voj. šolstva,
15. SNOUB in DPO Metlika

Obvestilo brigadirjem – veteranom

Brigadirji – veterani s proge Šamac–Sarajevo, 3. jelovsko-kranjske, trikrat udarne brigade, ustanovljene v Kranju septembra in novembra 1947. pripravljajo srečanje ob 40-letnici dela na progi. Da bi bilo na srečanju navzočih kar največ takratnih brigadirjev, prosimo, da sporoče svoje naslove do 10. 9. 1986, na OK SZDL Tržič, Trg svobode 18. Srečanje bo predvidoma konec meseca septembra.

Občinska konferenca
SZDL Tržič

Akcija triglavskih smetarjev

Minuli petek se je v dolino pod Komno vrnila skupina šestdesetih planincev in drugih ljubiteljev gora. Letos že enajstič po vrsti je revija Antena organizirala svojevrsten pohod »triglavskih smetarjev«, katerega udeleženci so dobrobr očistili poti od Mojstrane prek Vrat do Kredarice, kjer je bil cilj prvega pohodnega dne. Prvega dne akcije vreme pohodnikom ni bilo najbolj naklonjeno. Dež in megla, največja sovražnika planincev smetarjem nista mogla do živga. Bolj smo se vzpenjali proti Kredarici, bolj so bile polne vreče smeti in odpadkov. Toda v zadovoljstvo vseh je smeti in ostale navlake ob gorskih poteh vse manj.

Aleksander Lucu, urednik Antene, je eden od pobudnikov te akcije, ki že dobiva nove posnemalec. V Triglavskem domu na Kredarici je bilo dovolj časa za pogovor; zanimala nas je ocena vseh dosedanjih akcij »triglavskih smetarjev«.

»Opazamo, da je po enajstih letih, kolikor akcija traja, smeti in odpadkov vse manj. Planinci in izletniki so končno le začeli dojemati želje in trud nas samih in namen teh akcij, vendar vsega sami ne bi zmogli, če se nam ne bi odzvale številne delovne organizacije, ki so s svojim pokroviteljstvom podprle naša prizadeva-

nja. Zato je prav, da te kolektive omenimo in javno pohvalimo: Fructal iz Ajdovščine, Brest, Slovin, Zmajčkov butik, MIP, Adria-airways, Mercator, Eta, Presad, Dinos, Radenska in Alpetour.

Žal pa se zadnja leta srečujejo z novim pojavom. Med odpadki je vse več praznih pločevink piva. Prav bi bilo, da bi se tudi pivovarji vsaj enkrat udeležili akcije!

Do sedaj se je akcij udeležilo okrog 900 planincev. Če upoštevamo, da je število udeležencev omejeno, je odziv na akcijo popolnoma zadovoljiv. Do zdaj so »triglavski smetarji« nabrali več kot 500 vreč smeti in odpadkov, kar pomeni približno 5 ton!

Razveseljivo je, da dobiva akcija nove posnemalec v planinskih društvih, zato se razmere v naših gorah počasi izboljšujejo, zato so udeleženci teh akcij vedno deležni pohval in pozornosti mnogih planincev in izletnikov in javnosti nasploh!

Megla in rosenje nas tudi drugega dne nista zapustila, ko smo se vzpenjali proti vrhu Triglava. Tudi pri Aljaževem stolpu je bila slika precej drugačna od prejšnjih let, vendar je treba upoštevati, da je bilo v enem samem mesecu že nekaj prireditev in pohodov. Prireditelji in organizatorji so tako tu-

Skupina zagnanih smetarjev (fotografija: Jože Čurin)

di sami pljunili v roke in odstranili vse, kar ne sodi v gore. Po končanem delu pri Aljaževem stolpu se je vsem prilegla torta – darilo Mercatorjevega Zmajčkovega butika.

Kmalu smo zapustili vrh Triglava in se napotili po strmini proti Dolici, navzgor čez Hribarice, mimo Prehodavcev do Sedmerih jezer. Tudi vreme se je izboljšalo in skozi megleno sivino je vendarle pokukalo sonce, ki nas je končno ogrelo. Tudi na tej poti je bilo manj odlagališč odpadkov. Tretji, zadnji dn akcije, so smetarji

Popravek

Znova so se črke in skрати neljubo poigrali z objavo enega izmed prispevkov. Naša koprška sodelavka Angela Prijatelj nam je namreč poslala zapis Ob jubileju Radovana Jovanovića, pa se je zgodilo, da je prišlo v naslovu (v 32. številki 14. 8. 86) do jubilarne preimenovanja v Ivanovića. Avtorica zapisa in jubilar sam sta nas prosila za vnovično objavo celotnega teksta, česar, žal, ne moremo izpolniti, z objavo pravičnega naslova:

Ob jubileju Radovana Jovanovića

pa bomo jubilarntu nemara le omogočili, da bo napačni naslov prelepil in članek lahko v zadostnem številu izvodov poslal svojim znancom in prijateljem v spomin.

Uredništvo

Streleške tekme

Na občinskem prvenstvu Murske Sobote z malokalibrsko puško je sodelovalo 36 najboljših strelcev in 9 strelskih družin. Prehodni pokal je tokrat osvojila ekipa iz Noršincev.

Streleška družina »Goričko« iz Kančevca je tudi letos organizirala tekmovanje v streljanju s polavtomatsko puško. Udeležilo se ga je kar 90 strelcev iz 17 strelskih družin.

V republiški strelski ligi je mimo 6. kolo. Odvijalo se je na

10-mestnem avtomatiziranem MK strelišču (ki je edino te vrste v Sloveniji) v Predvdoru – v organizaciji tamkajšnje strelske družine Tuga. Zmagal je novogoriški Posavec (Velikane, Hrobat, Gregorčič), pred štorskim Kovinarjem in Žalcem. V 6. kolu še vedno vodi Celje.

Med posamezniki je prvič zmagal državni rekorder Bran-ko Malec iz ekipe Kovinarja.

F. Matko in E. Progar

tv-15 naš TOVARIŠ

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ŽORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE ŠKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VREŠNIK. Glavni urednik: ZVONE KRAŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija, Lektorica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: BOJAN ŽVONAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelk: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 2.200 din, posamezna številka v prosti prodaji 50 din – Tekoči račun: Založba Borec, p. o. 598, 61001 Ljubljana – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35